

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КОЧЕРИНОВО 2021 - 2027 Г

АКТУАЛИЗИРАН

СЪДЪРЖАНИЕ

1. УВОД.....	4
2. Част I - Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община. ...	5
3. Природа - географска характеристика на община Кочериново	9
4. Селищна система и урбанизация	21
5. Състояние на социалната сфера и развитие на човешките ресурси.....	33
6. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност.....	39
7. Състояние на местната икономика. Тенденции.....	48
8. Екологично състояние и рискове.....	57
9. Културно историческо наследство.....	59
10. Административен капацитет.....	65
11. SWOT – анализ.....	66
Част II. Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027г.....	69
Част III. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност.....	78
Част IV. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини.....	81
Част V. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие.....	85
Част VI. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.....	142
Част VII. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.....	164

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ЕС	Европейски съюз
ЕК	Европейската комисия
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ППЗРР	Правилник за приложение на Закона за регионалното развитие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
ПМС	Постановление на министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
ОП	Оперативна програма
ЮЦР	Южен централен район
ДВ	Държавен вестник
SWOT анализ	Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите
СФ	Структурни фондове
КФ	Кохезионен фонд
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ЕСМ	Енергоспестяващи мерки
РМС	Решение на Министерски съвет
ОП “РР”	Оперативна програма „Региони в растеж”
ОП “РЧР”	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ОП “ОС”	Оперативна програма „Околна среда”
ОПТТИ	ОП "Транспорт и транспортна инфраструктура"
АЗ - БТ	Агенция по заетостта - бюро по труда
ЕТ	Едноличен търговец
ИФТ	Индикативна финансова таблица
ДФЗ	Държавен фонд земеделие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МОН	Министерство на образованието
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
ОА	Общинска администрация
ОбС	Общински съвет
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ПКС	Професионално – квалификационна степен
ТБО	Твърди и битови отпадъци
ТСБ	Териториално статистическо бюро

УВОД

Плана за интегрирано развитие на Община Кочериново за периода 2021 - 2027 г. /ПИРО 2021-2027/ е разработен на основание чл. 14 от Закона за регионално развитие, обн. ДВ. бр. 14 от 20 февруари 2004 г, Правилника за прилагането му и в съответствие с Методическите указания за разработване на Плана за интегрирано развитие на общините /ПИРО/за периода 2021-2027 г.

Целта на ПИРО за периода 2021 -2027 година е, да изготви стратегическата рамка за развитие на Общината, на базата на обстоен анализ на природните дадености, човешките ресурси и социално икономическите процеси и се набележат конкретни действия за устойчиво развитие на местно ниво, чрез прилагане на интегриран териториален подход. Да се анализира състоянието на икономиката, като се определят приоритетните области и се очертаят стратегическите цели.

Главната стратегическа цел е постигане на устойчиво развитие на община Кочериново, за достигане на по-висок жизнен стандарт на жителите на общината и за закрепване и утвърждаване на ниво 5 „Европа по-близо до гражданите, чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г.

Методологическата схема на работата по изготвянето на стратегическия документ се основава на стандартната концептуална рамка на стратегическото планиране и включва следните основни етапи :

- събиране на необходимата изходна информация;
- анализ на информацията;
- дефиниране на стратегическа рамка, визия, приоритети и стратегически цели и разработване на план за действие.

ПИРО 2021-2027 г обхваща всички области - образование, социална политика, икономика, култура, опазване и използване на природните ресурси, селско и горско стопанство, промишленост, туризъм, пътна и железопътна инфраструктура, водопреносна мрежа, отпадни води, човешки ресурси и енергийни системи.

План за интегрирано развитие на община Кочериново е хармонизиран със стратегическите документи и нормативните изисквания за развитие на област, както и с отделени национални и регионални цели и приоритети за развитие на България.

Водещ принцип при изготвяне на ПИРО 2021-2027г е партньорството с широк кръг заинтересовани страни - НПО, институции, физически лица, представители на бизнеса и юридически лица имащи отношение към развитието на община Кочериново.,т.с.всички заинтересовани страни.

Съгласно чл.11 ал.1 от ЗРР, ПИРО определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на община Кочериново и връзките със съседните общини, във връзка с интегрираната система за развитие на Югозападния район за планиране.

Освен това, ПИРО е съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда и с общия устройствен план на общината /ОУПО/.

ПИРО като стратегически документ на местно ниво обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво, с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчивото ѝ развитие.

ПИРО е изработен за цялата територия на общината, като са отделени зони за прилагане на интегриран подход за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини. Пространствения обхват на ПИРО включва гр. Кочериново и прилежащите 10 села - Стоб, Бараково, Пороминово, Мурсалево, Драгодан, Боровец, Бураново, Крумово, Цървище и Фролош.

ПИРО е съобразен с ОУПО, който е стратегически документ с дългосрочна визия и определя преобладаващото предназначение и начин на устройство на отделните структурни части на териториите на Общината.

ПИРО определя визията, стратегическите цели и приоритети за развитието на общината. Визията за развитие на общината за новия програмен период 2021-2027 г е:

Устойчиво развитие на икономиката, чрез ефективно и природо - съобразно ползване на природните ресурси за постигане на конкурентна способност, трудова заетост, повишаване на доходите и жизнения стандарт на населението.

Времевата рамка за изпълнение на ПИРО е 7/ седем/ години - от 2021 до 2027 г.

ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА КОЧЕРИНОВО

1.1 Природа - географска характеристика на община Кочериново

1.1.1 Географско положение

Административния център на община Кочериново е гр. Кочериново, който се намира на 90 км югозападно от гр. София и на 52.06 км от областният център гр. Кюстендил. Разположен е само на 9.5 км от областния център на област Благоевград.

През територията на общината преминават Автомагистрала „Струма“ , Главен път Е 79 и Републикански път III-107 „(о.п. Дупница - о.п. Благоевград) - Кочериново - Рила - Рилски манастир - Кирилова поляна осигуряващи автомобилна връзка с гр.София столицата на Р. България, Северна Македония и Р. Гърция. Железопътната линия София-Кулата-Атина на територията на Общината има действаща една железопътна гара Кочериново и спирка в с. Мурсалево.

Община Кочериново се намира в югозападната част на Република България и съгласно Закона за регионалното развитие попада в Югозападен район за планиране. Общината граничи с общините: Бобошево, Невестино, Рила попадащи в област Кюстендил и община Благоевград от област Благоевград. Особено място заема община Рила поради реализираните в миналото общи проекти за водоснабдяване и използване потенциала за бъдещи съвместни проекти, като запазване чистотата на водата в Рилска река, реализиране на съвместни проекти в областта на туризма и масовият спорт, изграждане на пречиствателни съоръжения , допълнителни водохващания за питейни нужди и др. Необходимо е да се засили сътрудничеството по запазване на крайречните влажни зони по поречието на река Струма с община Бобошево.

Географското разположение, наличието на удобни транспортни връзки, климатичните и почвени особености са предпоставка за приоритетно развитие на земеделието, особено в частта овощарство и животновъдство, горско стопански дейности, преработка на дървесина за производство на фасониран дървен материал. Наличието на редица защитени зони по Закона за защита на природата са предпоставка за развитие на познавателен туризъм. В редица села съществуват условия за селски туризъм и хотелиерство. Близостта до „Рилския манастир“ е необходимо условие за развитието на религиозният туризъм, както и съпътстващи дейности туризма -хотелиерство, ресторантьорство, транспорт, свързани с развитието на малкия бизнес.

1.1.2 Териториални и поземлени ресурси

В област Кюстендил има обособени девет общини. Общата площ на община Кочериново е 182,306 км². По този показател общината се нарежда на предпоследно място в област Кюстендил. Площта на община Кочериново заема едва 5,97% от територията на област Кюстендил или 0,16% от територията на Република България.

В състава на община Кочериново влизат 11 населени места от които 10 села и общинския център гр. Кочериново. Общинският център не попада в първо, второ и трето йерархическо ниво съгласно НКПР/Национална концепция за пространствено развитие/. Тя е от 5-то йерархична ниво съгласно НКПР/Национална концепция за пространствено развитие/

Таблица 1. Площ на землищата на населените места в община Кочериново

№	Населено място	Територия /дка/	% от територията на общината
1	Гр. Кочериново	20 819,40	11,42%
2	с. Стоб	19 655,08	10,78%
3	с.Пороминово	12 187,21	6,69%
4	с. Бараково	7 435,52	4,08%
5	с.Мурсалево	12 078,20	6,63%
6	с. Фролош	50 930,20	27,94%
7	с. Цървище	23 329,59	12,80%
8	с. Драгодан /долен и горен/	8 494,43	4,66%
9	с. Боровец	7 906,01	4,34%
10	с. Бураново	10 758,46	5,90%
11	с. Крумово	8 711,90	4,78%
ОБЩО		182 306,00	100,00%

Кюстендилска област

1.1.3 Релеф

Територията на общината на изток попада в подножието на Северозападният дял на Рила планина и на запад Северният дял на Влахина планина. Релефа е преобладаващо планински, оформящ водосборните на трите основни реки Струма, Рилска река и река Копривлен. Планинските и полупланинските територии на общината заемат 74 кв.км, което представлява 40.51% от общата площ на Общината. В долното течение на Рилска

река е разположена плодородна котловина попадаща в землищата на селата Стоб, Пороминово, Бараково и гр. Кочериново. Това е решаващ фактор за развитието на модерно селско стопанство.

Стобските пирамиди са типични земни пирамиди с височина до 10-12 m . Разположени са в местностите Кулски рид и Църквището в землището на с. Стоб (42.09217, 23.12123). Ерозионните образувания се намират на надморска височина от 600 до 750 m и са изградени от слабоспоени неоген - кватернерни пясъчници и конгломерати, образувани през последните 1 -2 млн. г. в склонова и езерна обстановка.

Стобските пирамиди са разположени в последните издънки на Северозападния дял на Рила планина край с. Стоб. Намират се от двете страни на вододелния рид (предимно от южната му страна), разделящ суходолията Гръчковец (от север) и Буковец (от юг). Разделени са на отделни групи, наречени от народа с различни имена - Кулите, Чуките, Самодивски комини и др. Най-известната група е наречена Сватовете и е свързана с легенда. Голяма част от земните пирамиди са увенчани с каменни шапки. Стобските пирамиди са особено красиви при залез слънце или огрени от лунна светлина. Обявени са за природна забележителност/ПЗ/ през 1964 г.

Тези природни образувания се добра възможност за развитие на туризма, като се постави началото на публично партньорство с ТП ДГС "Рилски манастир" гр. Рила, - териториално поделение на Югозападно държавно предприятие /ЮЗДП/, което стопанисва тази защитена територия.

Териториите на Общината разположени на запад от р. Струма имат планински характер. Стръмни безводни дерета прорязват планината, а между тях са разположени

маломерни обработваеми площи и масивни горски насаждения. В района са открити две пещери намиращи се в землищата на селата Цървище и Фролош.-„Янина градина" и „Чочова скала". Пещерите все още не са проучени и картирани.

Землищата на селата Бараково, Пороминово, Стоб, Мурсалево, Бураново, Драгодан, Крумово, Боровец, както и на гр. Кочериново и ниските склонове на планините са подходящи за развитието на растениевъдство, а по-високите и стръмни склонове - за пасищно животновъдство. Съществуват благоприятни условия за развитие на овощарството, зеленчук производство, млечно говедовъдство и овцевъдство.

1.1.4 Климат

Територията на община Кочериново попада в зоната на преходно континенталния климат със средиземноморско влияние, Рило - Осоговски нископланински климатичен район/600-1000м.н.в/. Бучинския пролом на река Струма значително намалява това влияние. Въпреки това топлия въздух нахлува по долината на река Струма и определя сравнително високата средна годишна температура - 12.4 градуса.

Средно годишната сума на валежите е 600 мм/кв.м с преобладаващ есенно зимен максимум на валежите. Преобладаващите ветрове са северните и северозападните.

Първият сняг пада около 20 ноември, а последния около 20 март. Средният брой на дните със снежна покривка са от 40 до 60 .

Климата е подходящ за развитие на оранжерийно производство на посадъчен материал за зеленчукопроизводство и цветарство, както и за развитието на някои технически култури.

1.1.5 Водни ресурси

Основни целогодишно пълноводни реки с относително постоянен воден дебит преминаващи през територията на общината са реките Струма, в която се вливат две реки - Рилска река и река Копривлен. Река Рилска води началото си от циркуса на Рибните езера. Река Копривлен извира от Влахина планина. Реките са най-пълноводни през април и май, а най-маловодни - през август и септември.

Качествата и характеристиките на повърхностните води в община Кочериново до голяма степен се формират под влиянието на хидроложките процеси, климата, геоложките и геолого - морфологичните условия, както и под влиянието на почвено - растителната структура на водните басейни. Речният отток на р. Копривлен е образуван от дъждовните и подземните води, които от своя страна са функция на геоложкия строеж на басейна, климата и почвено- растителния комплекс.

Водосборният басейн на река Копривлен се формира изцяло на територията на община Кочериново, като реката преминава през землищата на селата Фролош, Цървище и Драгодан, доставяйки вода за напояване на крайречните малоразмерни ниви.

На територията на общината са разположени редица суходолията /дерета/ които имат пороен характер през зимните месеци и при обилни валежи и безводни през летният сезон. На много места за намаляване поройният характер на тези сезонни водни течения са изградени баражи ,а водосборните брегове са залесени.

През 2020 г с цел намаляване на разрушителната сила на поройните води на дерето Буковец в землището на с. Стоб са построени нови 3 баража. Съоръженията са монолитни изградени от стоманобетонна конструкция.

На територията на Общината има изградени 20 броя изкуствени водоеми /микроязовири/ - общинска публична собственост и няколко собственост на "Напоителни системи" ЕАД предназначени за напояване на земеделските земи. Част от тях се захранват от реките, а други акумулират повърхностни води от зимните валежи. Някои от микроязовирите могат да се използват за развъждане на топлолюбиви шаранови риби.

Интерес за любителския риболов представляват и водните огледала на река Струма останали от бившите кариери в района на Гара Кочериново.

Действащите закони за тези водоеми не решават, а задълбочават проблема с наличието и стопанисването на т.н. „водоеми“. Част от законодателството ги тълкува като обекти от типа на язовири и общината е длъжна да предприема всички мерки по стопанисването им, включително поддържане чрез оператор. В същото време друга част от нормативната уредба са определени изисквания, на които да отговаря водния обект/ не позволява те да бъдат квалифицирани като язовири, за да може общината да ги прехвърли безвъзмездно на държавата, каквато правна възможност съществува и каквото решение е взел ОБС. Привеждането им във вида, който позволява тяхната последваща категоризация като „язовир“ е свързано с необосновано големи разходи или в отделни случаи е невъзможно поради естествена амортизация. Вариантът „извеждане от експлоатация“ също е свързан с големи разходи по провеждане на процедурата. Водоемите са с малък обем, често с минимално количество вода или без такава, с липса на съпътстваща инфраструктура, което предполага и слаб инвеститорски интерес.

Езерото в парка на гр. Кочериново трябва да стане любимо място за отдых и краткотрайна почивка на жителите на общината. Една възможност за привличане на преминаващи туристи и привличане на такива от големия град и района, включително и от трансграничния регион.

Рилска река е с почти постоянен дебит с ясно изразен пролетен максимум на дебита. Рилска река преминава през територията на две общини Рила и Кочериново. По тази

причина трябва да се синхронизират редица процеси по опазване чистотата и използването на водата от двете общини.

Съществуват условия за каптиране на малки водоизточници в землищата на с. Пороминово, гр. Кочериново и с. Стоб, като допълнение към водопреносната мрежа на общината. Трябва да се използва и единственият извор с минерална вода в с. Стоб. Съществуват условия за бутилиране на вода и други производства изискващи вода с високи качества, годна за консумация. Съществуват благоприятни условия за развитие на аквакултури, където има неограничен и икономически ефективен пазар на тези продукти.

Хидроложките процеси на територията на община Кочериново се управляват и администрират от Басейнова дирекция Западно беломорски район Благоевград.

1.1.6 Почви

Преобладаващ вид почви на територията на община Кочериново са канелените горски почви. Хумусният хоризонт е ясно изразен в необработените почви и варира от 5 до 15-20 см. При ежегодно обработващи се площи този хумусен хоризонт е смесен с по-долните слоеве минерална почва. Канелените горски почви в землищата на селата разположени във Влахина планина са върху основна скала изградени от карбонати тези в Рилското корито са върху с плиоцен-плейстоценски езерни алувиални и склонови отложения. По механичен състав са леко глинести с ниско хумусно съдържание, което е в резултат на излужване и оподзоляване на хумусния хоризонт.

Почвите в крайречните зони са алувиални и делувиялни формирани от речните наноси, които са средно богати на хумус. Режим на почвено овлажняване е неблагоприятен особено през периода на летните засушавания. По тази причина тополовите и ореховите растения постепенно се редуцират и техният дял става все по ограничен.

Основни фактори водещи да намаляване на почвеното плодородие са: замърсяването на почвите с торове и химикали и активната почвена ерозия. Производството на екологични храни изисква незамърсени от химикали почви. Правилната обработка на почвите, наличието на горска растителност са фактори влияещи на степента на ерозията ,която е насочена към хумусния хоризонт на почвите.

На територията на община Кочериново има добре запазени почви, които трябва да се сертифицират за био производство на екологична селско стопанска продукция.

1.1.7 Биоразнообразие

Климатичните фактори, релефа и почвите са благоприятни за развитието на съществуващата местна автохтонна растителност. Разликата в количествените характеристики на отделните компоненти на климата, съвместно с останалите фактори,

като изложение, наклон, основна скала, хидроложки условия са предпоставка за формирането на разнообразни растителни съобщества. Територията на община Кочериново попада в Тракийска горско растителна област, подобласт Рила в пояса на нископланинските гори. Значителен е делът на изкуствено създадените гори предимно от месни видове - бял бор, черен бор, с мозаично участие на липа, топола, бреза и обикновен кестен. Голям е делът на изкуствено създадените гори с интродуцирани дървесни видове - акация, кедър и зелена дуглазка. Част от тези гори попадат в Европейската екологична мрежа Натура 2000 и са несъвместими със статута и целите на тази мрежа. Естествено разпространени са :черната топола, елшата, кошничарска върба, мъждрян, келяв габър, благун, цер ,зимен дъб, воден габър и др. България е една от страните в Европа с най-голямо биологично разнообразие.

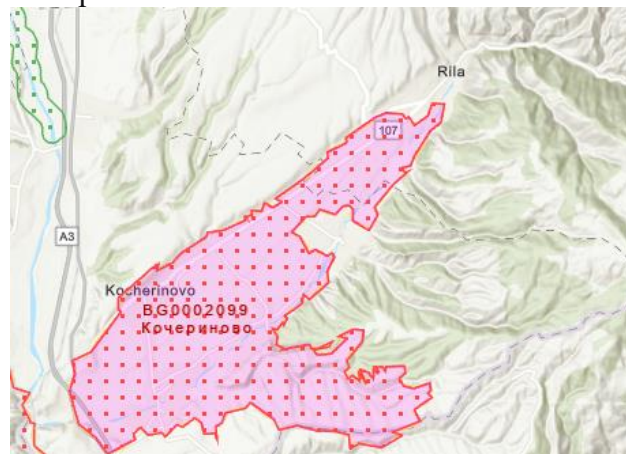
На територията на общината са описани и се срещат на 35 вида диворастящи лечебни растения. Тези лечебни растения са природен ресурс, ползването на който се регулира със Закона за лечебните растения.

Условията позволяват изкуственото отглеждане на билки. Това е възможност за разнообразяване на селско стопанското производство. Създаването на промишлени плантации със специално селектиран сорт шипка, е все още неизползвана възможност. Добре се развиват и плантациите от лавандула, малини, арония, шипки, орехи, лешници и бадеми.

1.1.8 Защитени територии

Защитени зони по ЗБР, попадащи на територията на община Кочериново:
Защитени зони за опазване на дивите птици:

Кочериново

Бобошево - част

Код: BG0002099

Обхват: Благоевград, Рила, Кочериново

Площ: 2434,8440ха

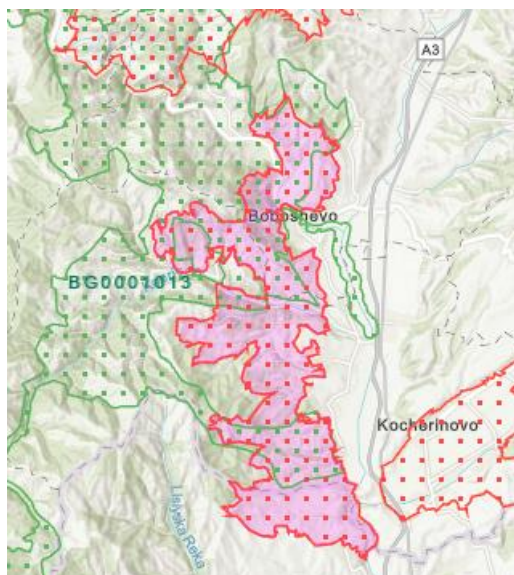
Заповед: № РД-770 от 28 октомври 2008г.
 (ДВ, бр. 102 от 2008 г.)

Предмет на опазване:

Бял щъркел;

Ливаден дърдавец;

Червеногърба сврачка

Код: BG0002107

Обхват: Благоевград, Кочериново

Площ: 4835,2015ха

Заповед: № РД-781 от 29 октомври 2008г.
(ДВ, бр. 104 от 2008г.)

Предмет на опазване:

Осояд;

Скален орел;

Сокол скитник;

Ливаден дърдавец,

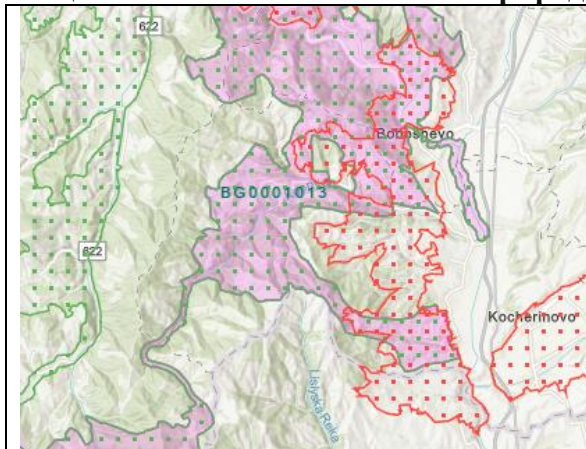
Градинска овесарка;

Червеногърба сврачка;

Сирийски пъстър кълвач;

Планински кеклик.

Защитените зони за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна

Скрино -част

Код: BG0001013

Обхват: Благоевград, Кочериново, Бобошево, Невестино.

Площ: 12755,46 ха

Заповед: Решение на Министерски съвет № 811/16.11.2010 г. (ДВ брой 96 от 07.12.2010 г.)

Предмет на опазване:

Б/Защитени територии по смисъла на ЗЗТ попадащи на територията на община Кочериново:

Обхват: Кочериново

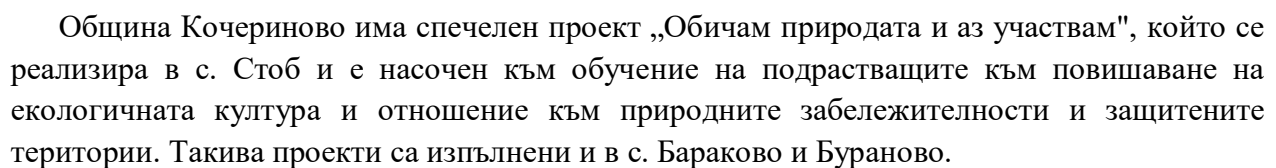
Площ: 7,4 ха

Заповед: №378 /5.12.1964г.
ДВ брой 12 от 1966/

Предмет на опазване:

Опазване уникални скални образувания - земни пирамиди

Част от защитените зони попадат на територията на две общини - такива са защитените зони Бобошево, Рилски манастир и Скрино, което е добра основа за засилване сътрудничеството между общините - Кочериново, Бобошево и Рила.

Основни фактори за перспективно развитие на икономиката в Общината са преминаващите през нея два главни пътя Е 79 , Републикански път III-107 (о.п. Дупница - о.п. Благоевград) - Кочериново - Рила - Рилски манастир - Кирилова поляна и автомагистрала „Струма“ на която има изграден пътен възел за връзка с общинския център. Възможностите които предоставя магистралата все още не се оползотворяват

пълноценно от местния бизнес. Напредък има в работата на цеха за пелети с. Бараково, който за сега умело използва предимствата на новопостроената магистрала.

Основните и най-големи природни ресурси са обработваемите земеделски земи и горите. Добри климатични условия има за оранжерийно производство на цветя и ранни зеленчуци, както и по-широкото внедряване на производството на билки и технически култури. Насърчителни са примерите със създадените модерни овощни градини от ябълки, малини, бадем и обикновен орех.

Таблица № 2 Сравнителни данни на разпределение на земеделския фонд в община Кочериново и област Кюстендил

Земеделски фонд			Област Кюстендил	
	Площ дка		Площ дка	%
Земеделски земи	91 191	50.02	1 501 276	49.20
Вт.ч. обработваеми земи	50 439	55.31	825 467	54.98
От тях поливни земи	23 503		163 020	19.25

Горите са от съществено значение за икономиката на община Кочериново. Държавните и общинските гори се стопанисват с приети Горско стопански планове. В тях се планират мероприятията имащи за цел увеличаване на производителността на дървесина, подобряване защитните и специфични функции на гората, подобряване здравословното състояние на насажденията, заделят се зони за рекреация, определят се местата за пашуване на домашни животни, бране на билки и др. Над 90% от горите собственост на физически и юридически лица са изкуствено създадени. В тях не се провеждат необходимите санитарни мероприятия. Следствие на това екологичните /обществените/ функции на гората намаляват - намалява преработването на въглеродните емисии, изменя се микроклимата, променя се водния режим на почвата и т.н.

Близостта до Рилския манастир все още не е превърната в предимство. Сътрудничеството с община Рила и църковната управа на манастира, трябва да се реализира в общи проекти. Така например може да се планира и построи вело алея от устието на река Рилска в река Струма по старото трасе на теснолинейката до Рилския манастир. Така ще се стимулира и обслужващият бизнес ресторантьори, хотелиери, паркинги и т.н. Ще се създаде възможност за активно спортуване и провеждане на редици състезания с велосипеди. С цел опазване на водите на Рилска река и крайречните местообитания в защитените зони на реката може да се подеме инициатива за запазването им и превръщането им в място за спорт и почивка. .

Общината разполага със значителен потенциал от геостратегическо и разположение и природни ресурси, които засега не се използват пълноценно. Възможност за интегрирано използване на ресурсите, като се включат изоставените общински сгради в селата на запад от река Струма за нуждите на селското стопанство или туризма.

1.2 Селищна система и урбанизация

1.2.1 Селищна система

Област Кюстендил е утвърдена през 1999 г, в която са включени общините: Бобов дол, Бобошево, Дупница, Кочериново, Кюстендил, Рила, Невестино, Трекляно и Сапарева баня. Областта е включена в Югозападния район на планиране.

Таблица 3. Територия на общините в област Кюстендил

№	Община	Територия /дка/	Дял от областта /%/
1	Кюстендил	959 429,0	31,44%
2	Невестино	439 686,0	14,41%
3	Рила	360 960,0	11,83%
4	Дупница	329 059,0	10,78%
5	Трекляно	257 826,0	8,45%
6	Бобов дол	206 188,0	6,76%
7	Сапарева баня	180 921,0	5,93%
8	Кочериново	182 306,0	5,97%
9	Бобошево	135 142,0	4,43%
	Общо	3 051 517,0	100,00%

Границите на сегашната територия на община Кочериново са формирани на основата на природо географските фактори, повлияни от исторически събития и не на последно място античната история на общината гр. Кочериново се е утвърдил като център на общественния живот.

Община Кочериново в сегашните си граници заема площ от 182,306 кв. км което представлява 5,97% от територията на област Кюстендил, респективно 0,16% от територията на Р. България.

Урбанизираната територията на общината е 43% градско, спрямо 57% селско население (при 73% за страната в полза на градското). Най- големите села след общинския център са с. Стоб, с. Пороминово, с. Мурсалево и с. Бараково.

Западната ос по поречието на река „Копривен" обединява населените места и махали в рядко застроена и много озеленена територия. Източната ос надлъжно по река „Рилска" е най-силно изразена, като селищна мрежа чрез общинския център - гр. Кочериново и селата Стоб, Пороминово и Бараково. Тази ос води към Рилския манастир и в този смисъл има специфично национално значение. По нея са разположени голяма част от обектите на недвижимото културно наследство и на природните забележителности

Съгласно единния класификатор на населените места в Р. България в общината са включени 1 град и 10 села както следва: гр. Кочериново /общински център/ и селата Стоб, Пороминово, Бараково, Мурсалево, Крумово, Бураново, Боровец, Драгодан, Цървище и Фролош

Категорията на общинския център и на населените места в община Кочериново съгласно „Методиката за категоризиране на административно-териториалните и териториалните единици" и спрямо четирите критерия, които се взимат предвид (демографски, урбанизационен, инфраструктура и селищно-административни, културни функции) е следната:

Таблица 4. Категории на населените места в Общината

№	ЕКАТЕ	Населено място/код	Категория
1	39116	гр. Кочериново KNL27	4
2	02748	с. Бараково KNL27	5
3	05565	с. Боровец KNL27	8
4	07065	с. Бураново KNL27	7
5	23323	с. Драгодан KNL27	8

6	39997	с. Крумово KNL27	8
7	49360	с. Мурсалево KNL27	6
8	57830	с. Пороминово KNL27	6
9	69261	с. Стоб KNL27	6
10	76180	с. Фролош KNL27	7
11	78625	с. Цървище KNL27	8

Прави впечатление, че голям брой от селата са „6“-та , „7“-ма и „8“-ма категория, а административният център на общината е с най-висока категория - „4“.

Развитието на селищната мрежа в Общината е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени, обслужващи и културни дейности в гр. Кочериново. Останалите селища са относително изолирани, с предимно възрастни хора, които се занимават със земеделие в лични стопанства. Почти всички хора, живеещи на село, са постоянно пребиваващи там. Като цяло икономическият потенциал на градското население в общината е по-висок от този на селското население. Това се обуславя от различния начин на живот и възможностите за трудова реализация.

Територията на общината включва - населени места и други урбанизирани територии, земеделски земи, горски фонд, водни течения и водни площи, територия за добив на полезни изкопаеми, територия за инфраструктура и територия за транспорт.

Застроената площ на община Кочериново (населени места и други урбанизирани територии) е 7 974 дка, а транспортната територия едва 600 дка или 0,33 % от общата площ на общината.

Водните течения и водните площи на общината заемат 1,17 % от територията, като така се подрежда на трето място в областта след община Кюстендил и община Дупница.

Териториите за добив на полезни изкопаеми на община Кочериново са в размер на 6 558 дка (или 3,6% от общата територия на общината).

На територията на общинския център гр. Кочериново в ОУПО са оформени две индустриални зони :

- Източна - на територията на бившия стопански двор ,
- Южна - на територията на бившия завод ЗКМО- Кочериново.

Собствеността и в двете територии е частна.

Подобно разпределение на поземления фонд на общината предопределя и основния поминък на населението, а именно селско стопанство - растениевъдство и животновъдство.

1.2.2 Жилищна осигуреност

Осигуреността с жилища на 1000 души от населението в област Кюстендил е 717 при средно за страната 561. Най-много жилища на 1000 души от населението са регистрирани в общините Трекляно - 2909 и Невестино - 2408, а най-малко в общините Сапарева баня - 551 и Дупница - 599.

Таблица № 5 Брой жилища на хиляда жители по общини

Обхват	Жилища на 1000 лица бр.
Бобов дол	832
Бобошево	1054
Дупница	
Кочериново	885
Кюстенди	672
Невестино	
Рила	
Сапарева баня	551

Общият устройствен план на общината /ОУПО/ е стратегически важен документ за управлението на община Кочериново. С общия устройствен план на общината се определят:

Общата структура на територията - предмет на плана, и преобладаващото предназначение на съставните и структурните ѝ части, местоположението и границите на урбанизираните територии, земеделските територии; горските територии, защитените територии, нарушените територии за възстановяване и териториите със специално, с друго или със смесено предназначение;

Общият режим на устройство на всяка от териториите, който включва най-общи цели, мерки и изисквания за тяхното опазване, използване, изграждане и развитие;

Извън урбанизираните територии - изключителна държавна, публична, държавна и публична общинска собственост, и режимът на тяхното устройство;

Разположението на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура на територията на общината и връзките им с териториите на съседните общини и с инфраструктурни мрежи, съоръжения и обекти от национално значение;

Териториите с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия и необходимите превантивни мерки и начин на устройство и защита;

Териториите за активно прилагане на ландшафтно устройствени мероприятия и естетическо оформяне, в т.ч. териториите за превантивна устройствена защита съгласно чл.10, ал.3 ЗУТ. ОУПО е минал всички регламентирани със закон процедури по изготвяне, проведени са обществени обсъждания, приет е от Общинския съвет и т.н. Настоящият ПИРО е съобразен с приоритетите залегнали в ОУПО.

ОУПО са заложили устройствени мерки за ограничаване на неблагоприятното териториално разпределение на населението (диспропорциите между отделните части на общинската територия) особено ясно изразеното разделяне в развитието на източната и западната част на общинската територия (спрямо р. Струма); Наред с демографските прогнози, планирането на териториалното развитие на системите се съобразява с ресурсните възможности и с потребностите за осигуряване реализацията на външни инвестиционни инициативи, значими за социално-икономическото развитие на общината. В схемите към ОУПО се развиват регионалните връзки по отношение на инфраструктурата - регионално депо за отпадъци, първостепенната транспортна инфраструктура - автомагистрала Струма, главен път Е79 и др., жп транспорт, водоснабдителна и канализационна мрежа и др. Предвижданията на ОУПО се синхронизират с приоритет №1 в Плана за интегрирано развитие. **Приоритет 1:** Икономическо съживяване и развитие на района, насърчаване на инвестиции в селското и горското стопанство, инвестиции в създаване на туристически продукт.

Всички населени места в община Кочериново разполагат с кадастрални планове.

1.3. Състояние на социалната сфера и развитие на човешките ресурси.

Основни показатели, характеризиращи населението на община Кочериново като основен фактор за нейното бъдещо развитие, са:

- брой и гъстота на населението;
- брой и динамика на населението по населени места в общината;
- структура на населението на възрастови групи;
- структура на населението на пол;
- живо родени, умрели и естествен прираст на населението;
- механичен прираст на населението;

1.3.1. Демографска характеристика на населението

Работната сила е в тясна зависимост от демографските фактори. Броят на лицата, които навлизат в трудоспособна възраст, зависи от равнището на раждаемостта, смъртността и миграцията сред младите хора. Наред с това, изходящият поток от икономически активното население зависи и от икономическите и социални фактори.

Таблица 6. Население на Кюстендилска област по пол, местоживеене и общини за 2023г

Област/ община	Общо			В градовете			В селата		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Кюстендил	107673	51739	55934	73604	35006	38598	34069	16733	17336
Бобов дол	6517	3301	3216	4094	2078	2016	2423	1223	1200
Бобошево	2282	1094	1188	984	464	520	1298	630	668

Дупница	36305	17315	18990	26527	12476	14051	9778	4839	4939
Кочериново	4075	1963	2112	1918	923	995	2157	1040	1117
Кюстендил	47337	22516	24821	34625	16359	18266	12712	6157	6555
Невестино	1769	902	867	-	-	-	1769	902	867
Рила	2328	1143	1185	1981	976	1005	347	167	180
Сапарева баня	6508	3212	3296	3475	1730	1745	3033	1482	1551
Трекляно	552	293	259	-	-	-	552	293	259

1.3.2 Динамика на населението

По данни от Национална база към 31.12.2023 год. населението на община Кочериново е 4075 души, от които 1963 мъже и 2112 жени. Населението на Общината представлява 3,78% от населението на Кюстендилска област (107 673 души), 0.2% от Югозападен район за планиране и 0.06% от населението на Република България (6 44 5481 жители).

Гъстотата на населението на община Кочериново /22,35 души на кв. км./ е приблизително едва пъти и половина по - малка от средната за страната (58,07 души на кв. км.)

Таблица 7. Население по населени места на община Кочериново, за периода 2014-2023г.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Кочериново	4786	4837	4694	4490	4365	4196	4300	4129	4076	4075
с. Бараково	455	461	448	430	411	400	412	394	426	438
с.Боровец	95	93	90	88	86	77	80	76	84	83
с. Бураново	158	171	171	161	171	159	156	150	135	135
с. Драгодан	80	76	74	68	65	61	71	63	65	64
гр. Кочериново	2184	2174	2130	2064	2041	1987	2007	1957	1938	1918
с. Крумово	70	72	72	64	67	56	63	51	48	58
с. Мурсалево	399	399	388	378	351	331	320	317	340	338
с. Пороминово	484	487	469	450	435	419	459	431	342	352
с. Стоб	670	710	674	627	591	572	602	567	606	599
с. Фролош	127	124	113	99	89	81	76	69	55	54
с. Цървище	64	70	65	61	58	53	54	54	37	36

Гъстотата на населението е показател за териториалната осигуреност на населението от гледна точка на териториалния фонд, като ресурс за развитието на общината. След анализиране на данните от публикуваната информация, в общинският център гр. Кочериново живеят най - голям брой от населението (почти половината от населението на общината) или 47,07%, следван от с. Стоб - около 14,70% от населението, с. Бараково - 10,70%, с Пороминово - 8.64 и с. Мурсалево - 8,29% от населението и т.н.

Анализът на динамиката на населението в общината по населени места показва изразена тенденция в намаляване на населението за периода 2014 - 2023 год. е със 711 човека. Най-големи са темповете на намаление на населението в гр. Кочериново и селата

Стоб и Пороминово. Най- малко е намалението в с. Бараково. Тази тенденция се запазва трайно от 2014 г насам.

1.3.3 Възпроизводствен процес

Състоянието на възрастовата структура на населението оказва решаваща роля за неговата полова структура - при по-млада възрастова структура до голяма степен е налице и по-благоприятна полова структура на населението. Освен това, влияние върху половата структура на населението оказва и неговата миграционна подвижност. Мъжете обикновено са по-мобилната част от населението, което се свързва с тяхната психологическа нагласа по отношение на условията на труд. На територията на община Кочериново към 2023 г. се наблюдава тенденцията, характерна за цялата страна -превес на броя на жените над броя на мъжете 1963 мъже и 2112 жени.

Естествения прираст е отрицателен, като най-високите стойности на намаление са съответно 2014г. със 124, 2017г. със 122, 2018 и 2022 години със 120 и с най ниски стойности 2023г. с 82, 2015 и 2016 години с 94.

Таблица 8. Естествено движение на населението през периода 2014-2023 г. , в община Кочериново

	Живородени	Умрели	Естествен прираст
2014	22	146	-124
2015	40	134	-94
2016	32	126	-94
2017	25	147	-122
2018	23	143	-120
2019	21	129	-108
2020	27	145	-118
2021	28	160	-132
2022	17	137	-120
2023	26	108	-82

Таблица 9. Миграционни процеси в община Кочериново за периода 2014-2023г.

	Заселени	Изселени	Механичен прираст
2014	190	143	47
2015	274	129	145
2016	75	124	-49
2017	111	193	-82
2018	151	156	-5
2019	135	196	-61
2020	335	113	222
2021	125	164	-39

2022	133	130	3
2023	215	134	81

Миграционните процеси в община Кочериново не са ясно изразени. В годините 2016, 2017, 2018 и 2019 изселените са повече от заселените, като най много са в 2017г. – 82, а в останалите обратно като най много са заселените през 2020 г.- 222, годината на най- силни ограничителни мерки във връзка с пандемията от COVID 19. Общият баланс за последните десет години е с 262 повече заселени, който не може да компенсира отрицателния естествен прираст за същите години от 1114 души.

Структурата на населението в община Кочериново по основни възрастови групи е следното: 10,79% от населението е под трудоспособна възраст (или от 0 до 15 години), 50,79% в трудоспособна възраст (от 16 до 60 год. за жените и 63 год. за мъжете) и в над трудоспособна възраст респективно – 38,40%. Делът на населението в над трудоспособна възраст в общината е значително над средния за областта /с близо 12%/. Подобна негативна тенденция е показател за застаряване на населението в община Кочериново, а населението е водещ и основен фактор за бъдещото развитие на всяка община.

С най-голям дял в структурата на населението на Общината е гр. Кочериново - 48,05%, показващ, че почти половината от демографския потенциал на региона е съсредоточен в административния център.

Таблица 10. Структура на населението на общината в –под, - над и в трудоспособна възраст

	Общо			В градовете		
	всичко	М	Ж	всичко	М	Ж
Общо	4 075	1 963	2 112	1 918	923	995
Под трудоспособна възраст	440	222	218	266	127	139
В трудоспособна възраст	2 070	1 155	915	1 019	555	464
Над трудоспособна възраст	1 565	586	979	633	241	39

На лице е и продължаващ процес на застаряване на населението на ЮЗР и на страната, като цяло, който се изразява в намаляване на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на броя и дела на населението на 65 и повече години. Относителният дял на населението на 65 и повече години в ЮЗР е 19,3%, което е над средното за страната - 18,5%, като най-високи са стойностите за област Кюстендил - 22,8%, а най-ниски - в областите София (столица) -15,6% и Благоевград - 16%.

За периода 2014-2023 г. в община Кочериново се наблюдава намаляване на броя на зависимите хора, дължащо се предимно на по-ниския дял на населението на общината във възрастовата група над 65 години. В сравнение със средната стойност за област Кюстендил

(68,5%) коефициентът на възрастова зависимост на община Кочериново е по-неблагоприятен – 68,5%.

Таблица 11 Население по възраст за периода 2016-2023

	0 - 4	5 - 9	10 - 14	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	65 - 69	70 - 74	75 - 79	80+
2016	135	137	155	150	180	187	225	224	282	342	295	333	349	451	415	377	457
2017	132	126	147	142	153	187	214	215	253	322	298	332	323	425	410	349	462
2018	130	128	132	141	143	172	213	224	229	301	318	318	327	386	401	334	468
2019	118	131	117	140	129	171	193	209	223	278	328	314	303	350	400	334	458
2020	112	131	119	143	136	178	199	218	236	288	377	314	325	333	412	332	447
2021	113	131	120	138	123	160	167	220	222	284	361	297	318	312	400	325	438
2022	124	155	143	145	120	128	190	198	213	254	317	322	339	316	377	334	401
2023	122	150	141	141	121	122	181	208	215	247	299	344	340	330	362	342	410

1.3.6 Икономическа активност на населението и пазар на труда

Основните тенденции на пазара на труда са едни от ключовите показатели за социално-икономическото развитие на всяка регионална единица. До голяма степен статистическите данни за пазара на труда са рамка за формиране на икономиката за следващи години. Обект на годишно наблюдение от Националния статистически институт са няколко показателя, определящи тенденциите на пазара на труда, а именно: икономическа активност и работна сила, заетост, наети лица и брутна годишна работна заплата.

Понятието работна сила включва всички лица на 15 и повече навършени години, които са класифицирани като заети или са регистрирани като безработни. Изследването на работната сила обхваща постоянното население в териториалната единица и има пряка връзка с определянето на коефициента на икономическа активност. Последният е резултативна величина от съотношението между работната сила и населението на 15 и повече навършени години.

Броя на икономическо активно население в община Кочериново, въпреки отрицателните тенденции на намаляване на броя на жителите се увеличава, като през 2018 г е бил 2196 души ,през 2020 г достига до 2258 бр.

Икономически активното население в област Кюстендил за периода 2019 г. -2020 г. варира в границите между 68,4% и 66,8%. През последните три години коефициентът на икономическата активност в региона очертава слаба отрицателна тенденция и е сходен със средното равнище за страната. През същия период стойностите, отчетени за България са приблизително около 66%.

Икономически активното население в област Кюстендил за периода 2018 г. -2020 г. се задържа около 60%. През последните три години коефициентът на икономическата

активност в региона очертава слаба отрицателна тенденция и е сходен със средното равнище за страната. През същия период стойностите, отчетени за България са приблизително около 66%.

През 2020 г. работната сила (текущото икономически активно население) в Кюстендилска област наброява 63 000 души. Въпреки, че през последните две години работната сила се очертава като константна величина, но в относителен дял тя намалява. Тази зависимост е следствие от увеличаващия се брой на лицата, представляващи текущо неактивно население, т.е. лица които не са заети в икономиката, но същевременно не са регистрирани и като безработни.

Пазара на труда включва два основни компонента: трудова заетост и безработица. Икономически активните лица в община Кочериново наброяват 1977 човека по данни на НСИ от последното преброяване на населението през 2011 г.

В резултат на установилите се през последните няколко години неблагоприятни тенденции в развитието на демографските процеси, броят на населението в Общината продължава да намалява.

Друга причина за относителното намаляване на работната сила в община Кочериново е увеличаващият се миграционен поток на населението в трудоспособна възраст към град Кюстендил, област Благоевград и София - град.

Европейския съюз отчитайки спад в активността на младежите на пазара на труда в цяла Европа, заради корона кризата, предприе специални мерки , свързани с обучения, придобиване на умения, включване в стажуване и други, които дават повече шансове за работа. За тази цел са заделени 747 млн. лв. Очаква се да бъдат обхванати 96 000 младежи до 29 г. Пандемичната криза налага по-мощна подкрепа за самонаетите на пазара на труда, предприемачеството, включително и социалното предприемачество. Самонаетите и предприемачите ще имат достъп до 90 млн. лв. за придобиване на умения и развитие на социалната икономика. За социалното включване и равните възможности са заделени над 1,4 млрд. лв. Програмата на развитие на човешките ресурси 2021 -2027на Европейския съюз има две основни области на въздействие -подкрепа за пазара на труда и развитие на уменията и социално включване.

Община Кочериново поради недостига на финансови средства от собствени приходи е необходимо да адаптира съществуващите проекти към тези нови обстоятелства. Включването на младежите в социално икономическите процеси е условия за задържане на младите хора и понасяне по-поносимо последствията от пандемичната криза.

1.4 Образование

Развитието на образованието е един от основните ангажименти на местната власт и през годините се утвърждава като тема с голямо обществено значение.

Началото на организираната образователна система в Община Кочериново се поставя в края на XIX в., когато към църковните храмове в отделни селища на Общината са били разкрити килийни училища. По-късно през първата четвърт на XX век общинските училища са били снабдени със самостоятелен сграден фонд. През този период в гр. Кочериново са открити Прогимназия (1910 г.) и Допълнително земеделско училище (1926 г.), което с годините прераства в практическо-девическо училище с двегодишен курс на обучение. Средищното географско положение на общината е причина за изграждане и на няколко държавни училища на нейната територия.

Демографската криза и намаляването на населението са основните причини за прогресивно намаляващия брой ученици и извършването на множество промени в броя на функциониращите училища. В резултат на това, поради липса на ученици, започва постепенното закриване на училищата в селата. През периода 2014-2021г. е закрито едно училище ПУИ „Никола Вапцаров“ - с. Стоб - Заповед № РД-14-82/13.11.2015 г. на МОН. След закриване на общинските училища и детски градини имотите, сграден фонд в тях и вещите остават собственост на общината. Част от движимите вещи на закритите образователни институции общинска собственост са пренасочени към действащите училища с цел подобряване на материалната им база. Имотите на закритите училища и детски градини вече дълги години генерират единствено разходи, свързани с опазването им и тяхното съхранение.

Сградите на закритите училища може да се предоставят на организации решили да развиват дейност на територията на общината.

Образователната структура на територията на община Кочериново за учебната 2023/2024 г. се състои от едно училище - Средно училище „Христо Ботев“ гр. Кочериново и една детска градина - ДГ „Ален мак“ с изнесена разна възрастова група в село Бараково.

Общината полага грижи за подпомагане и осигуряване на подходяща среда за провеждане на образователния процес. Ежегодно в община Кочериново за образование се отделят около 30% от годишните приходи в бюджета на Общината, за подобряване на материална техническата база и условията за провеждане на нормален учебен процес.

1.4.1 Детски градини

През последните три години броя на децата приети в детските заведения в общината се запазва

Таблица 12 Места в детските градини в община Кочериново

	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
Общо за страната	233766	234504	232941	240875	247447

Югозападен	70536	71125	70655	72403	75568
Кюстендил	3587	3492	3531	3665	3842
Кочериново	120	120	120	66	73

Съпоставени данните за броя на децата приети в детска градина през 2022/2023 г. спрямо тези приети през 2021/2022 г. и 2020/2021 г., когато са били съответно 87, 88 и 84 деца е налице намаление съответно с 1, последвало увеличение с 4 деца. Децата се увеличават през учебната 2022/2023 година със 6 броя спрямо 2018/2019г.

	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025
	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо	Общо
Общо за стран та	218767	217867	215666	214847	216481	
Югозападен	69973	69393	69000	69484	70805	
Кюстендил	3092	3058	3097	3068	3149	
Кочериново	81	84	90	94	93	83

Детска градина – ДГ „Ален мак“ гр. Кочериново е общинска детска градина. В градината са разкрити 4 групи, от които една изнесена разновъзрастова група в сградата в село Бараково. Педагогически персонал- 2021, 2022 и 2023 години – 9 щатни бройки, 2024 година – 10 щатни бройки. Непедагогически персонал – 2021г. – 11 бр., 2022г.; 2023 и 2024 г. – 12 щатни бройки.

Създадена е една яслена група към ДГ „Ален мак“ гр. Кочериново. Персонал в яслена група – 1 бр. медицински специалист и 1 бр. помощник възпитател.
Брой деца в яслена група – 2021 г.- 9 деца, 2022 г. - 9 деца, 2023 г. - 11 деца, 2024 г. - 12 деца. Средна посещаемост: за 2021 г- 7,2 деца ; за 2022 г. – 8.8 деца ; 2023 г. - 9.2 деца ; 2024 г. (м. януари м. септември) - 9.6 деца.

Детската градина се помещава във сгради публична общинска собственост, специално построени за отглеждане и възпитание на деца. Сградите са в сравнително добро състояние, като за поддържането се осигуряват ежегодно средства от общинския бюджет. Същите се нуждаят от саниране. Подменена е дограмата и в двете сгради. През лятото на 2021г. е извършен частичен ремонт на покрива на сградата в централната градина. Сградите на детската градина в град Кочериново и село Бараково не са архитектурно адаптирани за достъп на деца с увреждания.

Отоплението в детската градина - централна и занималнята в Бараково се извършва с климатици. Предучилищното обучение на децата на възраст 5 и 6 години на територията на общината се осъществява в самостоятелни групи в централната градина и смесената градинска група в с. Бараково .

Общината полага грижи за подпомагане и осигуряване на подходяща среда за децата в детските градини.

1.4.2 Училища

В община Кочериново функционира 1 общинско училище- СУ "Христо Ботев" -гр. Кочериново. Училището разполага с оборудвани компютърни кабинети, класна стая за работа с деца със СОП, училищна библиотека. Сградата е добре поддържана. Последния голям ремонт е от 2013 г., когато е цялостно обновено със средства по Оперативна програма „Регионално развитие 2007-2014г.", през 2024г. е изпълнен основен ремонт на покрива на сградата.

Таблица 14. Учаци в общообразователни програми и специални училища

Учебна година	I - IV клас	V - VII клас	VIII - XII клас	общо	Отпаднали ученици
2018/2019	84	63	106	253	-
2019/2020	99	49	102	250	-
2020/2021	97	52	107	256	7
2021/2022	96/6	64/4	81/5	252/15	2
2022/2023	91/7	72/4	90/5	253/16	0
2023/2024	95/6	84/5	81/5	260/16	3
2024/2025	98/6	65/3	90/5	253/14	-

Физкултурният салон в училището е оборудван със спортни уреди и съоръжения, а в двора на училището са изградени спортни площадки. Същият е обезопасен с осветление. Осигурен е безплатен интернет достъп в района на училището. Отоплението на сградата на училището се извършва с локално парно.

За учениците където училищата и детските градини са закрити е осигурен безплатен транспорт с училищни автобуси за децата и учениците до средищното училище и детската градина от населените места в община Кочериново.

В СУ "Христо Ботев" се обучават ученици от 1 до 12 клас. От учебната 2020/2021 година профилираното образование е по профил „Предприемачески“, специалност „Софтуерни и хардуерни науки“. Създадена е целодневна организация на учебния ден за учениците от 1 до 7 клас и организирано столово хранене.

От учебната 2018/2019 г. до 2024/2025 броят на учениците в средищното училище в дневна форма е стабилен.

Таблица 15: Персонал в учебните заведения

Учебна година	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
2021/2022	29,5	8

2022/2023	30	22
2023/2024	30	22
2024/2025	30	22

Налице е увеличаване броя на пътуващите ученици от населените места на територията на община Кочериново и община Рила към средищното училище, в сравнение с предходните учебни години .

След 2000 г с намаляване на броя на учениците, се редуцира и броя и паралелките в училищата. Закрити са всички основни училища извън административния център. Освен това е закрито и държавното училище Професионална гимназия по селско стопанство - гр. Кочериново.

Развитието на растениевъдството като приоритетна област на развитие на общината се нуждае от високо квалифицирани кадри. Ето защо е необходимо възобновяване обучението на кадри за селското стопанство. Създаването на паралелка с приоритетно изучаване на овощарство, оранжерийно производство на зеленчуци и цветя ,би стимулирало възраждането на селското стопанство.

1.5 Здравеопазване

Системата "Здравеопазване" в страната се осъществява от две звена. Доболничната помощ от различни по вид и структура лекарски практики. Тя е първото звено, непосредствено до хората в общините и населените места. За районите от ниво 2 и ниво 3 - областите, от значение е второто звено на системата - болничната помощ.

След проведената реформа в здравеопазването, всички здравни участъци и фелдшерски пунктове на територията на община Кочериново са закрити. Доболничната помощ се осъществява от медицинският персонал, който е наел помещения за лекарски кабинети и работят в отделни интервали от деня. Тази практика затруднява жителите на общината и е крайно недостатъчна за ефективното и ефикасно здравно обслужване на населението. Всички детски градини и училища в общината здравно се обслужват от медицински сестри, заети целодневно на щат в Общината.

Община Кочериново няма функциониращи практики филиал за спешна медицинска помощ.

Болничната и диспансерна медицинска помощ за населението на общината се осъществява трудно, тъй като на практика е необходимо прехвърляне от гр. Рила в гр. Дупница или гр. Благоевград

Общината дава под наем лекарски и стоматологични кабинети. Имотите се стопанисват ефективно и се ползват от населението.

Общопрактикуващи лекари, сключили договор с НЗОК:

- Д-р Виктория Каракостова АИППИМП ЕООД

Населено място: гр.Кочериново, адрес: ул. „Искър“ № 1

Управител: Виктория Константинова Каракостова-Нешева - Общопрактикуващ лекар.

- ЕТ д-р Петя Механджийска - МЕДЕА

Населено място: гр.Кочериново, адрес: ул. „Искър“ № 1

Управител: Петя Александрова Механджийска-Радкова - Общопрактикуващ лекар.

- ЕТ Д-р Христо Киров – ИППМП

Община: Кочериново, Населено място: с.Стоб

Управител: Христо Димитров Киров - Общопрактикуващ лекар

- Д-р Живко Стефанов - ИППМП вътрешни болести,

Община Кочериново с. Бураново.

Лекари по дентална медицина:

- Д-р Любомир Пандев – ИППДМП ЕООД

Населено място: гр.Кочериново, адрес: ул. Искър“ №1, ет.2, Здравна служба.

Договорни пакети: Основен пакет за първична дентална помощ

Пандев Любомир Борисов - Общопрактикуващ лекар по дентална медицина

Тези кабинети работят в отделни дни на седмицата по график изготвен от лекарите, които са приходящи от други населени места.

На територията на Общината има действаща една аптека „Витал“ в гр. Кочериново, адрес: ул. „Свети Иван Рилски“ № 76 с управител: Татяна Димитрова Събева, която задоволява нуждите на населението от лекарства и консумативи. Аптеката работи със Здравната каса и обслужва и хронично болните получаващи лекарства с намаление.

1.6 Култура

Читалищата в исторически план са играли важна роля за повишаване културата, просветата и художествената самодейност на жителите на община Кочериново. В летописната книга на читалище „Просвета - 1925" с. Пороминово намираме десетки примери за това. Богата и разнообразна е била дейността му през годините. Почти всяка година са подготвяли и изнасяли нова пиеса от световни и изявени български автори. В културната дейност на читалищата, активно участие взимат местните учители.

През 2024 г на територията на Общината действат 6 бр. читалища .Назначени са 11 постоянни броя служители Читалищата развиват дейности основно в следните направления:

- Развитие и поддържане на библиотечното дело. Гражданите имат достъп до периодичен печат и художествена литература. В библиотеките са налице отдели за художествена литература, детски четива, техническа литература и изкуство;
- Художествена самодейност - в различните етапи и на различно ниво в читалищата са организирани самодейни състави - театрални, танцови и др.;

- Образователно-просветна дейност - в читалищата през различни периоди са организирани обучения по различни видове музикални инструменти, езици, танци;
- Организиране на чествания на различни празници и мероприятия, свързани с исторически годишнини, християнския календар или определени събития с местно значение.

В читалищата в гр. Кочериново и с. Стоб функционират оборудвани зали по програмата „Глобални библиотеки“. В тях освен възможност за информационен обмен посетителите получават и помощ относно работа с различна компютърна техника и периферни устройства. Библиотеките са място, което се посещава с интерес от много деца от ромски произход.

В Кочериново съществува театрална школа за деца с ръководител Анна Ризова – 10 деца са участници. Месечното възнаграждение се поема от общината. Децата имат нужда от костюми, за участия в различни международни фестивали се изискват такси за участие, които нито общината, нито ръководителката може да си позволят, включително транспортни разходи и престой ако се наложи. Залата в която се провеждат театралните спектакли и концерти е без отоплителна инсталация, а е посещавана от деца. В зимният сезон трудно се поддържа нормална температура за провеждането на мероприятия. Театралната сцена, състояща се от дървен под, е стара, на места гредите са прогнили, нуждае се от основен ремонт. Осветлението е старо и незадоволително. Огромно влияние оказва подновяването на театралното изкуство в общината, след отсъствие от 15 години, за няколко месеца са осъществени 5 театрални спектакъла, цирк на сцена и други културни събития.

На територията на с. Стоб във връзка с природната забележителност „Стобски пирамиди“ функционира посетителски и информационен център. В с. Бараково е създадена самодейната, фолклорна, танцувална група „Кочеринка“ под ръководството на Венцислав Костадинов. Групата активно участва в културния живот на общината.

Всички населени места имат своя християнски празник или традиционен събор. В селата в деня на празника се провеждат културна-развлекателни мероприятия, част от средствата за тях са осигурени от общинския бюджет.

По традиция всяка година в общината се чества празника на град Кочериново. От 2000 година празника се отбелязва на 21 септември. Традиционни културни събития – Цветница и Международният ден на танца, Денят на щъркелите, Ден на занаятите.

Отсъствието на кино не влияе съществено на културния живот на населението в Общината. Близостта до Благоевград до известна степен дава възможност за задоволяване на тази потребност. Благоевградския драматичен театър „Никола Вапцаров“ е въвел практиката в близки населени места до Благоевград за организирани групи да осигурява

транспорт за определени постановки. Тази възможност трябва да се използва особено от ученици и пенсионери.

В община Кочериново са регистрирани следните сдружения:

- „Заедно за Успех“ п.к.2634 с. Бараково;
- НЧ „Пробуда 1919“ п.к.2640 гр. Кочериново пл. „Трети март“ № 1;
- НЧ „Самообразование 1914“ п.к. 2638 с. Стоб;
- НЧ „Просвета 1920“ п.к.2623 с. Мурсалево;
- НЧ „Възраждане - 2001“ п.к. 2634 с. Бараково;
- НЧ „Просвета - 1925“ п.к.2639 с. Пороминово;
- НЧ „Подем - 1928“ п.к.2628 с. Бураново;
- Сдружение Кочериново 2004 п.к.2640 гр. Кочериново;
- Училищно настоятелство на СОУ "Христо Ботев" п.к.2640 гр. Кочериново.

В настоящия момент дейност осъществяват още: Клуб на инвалида гр. Кочериново и с. Бараково, 2 Клуба на пенсионера - с. Пороминово и с. Стоб.

В бъдеще ще се засилва ролята и значението на организациите с нестопанска цел. Те все по-обхватно ще се превръщат в изразител и лидери на общественото мнение. Особено значими са организациите с нестопанска цел, насочени към опазване на природата. Поради тези причини Общината има грижата да насърчава и да работи в партньорство с тези организации, което е в интерес на гражданите и обществото. Засега все още тези организации не са активни при обществено обсъждане на значими проекти за Общината.

Приоритети:

- Ефективно стопанисване на обновената база на читалищата в гр. Кочериново и с. Пороминово;
- Частичен ремонт на читалищната сграда в с. Мурсалево;
- Осигуряване на бюджетни средства за културно-развлекателни мероприятия за всички селища, свързани с традиционните събори и християнските празници;
- Изграждане на съвместни политики с цел активизиране и разширяване дейността на читалищата, както и тяхното популяризиране
- Привличането на НПО в обсъждане на значими въпроси касаещи развитието на общината и изграждане на добро сътрудничество, ще даде възможност за съгласуване на дейностите и проектите на НПО с приоритетите и стратегическите цели заложи в ПИРО 2021 - 2027г.

1.7 Социални дейности

Дирекция "Социално подпомагане" - гр. Бобошево е отговорна за координирането и контролирането на държавната политика по социалните въпроси.

В рамките на общината функционира социален дом за възрастни хора, с капацитет 60 човека. Дом за стари хора „Свети Иван Рилски“ град Кочериново се намира непосредствена близост до гара Кочериново и на 3 км от град Кочериново. Дом за стари хора „Свети Иван Рилски“ е социална услуга за резидентна грижа, предоставена от

Община Кочериново в специализирана среда за възрастни хора в над трудоспособна възраст. Доставчикът на услугата е Община Кочериново. Сградата и теренът, които се ползват от специализираната институция са публична общинска собственост с Акт 2737 от 23.06.2020год. Статут на земята - извън регулация. Общата площ е 13 816 кв. м., от които застроена площ 525кв. м. - масивна двуетажна сграда. Една част от сградата е старо строителство, което е строено още през 1947г. и нова част, която е пусната в експлоатация през 2005г. Сградата е на два етажа: на първият етаж има 11 стаи за потребителите, като 4 от стаите са без санитарен възел. На вторият етаж има 9 стаи, от които 2 стаи за трудно-подвижни потребители. Всяка стая разполага със собствен санитарен възел, единични легла, нощно шкафче и гардероб. пода на стаите е покрит с балатум, стените са измазани с латекс, а дограмата е PVC. Стаите определени за лежащи потребители са без санитарен възел, за тях е на разположение обща баня и тоалетна. На първия етаж се намира просторна столова, медицински кабинет, кабинет по трудова терапия и рехабилитация, перално помещение, стая за персонала, склад за дрехи и санитарен възел. Отоплението в дом за стари хора „Свети Иван Рилски“ град Кочериново е локално парно с дизелово гориво. Осигурено е 24-часово медицинско наблюдение, трудова терапия, рехабилитация, сигурност и защита, създаване на условия за социални контакти с цел преодоляване на чувството за изолираност и изоставеност. Социалните услуги се предоставят от квалифициран персонал. Към момента в социалната услуга ДСХ работят 26 служители, като всички утвърдени длъжности са заети: Директор - 1бр.; Социален работник - 2 бр.; Рехабилитатор - 1 бр.; Трудотерапевт - 2бр.; Медицинска сестра - 5бр.; Санитар – 6бр.; Готвач - 1бр.; Помощник готвач - 1бр.; Работник кухня - 2бр.; Домакин - 1бр.; Огняр- 1бр.; Шофьор- 1бр.; Други - 2бр.

Предвид факт, че в населените места в общината е наличен неизползваем сграден фонд, същия може да бъде преустроен и използван за домове за социални услуги. В общината няма действаща система на домашен социален патронаж, както и центрове за обществена подкрепа и центрове за настаняване от семеен тип. Освен това община Кочериново е спечелила няколко проекта със социална насоченост: За социални дейности общината заделя ежегодно около 15% от общия бюджет.

Таблица 16: Социални помощи:

Вид социална помощ	2021	2022	2023	2024/до 30.09
Месечна помощ чл.9 ППЗСП	35	23	49	50
Еднократна помощ по чл. 16 от ППЗСП	5	10	4	5
Семейни помощи за деца	219	209	201	157
Интеграционни добавки/ за хора с увреждания	111	120	138	143
Целеви помощи за отопление	498	601	601	565
Еднократни помощи чл. 5а от ЗСПД	5	3	3	3
Еднократни помощи чл. 6 от ЗСПД	29	15	17	11
Еднократни помощи чл. 8 от ЗСПД	7	5	9	2
Еднократни помощи чл. 10а от ЗСПД	33	28	106	101
Еднократни помощи чл. 10б от ЗСПД	17	16	22	26

На територията на община Кочериново функционират следните клубове на възрастни хора и хора с увреждания:

- гр. Кочериново - клуб на пенсионера;
- с. Стоб - клуб на пенсионера и хората с увреждания;
- с. Пороминово - клуб на пенсионера;
- с. Бараково - клуб на пенсионера и хората с увреждания.

1.8 Спорт и младежки дейности

Община Кочериново полага грижи за развитието на младежкия спорт и подпомага клубната дейност. Усилията са насочени към подобряване и разширяване на съществуващата материална база за спорт и пълноценното ѝ използване. В селищата на общината са построени 4 броя футболни стадиони. Към 2021 г. функционират 2 спортни площадки в гр. Кочериново и с. Бараково. Стадиона в гр. Кочериново е включен в програма на Общината за 2021 г. за отдаване под наем за срок до 10 години включително, но липсват желаещи за наемането му. Ежегодно Общината разходва около 2% от общинския бюджет за спортни дейности.

На територията на Общината няма изградена спортна зала за целогодишно упражняване на закритите спортове, чувства се липсата и на фитнес зала. Младежите пътуват до залите в Благоевград.

1.9 Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

1.9.1 Общинска пътна мрежа

Цялата територия на община Кочериново се обслужва от автомобилен транспорт. Общината има добре изградена пътна мрежа. С изключение на с. Фролош, където стабилизиращият път свършва на центъра на селото, а до разпръснатите махали се ползват временни нестабилизиращи черни пътища. Пространственото разположение на пътната мрежа позволява удобен достъп на населението извън общинския център до гр. Кочериново, връзките между съседните села, както и автомобилна връзка чрез Главен път Е 79 и Автомагистрала Струма с останалата част от областта и страната. При изграждането на магистрала Струма е подменена асфалтовата покривка на Главен път Е 79. Състоянието на пътното платно на републиканските пътища е добро. Ежегодно след края на зимния сезон се извършват текущи ремонти на асфалтовото покритие.

Таблица 17: Дължина на улиците и пътищата по вид на настилка

Вид настилка	Асфалтобетонна /км/	Паважна /км/	Трошено-каменна /км/	Земна /км/	Обща дължина /км/	Състояние
Улици	43,989	0,156	1,204	50,080	95.863	Незадоволително
Общински	22,553	-	-	20,190	42.743	Незадоволително

пътища						
--------	--	--	--	--	--	--

Развитието на районите се определя в голяма степен от изградеността на транспортната инфраструктура. Средната гъстота на пътната мрежа в страната - 0.37 км/ км², е по-ниска от средната за страните от ЕС - 0,51 км/км². В това отношение община Кочериново е осигурена с достатъчни пътища, които позволяват обслужване на населението и икономиката.

През територията на община Кочериново преминава високоскоростна магистрала София - Атина (Магистрала „Струма“), международен автомобилен път Е79, който дублира магистралата и републикански път III-107 „(о.п. Дупница - о.п. Благоевград) - Кочериново - Рила - Рилски манастир - Кирилова поляна. Това е единственият републикански път свързващ Рилския манастир и Западния дял на Рила планина и обособените Национален парк „Рила“ и Природен парк „Рилски манастир“ с магистрала Струма, страната и съседните държави - Северна Македония и Република Гърция.

През територията на Общината минава един от десетте международни транспортни коридора, коридор № 4 (Северна и Централна Европа-Видин-София-Атина);

Селищните и междуселищни пътни връзки са асфалтирани. Независимо от това поради липса на финансови средства, текущата им поддръжка е незадоволителна. В същото това време отчитаме увеличаване натоварването на тези пътища, поради нарастване на превозните средства в Общината и в национален мащаб. През територията на общината преминава и железопътна линия „София-Кулата-Солун-Атина. В рамките на община Кочериново има действаща една гара - Гара Кочериново и една спирка -Спирка Мурсалево.

Общината има действаща „Наредба за управление на общинските пътища в община Кочериново“. Поради настъпилите законодателни промени тя се нуждае от актуализация. Промените касаят най-вече товарните автомобили, превозващи дървесина по общинската пътна мрежа. За ползване на общински път от товарни коли превозващи дървесина, на основание Закона за горите, се издават разрешителни за достъп до горски територии. В тях се определят и начина на установяване на повредите нанесени при експлоатацията, както и по какъв начин ще се възстанови целостта на елементите на пътя.

Общата дължина на общинската пътна мрежа в област Кюстендил е в размер на 446 км в т.ч. в община Кочериново 73,7км. -16% от общинските пътища в областта. За периода 2021-2024г. в област Кюстендил няма построени нови третокласни пътища.

Ежегодно на критичните участъци се извършва почистване от растителност на банкетите на пътя за осигуряване по-добра видимост на водачите на МПС. Голям е дялът на нестабилизираните (черни) пътища, особено в западните райони на Общината. Те са

непроходими при продължителни валежи, така остават откъснати редица отдалечени махали в с. Фролош и с. Цървище.

Част от пътищата от Републиканската пътна инфраструктура 3 та категория, които са част от общинската пътна мрежа, по проектни параметри не отговарят на засиленият ежедневен трафик на МПС. Те се нуждаят от рехабилитация и коригиране на заложените с проектирането им параметри.

Основния проблем отново е недостига на финансови средства. Малкият размер на приходите не позволяват Общината да заделит достатъчно средства за поддържането на пътната инфраструктура. Без до финансиране от Централния бюджет Общината не е в състояние да реши проблема.

Благоприятните дадености са възможност за развитие на хотелиерството /ресторантьорството, културен, винен, вело туризъм, риболовен, религиозен, екотуризм и др. произтичащи от стратегическото разположение на общината и нейната инфраструктура, са все още недостатъчно използвани от бизнеса и населението в района. Това е един от стратегическите приоритети в дейността на Общината, с цел създаване условия за ефективно използване на природните ресурси и географското ѝ положение. Изводи: Общината има добре развита пътна мрежа. Недостига на средства затруднява поддръжката на общинските пътища.

1.9.2 Водоснабдителна мрежа

Водоснабдяването на населените места с питейна вода е възложено на Областното ВиК дружество „Кюстендилска вода“ ЕООД - гр.Кюстендил. Основния питеен водопровод води началото от ВЕЦ „Калин“. Водпровода до гр. Рила е общ за двете общини, след което продължава до община Кочериново. Макар че водохващането се захранва от яз. „Калин“, то е от открит тип и силно се повлиява от количеството на валежите. След изчерпване на водните запаси на язовира през месеците, август, септември и октомври се чувства недостиг на вода.

Изграждането на резервоари за вода за улавяне на излишните води и компенсиране на недостига им е жизнено важно за водоснабдяването в Общината. Резервоари има изградени в следните населени места:

- гр. Кочериново с обем 500 куб.м ремонтиран през 2020 година
- с. Драгодан с обем 25 куб.м
- с. Боровец с обем 75 куб.м
- с. Бураново с обем 100 куб.м
- с. Крумово с обем 100 куб.м

Все още няма изградени резервоари в селата Стоб, Пороминово, Бараково, Мурсалево.

За решаване на проблемите с водоснабдяване на населението с вода за битови нужди в Общината е предвидена реконструкция на водопроводната мрежа на с. Пороминово, общ. Кочериново, подобект „Напорен водоем $V=500$ куб.м „ - ПУП-ПЗ и инвестиционен проект. В момента на територията на общината има изграден 12 км външен водопровод и вътрешна водопроводна мрежа 38,5 км, която доставя годишно около 250 000 куб.м вода за питейни нужди. За задоволяване на нормалните нужди на населението в общината с питейна вода са необходими около 400 000 м³ вода годишно.

Водопреносните съоръжения в Общината са значително амортизирани. Загубите на питейна вода по водопреносната мрежа са значителни. Необходимо е в най-скоро време да започне подмяна на остарелите и често аварирани съоръжения. Основния проблем отново е недостига на средства.

Проблема с осигуряване на питейна вода ще се задълбочава в световен мащаб в бъдеще. Водата ще става дефицитен природен ресурс. На територията на Общината има не каптирани редица подземни води, които все още не са включени във водоснабдителната система.

Водоизточници за питейно битово снабдяване:

- на изхода на гр. Кочериново – **не се използва**;
- Текерски кладенец – **не се използва**;
- Тополите – **захранва** с. Стоб, дозахранва се от ВС Рила;
- Студела – **не се използва**.

Приоритети :

- Изграждане на резервоари за вода в четири села;
- Подмяна на остарялата водопроводна мрежа с. Бараково и с. Пороминово;
- Включване на подземните води във водоснабдителната система - в землищата на гр. Кочериново, с. Пороминово и с. Стоб.

Взаимодействие с държавните органи и на ВиК асоциация - Кюстендил за подобряване състоянието на довеждащите централни водопроводи извън територията на общината.

Очакваните резултати от реализацията на планираните мероприятия в съоръжения за водоснабдяване са аналогични със сектора отпадни води, като част от цялостна политика по водния сектор - подобряване на жизнената среда, намаляване риска от различни заболявания, подобряване хигиенното състояние на населените места, увеличаване привлекателността и пазарната цена на наличните имоти. Очакваните резултати са свързани и с подобряване на качеството на живот, предотвратяване на водни кризи, редуциране на режими за водоподаване при засушавания до минимум т.н.

Изводи: Въпреки направените подобрения в сектора, съществуват редица проблеми при снабдяването на населението с питейна вода. Набелязаните по-горе приоритети са добра основа за това.

1.9.3 Канализационна мрежа

На територията на Община Кочериново са изградени канализационни мрежи в гр. Кочериново, селата Стоб, Мурсалево и Бараково . С тях общата канализационна мрежа на Общината е 16 км.

Таблица 18: Дължина на канализационната мрежа, по населени места. Пречистване на отпадни води:

Населено място	Дължина на канализационната мрежа /км/	Пречиствателна станция на отпадни води
с. Стоб	7,493	да
с. Мурсалево	7,879	да

Общината е с незадоволително изградена канализационна система, което е в противоречие с хигиенните норми и опазване на околната среда. Това е приоритетна задача на ръководството на Общината. Очакваните резултати от реализацията на планираните канализационни мрежи, части от тях и съответните ПСОВ са свързани със запазване на екологичното равновесие, подобряване на здравния статус на населението, подобряване хигиенното състояние на населените места, премахване на нерегламентирано изхвърляне на отпадни води, защита на природата чрез подобряване състоянието на водите, увеличаване привлекателността и пазарната цена на наличните имоти, подобряване на инвестиционния интерес и др.

В много населени места поради липса на канализационна мрежа, битово-фекалните води са заустени в деретата, което води до замърсяване на водните потоци.

Образуваните отпадъчни води от домакинствата са изчислени (90% от доставената за домакинствата вода от ВиК) и са приблизително 220 000 м³, които замърсяват реките Струма, Рилска и Копревлен и безводните дерета.

Проблемите и недостига на канализация на редица населени места, стоят непрекъснато на вниманието на общинското ръководство. Подготовката за изграждане на канализация е стартирала, като са изготвени следните проекти:

- „Комплексен проект за изграждане на ПСОВ-Кочериново и главен канализационен колектор на град Кочериново", с
Подобект 1: Главен канализационен колектор на град Кочериново
Подобект 2: Пречиствателна станция за отпадъчни води, в ПИ 02748.113.913 по КККР на с. Бараково, общ. Кочериново.
- Напредва подготовката на проект и изграждане на канализационна мрежа в с. Бараково.
- Изготвен е технически проект за канализационна мрежа в с. Пороминово .Поради недостиг на средства се проучва възможността за включване в някои от действащите програми.

Изграждането на канализация и отвеждането на битовите води в ПСОВ, ще доведе до подобряване условията на живот и ще даде тласък на приоритетните за развитието на

Общината в области, като туризъм, развитие на хотелиерството, ресторантьорство и ще подобри качеството на предлаганите услуги.

Изводи: Изграждането на канализационна мрежа и строителството на ПСОВ е задължително условие за подобряване условията на живот в общината.

1.9.4 Телекомуникации

Съобщителната инфраструктура е добре развита. Във всички населени места покритието на трите мобилни оператора е над 95%. Почти всеки пълнолетен гражданин притежава мобилна връзка. Всички населени места са с осигурен достъп до интернет офисите на общинската администрация има безжичен интернет.

Резултатите от проведеното през 2020 г. изследване за използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в домакинствата и от лицата показват, че 78.6% от домакинствата в област Кюстендил имат достъп до интернет в домовете си, при средно 78.9% за страната. Спрямо предходната година в областта се регистрира увеличение от 16,1 % на домакинствата с достъп до интернет.

За периода 2011 - 2020 г. използването на ИКТ става все по-масово -относителният дял на домакинствата с достъп до интернет се е увеличил повече от два пъти.

1.9.5 Енергийна мрежа и системи

Енергийната инфраструктура е добре развита и не се нуждаят от специална подкрепа. Всички населени места са електроснабдени и практически не съществуват проблеми с електроснабдяването в общински план.

На територията на общината няма изградени ТЕЦ. Всички населени места са електрифицирани и се захранват от ВЕЦ "Рила", система "Рилска река" и "Пресевна гара Кочериново". Осигурено е и улично осветление, като има изградени необходимите трафопостове. Като цяло електроразпределителната система е реконструирана и поддържана на добро равнище с повишени механични и електрически параметри. Чрез строителството на нови трафопостове се решават потребностите от нарасналите товари. В някои населени места мрежата ниско напрежение, не отговаря на нарасналото потребление, особено през зимния сезон.

Конфликтни точки се създават където клоните на дърветата за озеленяване се допират до проводниците. Това затруднява работата на електро преносното дружество. Проблемата е решен, като е регламентиран с наредба на Общината за опазване и обогатяване на зелената система.

Основен проблем свързан с електроенергийната система на Община Кочериново е скъпо струващо улично осветление. Във връзка с това е необходимо да бъде довършен проект за подмяната на живачните лампи с високо налягане със светодиодни осветители (LED осветление).

На територията на общината няма изградена газопрееносна мрежа. С оглед да бъде намалена зависимостта от внос на енергийни ресурси и същевременно да се неутрализира вредното въздействие от енергопроизводството върху околната среда и климатичните промени, е необходимо рационално да се използват местните енергийни ресурси и да се увеличава дялът на ВЕИ, както в националния, така и в регионалния енергиен баланс.

Възможности за използване на възобновяеми енергийни източници все още не се използват от бизнеса и населението. Големият дял на дните със слънчево греене е добра възможност за изграждани на малки и средни фотоволтаични централи. Липсата на достатъчна информация и прозрачност при въвеждането на възобновяеми източници на енергия, поражда и известно социално напрежение и отрицателно отношение към тях. Наличието на множество съхнещи гори е една възможност за използване на горска енергийна биомаса. Необходимо е да намерят своето заслужено място разработените специализирани технологии за производство на горска и селскостопанска енергийна биомаса.

1.10 Състояние на икономиката

Икономическото развитие на област Кюстендил до голяма степен определя приоритетните стопански сектори в община Кочериново. Икономиката на общината се характеризира с аграрно-промишлена структура, в която през последните години развитието на отрасъл селско стопанство е с изпреварващи темпове пред тези на отраслите в сектор промишленост.

Общата характеристика на Общината е ниската гъстота на населението, отдалечеността от местата на заетост и услугите, демографските проблеми - младите емигрират, населението застарява, раждаемостта е ниска. В резултат на това икономическата активност е ограничена - заетостта е съсредоточена в сектора производство или в публичните услуги (администрация, образование, социални услуги, здравеопазване). В резултат на това, жизненият стандарт е нисък с доходи под средните за страната и с преобладаващи нива на крайна бедност. По този начин обезлюдяването в „проблемните територии“ селища разположени на запад от р. Струма където се наблюдава че, икономическата активност намалява, работната сила емигрира. Липсата на млади предприемачи пречи на развитието на нови бизнеси, а населението е под критичната маса за осигуряване адекватни услуги. Всичко това се отразява в намаляващата привлекателност на района като място за живеене, работа и развитие на туризма

Определящи фактори за икономиката на община Кочериново са: наличните природни ресурси, които са предпоставка за развитието на земеделието, горско стопанство и туризма;

- традициите в отглеждането на плодове и благоприятния климат, както и възможностите за напояване са основата за развитието на сектор овощарство.
- екологичната чистота на района;
- близостта до областния град Благоевград, до международния път Е79 и Автомагистрала Струма, добре развитият железопътен транспорт, които осигуряват възможности за пазар на произведената продукция и придвижване на суровини и хора е потенциал за развитие на селското стопанство, добивната промишленост и туризма;
- близостта до Рилския манастир, родното място на Ив. Рилски с. Скрино, природна забележителност „Стобски пирамиди“, разкритите антични селища, осигурява възможност за развитие на туризма.

Основните бизнес субекти формиращи икономиката на община Кочериново са: ЕТ „Нейчо Гръчки“ - производство на хляб и хлебни изделия „Евро милк енд мийт“ ЕООД - производство на млечни и местни продукти, свинеферма, кравеферма, свинарник, „ЕВРОСТИЛ“ ЕООД - шивашка дейност, Руси Димитров ЕООД - производство и търговия на хляб, „АГРИЯ“ ООД - шивашка дейност, „Сервис – пласт“ ЕООД - авторемонтни услуги, производство и монтаж на алуминиева и ПВЦ дограма, „Робифирпласт“ ЕООД - производител на полиетиленови изделия и пластмасови опаковки, Мраморен цех, „Джинае“ ЕООД - производител на мебели от дървесни плоскости, „Палети-л“ ООД - производител на палети, „РИЛАНА“ ЕАД-бутилиране на кекове и кенове, „Кибор 2013“ ЕАД - производство и преработка на селски стопанска продукция.

Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в предприятията от нефинансовия сектор в област Кюстендил към 31.12.2019 г. възлизат на 43.4 млн. евро, което е с 1.1% повече в сравнение с 2018 година. Техният дял в общия размер на направените чуждестранни инвестиции в страната е 0.2% и съответно 0.3% от преките чуждестранни инвестиции в рамките на Югозападен район.

През периода 2021 - 2024 г няма направени чуждестранни инвестиции в общината.

За огромния брой на малките търговски фирми допринася това, че много хора, които останат без работа, се опитват да стартират собствен бизнес в тази сфера. Но не всички успяват да се задържат на пазара. През последните години доходите на хората нарастват, и се увеличава покупателната способност на населението. Ръст бележат онлайн продажбите. Нараства и броя на новостроящите се търговски обекти.

1.10.1 Добивна промишленост

След упадъка на добивната промишленост през 90 години на миналият век и до 2010 г. постепенно започва да се съживява. Разви се частната инициатива, като се създадоха малки примитивни в началото цехове, ориентирани в преработка на селско стопанска продукция и обла дървесина.

На територията на Общината попадаща на запад от р. Струма, където се намират големи масиви с изкуствено създадени иглолистни гори, се добива иглолистна дребно размерна дървесина. За добиването на дървесината работи две фирми собственост на физически лица от с. Мурсалево. Те са основни доставчици на дърва за огрев на местните жители и суровина на дърво преработващите цехове. Освен в горите държавна собственост, те извършват добив на дървесина от недържавните гори. Потенциал за увеличаване делът на добивната промишленост е усвояването на съхнещите от каламитети гори и активиране работата в горите общинска собственост. Ползването в държавните гори се осъществява от организации регистрирани извън общината. Те не наемат местни работници. Добитата дървесина от тях се преработва извън общината.

На река Струма в близост до Гара Кочериново през последните години възстанови работата си баластриера с монтирана пресевна инсталация. Юридическото лице собственик на предприятието е със седалище Благоевград и развива дейност на територията на двете общини.

На територията на общината действа и една държавна концесия за добив на инертни материали по р. Струма. Общината има одобрен „Актуализиран план за действие на общинските концесии на територията на община Кочериново периода 2021-2027г,Който предвижда отдаването на един водоем на концесия през 2021 г и два през 2022 г.

1.10.2 Преработвателна промишленост

Преработвателният сектор заема водещо място в промишленото производство на Общината. Въпреки този висок дял, района се характеризира с недостатъчни икономически структури в областта на преработвателната промишленост. Съществува недостиг на инвестиции в предприемаческа дейност и спад в икономическата активност на населението. От друга страна увеличаващото се производство на овощни плодове - предимно ябълки, малини, плантации от орех и бадем са потенциал за нарастване на преработвателната промишленост.

През периода до 2021г е закрито едно предприятие. Открито е една предприятие в с. Стоб, това е за бутилиране на бира в кенове и кегове за еднократна употреба.

В настоящият момент на територията на община Кочериново в преработващия сектор функционират общо 12 организации преобладаващо преработващи суровини и материали, в които постоянно заети са около 250 човека.

Основните производствени проекти в тях са свързани с преработването на месо, мляко, производство на хляб, производство на фасониран дървен материал и пелети, добиване на фурнир, обработка на мрамор, производство на варови разтвори, бутилиране на кекове и кенове и производство на облекло. Всички цехове са в категорията малки предприятия, с изключение фирма „Евро мийт енд милк“ ЕООД, която е в категория средни предприятия от 50 до 149 служители на трудови договори. Цеха за преработка на месо е специализиран предимно в производството на колбаси. Почти изцяло продукцията му се пласира в търговската мрежа на Благоевград, Югозападна България и Северна Гърция.

В сферата на дървопреработвателната промишленост работят 4 броя цехове. Основната им дейност е насочена към разбичване на обла дървесина и се предлагат на пазара като дъски и греди. Потенциал за развитие на тези цехове е въвеждането на технология позволяваща дълбочинна преработка на дървесината т.с. излизане на пазара с краен продукт - мебели, дървени играчки и т.н. Разработването на горите общинска собственост ще спомогне снабдяването на дървопреработвателните цехове с така необходимата им суровина.

Една фирма поддържа Републиканската пътна мрежа в Общината.

В Общината няма предприятия, които развиват дейност в сферата на енергетиката. Напоследък се засилва интереса на фирмите и гражданите към монтиране на соларни/фотоволтаични панели за производство на електрическа енергия за собствени нужди и продажба. Реализирана е една фотоволтаична централа ползваща енергията на слънчевите лъчи с капацитет 30 киловата. Големият брой слънчеви дни на годишна база, чистият въздух и политиката провеждана от правителството и Европейския съюз са основата за бъдещо увеличаване делът на тези централи в енергийната обеспеченост на общината.

Изводи: Перспективен отрасъл за общината. Необходимо е да се създаде здрава икономически благоприятна за двете страни връзка между преработвателите и селско стопанските производители. Значителна е ролята на общината, като медиатор на този процес. Дърво преработвателите трябва да преминат към дълбочинно обработване на дървесината с цел предлагане на пазара на крайни продукти.

1.10.3 Селско стопанство

Община Кочериново разполага с 91 191 дка земеделски земи, от които 50439 дка обработваеми площи. Близо половината от земеделските територии на общината са необработваеми /44,69%/. Най-голям е делът на земеделските земи в землищата на гр. Кочериново, с. Фролош и с. Цървище. Тук се намират близо половината от обработваемите земи на Общината. Най-малък е делът на земеделските земи в с. Боровец - 3166 дка, а най-голям в с. Фролош 19221 дка. Най-плодородни и подходящи за

механизирана обработка са земеделските земи в землището на гр. Кочериново които заемат 14 955 дка - 90% от тях са поливни. С подобни показатели са земите в землищата на с. Стоб, с. Пороминово, с. Бараково и с. Мурсалево.

С предмет на дейност земеделие и преработка на селскостопанска продукция на територията на община Кочериново са регистрирани следните кооперации:

- РПК „Напредък"- град Кочериново
- Потребителска кооперация „Възраждане"- село Стоб;
- ЗКПУ „Струма" - село Мурсалево;
- Материално-техническо стопанство "МУРС"- гр. Кочериново.

Дейност в земеделието и преработката на млечни и местни продукти осъществява и фирма „Кибор 2013"ЕООД.Организацията има завършен цикъл на производство.

Делът на поливните площи от общия размер на обработваемите земеделски територии в община Кочериново е 46,60 % и е повече от два пъти по - голям от средния за областта - 19,75%. Едновременно с това Общината има и най - голям дял на поливните площи от всички останали общини в рамките на областта. Поливните площи са разположени в равнината част на територията на Общината. Такива няма в планинското села Фролош и Цървище, които са с най-голям дял обработваеми земи над 26 000 дка. Това налага различни приоритети при планиране на животновъдството и растениевъдството. Този показател и наличието на запазени почви, както и традициите в обработването на земята, определят селското стопанство, като водещ сектор в икономиката на Общината. През последните години то се развива с изпреварващи темпове пред другите отрасли на икономиката.

Таблица :Размер и структура на земеделските земи в общината собственост на общината.

	Кочерино во	Стоб	Поромино во	Мурсалев о	Бараков о	Борове ц	Драгода н	Буранов о	Цървищ е	Фролош	Крумов о	ОБЩО
Ниви над 10 дка	233,581	41,748	127,840	173,977	28,956	14,711	680,086	271,465	504,444	219,774	31,139	2 327,721
Ниви под 10 дка	245,502	211,800	247,615	173,067	188,127	36,499	330,151	123^42	210,809	187,174	30,775	1 984,861
Овощи и	238,998	2,810		147^72	20,624	320,156	300,457	83,523	329,992	534,155		1978,087
Лозя	177,363	51,946	1,387	17,265	72,694	1,157	-	187,531	5,313	1,561	4,850	521,34
Пасищ а и мери	814,617	1517,47 3	1 375,832	350,225	604,934	670,646	0,795	14625,54 9	4578,080	10612334	1954,432	24104,91 7
Ливади	57,017	165,411	23,887	44,265	33,771	-	-	-	25.170	108,956	1,533	460,01
ОБЩО	1 767,078	1991,18 8	1 776,561	906,171	949,106	1043,16 9	1311,489	2291,410	5653,808	11 663,95 4	2022,729	31376,66 3

В община Кочериново съществува възможност за приоритетно развитие на интензивно земеделие, чрез отглеждане на пресни зеленчуци, плодове, десертно грозде и технически култури (без рапица), както и прилагане на системи за сеитбообработка при отглеждане на зърнени култури, развитие на оранжерийното производство на зеленчуци и цветя.

Предоставянето на обработваема земя по договори за аренда не носи почти никакви приходи на собствениците. Ниската рентабилност на земята е резултат от ниските доходи на арендаторите от единица площ и традиционно засаждане с житни култури. Извършването на сеитбооборотка на площите е предпоставка за по-високи добиви.

Таблица 19: Цени на обработваеми земи- ниви към 31.12.2023 г. по категории, поливност

Землище Кочериново		
Категория	Цена при поливни условия	Цена при неполивни условия
IV	45	30
V	38	25
VI	38	25
VII	30	20
VIII	23	15
IX	23	15
X	23	15

Таблица Землища - с. Стоб, с. Пороминово, с. Бараково, с. Мурсалево, с. Крумово, с. Бураново, с. Боровец и с. Драгодан		
Категория	Цена при поливни условия	Цена при неполивни условия
IV	45	30
V	38	25
VI	30	20
VII	30	20
VIII	23	15
IX	23	15
X	23	15
Землища - с. Цървище и с. Фролош		
Категория	Цена при поливни условия	Цена при неполивни условия
IV	30	20
V	30	20
VI	23	15
VII	23	15
VIII	15	10
IX	15	10
X	15	10

Таблица 20: Цени на Трайни насаждения към 31.12.2023 г. по категории, поливност и землища в община Кочериново

Землище Кочериново		
Категория в	Цена при поливни условия	Цена при неполивни условия
IV	90	50

V	90	50
VI	90	50
VII	90	50
VIII	90	50
IX	90	50
X	90	50

Землища - с. Стоб, с. Пороминово, с. Бараково, с. Мурсалево, с. Крумово, с. Бураново, с. Боровец и с. Драгодан		
Категория	Цена при поливни условия	Цена при неполивни условия
IV	75	40
V	75	40
VI	75	40
VII	75	40
VIII	75	40
IX	75	40
X	75	40

Землища - с. Цървище и с. Фролош		
Категория	Цена при поливни условия	Цена при неполивни условия
IV	75	40
V	75	40
VI	75	40
VII	75	40
VIII	75	40
IX	75	40
X	75	40

В изпълнение на Общата селскостопанска политика на ЕС за стимулиране на биологичното земеделие Общината разполага с достатъчен потенциал, който все още не е напълно използван. По данни за 2017 г Eurostat посочват, че отглеждането на чиста селскостопанска продукция в ЕС обхваща вече 12,6 млн. ха, или 7% от общата използвана земеделска площ в ЕС.

В общината все още не се прилагат възможностите за развитието на биологичното земеделие. Съществуват възможности за засаждане на лавандула, маточина, лозя за производство на био вино и етерични масла. Потенциал съществува и в сферата на пчеларството, за производство на биологично чист мед. В тази връзка трябва да се започне процес на сертификация на почвите за отглеждане на биологична продукция и реализиране на селско стопанската продукция на по- висока цена. Биопроизводството е включено във всички инвестиционни мерки на програмата за развитие на селските райони.

Проблема с реализацията на селско стопанската продукция особено от дребните производители ще се облекчи след създаване на национална дигитална борса за свежа земеделска продукция - „От полето, направо на трапезата". Необходими са и законодателни промени, за да се регламентира пазара на селско стопански продукти и местни храни от домашно производство и домашна кухня.

1.10.3.1 Растениевъдство

Природо - климатичните фактори, големият дял поливни земеделски земи са предпоставка за развитието на модерно растениевъдство. Условия за развитие и природните дадености в Общината имат още пасищното отглеждане на домашни животни, производството на гъби, оранжерийно производство на цветя и зеленчуци, култивирането на билки ,засаждане на плантации от лавандула и специално селектирана шипка, промишлено пчеларство, производство на ягоди и т.н.

В тази връзка е необходимо да се провежда разяснителна кампания сред населението, както за биологичните особености и икономическата изгода от производството на определена селско стопанска култура, така и за различните възможности за финансиране и участие в национални и европейски програми.

През последните години освен традиционните за района овошки (ябълки, череши) се направиха и градини от обикновен орех, малина и бадем. Продължава тенденцията на нарастване на площите с млади овощни насаждения. Преобладаващо обработваемите площи се засаждат с житни култури. Добра реализация на пазара бележи маслодайната рапица, което наложи трайна тенденция към увеличаване на площите. В района са подходящи условията за полско производство на домати, картофи, пипер, патладжан, листни зеленчуци, кореноплодни, бобовите растения и лук за зелено.

Таблица 21: Засети площи с основни земеделски култури в община Кочериново в ха;

Култури	2022/2023 г.	2023/2024 г
Пшеница	458	468
Царевица за зърно	50	26
Тритикале	280	212
Ръж		45
Рапица	118	10

Ечемик	192	274
Слънчоглед	180	192

Таблица 22: Среден добив от засетите основни земеделски култури в община Кочериново кг/ха

Култури	2022/2023 г.	2023/2024 г
Пшеница	2801	2030
Царевица за зърно	50	26
Тритикале	280	212
Ръж	-	1511
Рапица	2119	1200
Ечемик	2500	2083
Слънчоглед	1200	703

Община Кочериново разполага с достатъчно и относително запазени в почвено отношение земеделски земи, с изградена система за напояване за развитие на модерно растениевъдство. Остава нерешен въпроса за големия дял необработваеми земеделски земи. Една част от тях главно в планинските и полупланинските райони са се само залесили и са приели характеристиката на гора. Необходим е внимателен анализ да се прецени колко от тях ще се стопанисват като гори и кои ще се ползват за производство на селско стопанска продукция. При изготвяне на този анализ освен икономическа оценка, и задължителната екологична оценка водещ трябва да бъде общественият интерес. В бъдеще все повече ще се засилват общите ползи на тези територии, като: усвояване на въглеродния двуокис, омекотяване на микроклимата, намаляване на почвената ерозия, регулиране и запазване на водните запаси, съхраняване на биоразнообразието и др.

Изводи: Съществуват добри почвено-климатични условия, значителни площи от обработваеми земи се напояват, традиции в растениевъдството. Всичко тава е потенциал за развитие на модерно растениевъдство. Необходимо е да се разнообрази видовия състав на отглежданите култури, като приоритет се постави на оранжерийното производство на зеленчуци и цветя. Наред с това трябва във връзка с очакваното изменение на климата, трябва да се засили участието на топлолюбиви овощни видове.

1.10.3.2 Животновъдство

Високият относителен дял на пасищата в Общината предоставя добри възможности за пасищно овцевъдство и месодайно говедовъдство, но недостигът на зърно и фуражи ограничава животновъдната продукция. Едва до 1/10 от селскостопанската продукция на региона. Говедовъдството се развива в гр. Кочериново

Голяма част от животинската продукция е произведена по екстензивен начин в дребни ферми и лични стопанства.

На територията на община Кочериново традиционно се развива планинското и полупланинското животновъдството се характеризира с отглеждане на овци, кози и говеда. Съществуват редица трудности- нарушен е поредния състав в същото време непосилно високата цена на елитните породи, скъпите фуражи, медикаменти и лекарства, недостиг на финансови средства в кооперациите и частните стопани, низките изкупни цени на произведената продукция често под себестойността и нередовното плащане от преработвателите, ниската компетентност на животновъдите, застаряващото население в селата.

Развитието на сектора се задържа и от не до там развития пазар на земята, разпокъсаната собственост, недостиг на механизация на тежкия труд, несигурност при реализацията на продукцията..

Добра практика е, общината да предоставя на животновъдите общински мери, пасища и ливади, с цел подпомагане развитието на този сектор. Така местната власт подпомага в рамките на законовите възможности развитието на отрасъла. Наемателите на тези пасища срещат трудности при разчистване на площите за паша, тъй като една значителна част от водещите се за пасища площи се гора по силата на Закона за горите. Необходимо е да се картират и отделят тези гори от общинските пасища. Действащата нормативна уредба не третира цялостно проблема. Съществуват различни практики, като някои общини предприемат действия по изсичането на тези гори, а други необосновано спират животновъдите. В резултат на не почистването, горските територии непрекъснато нарастват.

В тези площи трябва да се развива агролесовъдството, което интегрира горските екосистеми със селскостопанското производство, гарантира висока продуктивност и ефективност на пасищата. При съвременните модерни селскостопански технологии, агролесовъдството комбинира в едно цяло отглеждането на селскостопанските култури и животни с производството на дървесина, запазвайки почвените ресурси и други екологични предимства на екосистемите.

Ежегодно кмета на общината на основание Закона за горите издава заповед, за паша в горския фонд, в която определя местата за паша на домашни животни пасищно отглеждани, допустимият им брой и начина на пашуване. Заповедта се довежда до знанието на всички животновъди практикуващи пасищно отглеждане на животни.

С помощта на програми за насърчаване и подпомагане на животновъдството ежегодно се увеличава дялът на животните, които се хранят на ясла в животновъдни ферми. Наличието на много ливади и големият дял на поливните земеделски земи, са добра основа за увеличаване дялът на селскостопанските животни отглеждани във ферми. Тук възможностите за механизирани и автоматизирани на процесите са по-големи и труда е по-привлекателен.

Таблица 24: Брой на селскостопанските животни в общината

№	Вид животни	Към 01.01.2022 г.	Към 01.01.2023 г.	Към 01.01.2024 г.
1.	ЕПЖ/говеда и биволи	1530	1201	1570
2.	Коне	152	76	55
3.	Кози	361	564	485
4.	Овце	2159	2750	3074
5.	Пчелни семейства	315	635	714

Броят на отглежданите животни през последните години се запазва. Животновъдството е традиционно силен отрасъл от земеделието. Перспективни сектори на животновъдството са :

- говедовъдство за производство на месо и мляко;
- свиневъдство;
- птицевъдство.

Към 2024 година с най-голям относителен дял са стопанствата отглеждащи крави, овце, кози и свине. Поради затруднена реализация броя на козите бележи тенденция на колебания. Броя на отглежданите коне за сметка на растящия дял на козите намалява ежегодно.

Изоставането в сектор "Животновъдство" по отношение сектор "Растениевъдство". трябва да се преодолее чрез, увеличаване броя на отглежданите животни, в това число и на български породи за производството на мляко и млечни продукти, месо и месни продукти, чрез по-голяма подкрепа и повече инвестиции в отрасъла, участие в европейски програми и мерки от ПРСР и инструмента "Следващо поколение ЕС" - част от плана за възстановяване на ЕС от кризата, предизвикана от COVID-19.

Изводи: Природо климатичните условия, традициите при отглеждане на селско стопански животни, са добра основа за развитие на животновъдството. Необходими се действия по повишаване на професионалните умения, насърчаване на младите хора за създаване на малки семейни ферми за отглеждане на крави и пилета. Необходими са законови промени за решаване на проблема със само залесилите се нови площи и горите в Селско стопанския фонд.

1.10.4 Горско стопанство

Горските територии на община Кочериново са в размер на 73 851 дка и заемат 40,51 % от общата територия на общината. По видове собственост най-голям дял имат държавните гори, следват общинските и тези собственост на физически и юридически лица.

Независимо от вида собственост, гората изпълнява обществени функции -пречиства въздуха, спира ерозията, подобрява структурата и формира хумус в почвите, създава среда

за отдых, регулира микроклимата, запазва постоянен дебит на водоизточниците. Значителен е приноса на горския сектор в зелената икономика.

Трябва разумно да използваме големия потенциал, който предоставят горите по отношение на екосистемни ползи, туризъм, рекреация, високо ефективно използване на горската биомаса за получаване на енергия и др. По тази причина обществото е толкова загрижено за съдбата и състоянието на Българската гора.

През м. юли 2021 г. Европейската комисия прие новата Стратегия на Европейския съюз (ЕС) за горите до 2030 г., като част от Европейския зелен пакт и Стратегическия план за развитие на горския сектор в РБ, 2014-2023 г., да бъдат изпълнени мерките на ЕС за намаляване на емисиите от парникови газове с поне 55% до 2030 г. и постигане на климатичен неутралитет през 2050 г. По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление на риска. Особено място в тази стратегия заемат индикаторите за устойчиво управление на горите и схеми за доброволно сертифициране.

Стратегията предвижда разработването на схеми за възмездяване на собственици и управители на гори при предоставяне на алтернативни екосистемни услуги, например чрез поддържане на части от техните гори непокътнати. Новата обща селскостопанска политика (ОСП), наред с други политики на ЕС, ще даде възможност за по-целенасочена подкрепа на горските стопани.

До този момент община Кочериново притежава 9500 дка гора от които около 5000 дка се намират в землището на с. Пастра община Рила. Останалите около 4500 дка са разпръснати в землищата на населените места влизащи в състава на Общината.

По силата на сключен договор между община Кочериново и ТП ДГС „Рилски манастир“ гр. Рила, горите общинска собственост са предоставени за стопанисване и охрана на държавния орган създаден да охранява и обогатява горското богатство - Горско стопанство. Ежегодно общинският съвет приема „Годишен план за изпълнение на горскостопанския план“. Охраната, опазването и стопанисването на горите е задължение на Горското стопанство. Приходите от продажба на продукти от гората се поделят между двете страни.

За общинските гори в землището на с. Пастра има изготвен „Горскостопански план“ в които са заложили лесовъдски мероприятия за повишаване на производителността на насажденията, подобряване на здравословното състояние на горите, опазването от болести, вредители и пожари, възпроизводство на горите, размера на площите за паша и допустим брой домашни животни на Определена територия, изграждане на горско пътна мрежа и т.н.

Таблица 25: Разпределение на горския фонд в общината по населени места.

Землище	Площ на горите ха
Стоб	9.3
Пороминово	22.7
Кочериново	14.8
Бараково	2.3
Мурсалево	9.4
Крумово	15.3
Бураново	18.3
Боровец	5.7
Цървище	64.9
Драгодан	9.3
фролош	257.7
Пастра	590.5
Общо	1020.2

Предстои изготвянето на Горско стопански план и за горите на територията на Общината, след което съгласно възприетата практика ще бъдат предоставени на Горско стопанство за стопанисване, охрана и управление плана ще залегнат с предимство увеличаване на екосистемните ползи на горите, използването им за туризъм и рекреация , биомаса за получаване на енергия и др.;

По време на изготвяне и приемане на горско стопанския план, трябва да се предостави възможност гражданите да се информират и предизвикат за активно участие в процеса на планиране, особено за мероприятията за ползване от горите които ще се реализират през следващите 10 години .

Най-обща характеристика на тези гори е:

- преобладаващата част са изкуствено създадени иглолистни гори на възраст около 50-60 години. Те са създавани да намалят екстремните климатични явления, укротяване на пороите чрез намаляване на повърхностния воден отток, да обогатят и променят ландшафта, да подобрят микроклимата, усвояване на пустеещите голи площи и превръщането им в потенциал за развитието на целулозната промишленост.
- наличието на нискостъблени гори - това са гори които са изсичани няколко пъти и са ползвани в миналото за добив на дърва за огрев и листников фураж за изхранване на домашните животни през зимния сезон. Отличават се с ниска производителност на дървесина.

Очаквано ползване от всички гори собственост на общината е около 600 м3 годишен добив на дървесина, като се спазва принципа сумарният годишен прираст на дървесина да бъде по-голям от предвиденото годишно ползване.

Изводи: Недостатъчен е делът на общинските гори в процеса на осигуряване на суровини на местните преработватели. Горите са добра възможност за трудова реализация.

1.10.5 Търговия и услуги

Търговската дейност в община Кочериново е представена от продажби на предимно хранителни стоки, облекло и стоки за бита. Преобладаващата собственост на търговските обекти е на физически лица. Регистрирани са като еднолични търговци и по същество са семейни фирми. Дейност развиват и няколко питейни заведения, повечето кафе аперитиви. Значителен е делът в търговията на РПК „Напредък“.

Все още е нисък дела на селскостопанската и преработена продукция ,която се реализира директно от производителя. Интерес към тези продукти проявяват най-вече преминаващите по пътя за Рилския манастир. Общината трябва да подпомогне дребните производители с направи на тържище за продажба на екологична селско стопанска продукция и продукти изготвени от нея. Тази възможност ,която е следствие от географското положение на Общината и създадените млекопреработвателен и месопреработвателен цех трябва да се насърчава и ще носи ползи на всички.

Все още няма регистрирана търговска марка Стобски пирамиди.

Обществените услуги са слабо развити. През периода 2014-2020 са закрити два ресторанта и две дискотеки. Открито е едно казино.

Банковият и застрахователният сектор са представени съответно чрез клон на „Банка ДСК“ ЕАД и „Алианц България Холдинг“ АД. И двете представителства се намират в гр. Кочериново.

Функционират още бензиностанции - 5 бр., газ станции - 1бр., сервиси за автомобили - 7бр, автомивки 2 бр.

Основни търговски субекти в Общината са: РПК "Напред", Потребителска кооперация „Възраждане" и др.

Постепенно се засилва интереса към откриване на нови търговски обекти. През 2018 г са издадени разрешения за строеж на 3 нови търговски обекти, през 2019 г нарастват на 8 бр., а през 2020 г достигат до 14 бр..

На територията на Общината не функционира нито една от водещите търговски вериги. Населението ползва услугите на търговските вериги в Благоевград. Въпреки това задоволяването на населението с хранителни стоки е добре развито с изключение на махалите на селата разположени на запад от р. Струма.

Все още не се използват предимствата на електронната търговия. Създаването на електронен магазин намалява разходите за персонал, автоматизирайки почти всички дейности, свързани с процеса на продажби. Съществуващите готови решения за електронна търговия дават възможност за лесен и бърз старт на онлайн продажбите, без да се налага наемането на скъпоструващи специалисти.

Изводи: Недостатъчно предлагане на местна селско стопанска и преработена продукция, особено на преминаващите и засиленият целогодишен трафик на хора към Рилския манастир. Добра снабденост на населението с основните продукти, с изключение на отдалечените махали на населените места на запад от р. Струма.

1.10.6 Туризм

В националната стратегия за развитие на туризма „Туризм 2030“ е заложено туризмът в България да бъде сред водещите (структурно-определящи) сектори на националната икономика, който използва ефективно ресурсите на страната за създаване на нарастващ национален доход и добре платена трудова заетост, създава ресурси и условия за опазване и защита на околната среда и културно-историческото наследство, за социално благополучие на местните общности и др.

ОУПО определя приоритетната ос на развитие на туризма, свързана с природната забележителност „Стобски пирамиди“ и Рилски манастир. В него са заложени правила и нормативи осигуряващи в максимална степен едновременно социализацията и опазването на всички ценни природни и антропогенни дадености - природозащитни обекти, биоразнообразие, характерен ландшафт, недвижимо културно и историческо наследство - предвижда развитие на туристическата инфраструктура.

Община Кочериново има разнообразни условия за развитие на различни видове туризм, което се обуславя от редица благоприятни предпоставки. Водещите сред тях са:

- красивата природа и природни забележителности;
- богато културно-историческо наследство;
- подходящите условия за организиран религиозен туризм, вело туризм, риболов и други.
- благоприятно географското разположение.

Туризм в класическия смисъл, е „пътуване с цел отдых и развлечение“. Изброените по-горе дадености и предпоставки предизвикват желание за пътуване. Що се отнася до втората част „създаване на условия за отдых и развлечения“, те не кореспондират с възможностите на природните дадености. , културна историческото наследство и географско разположение на Общината.

Туризмът в община Кочериново е един от отраслите с най-голям потенциал за развитие и същевременно с най-ниска степен на ефективно използване на възможностите за бизнес и предприемачество, изграждане на места за отдиш и развлечения.

В област Кюстендил броя на местата за настаняване на туристи от 66 през 2015 г нараства на 92 през 2019 г. Увеличение на местата за нощувка, макар и недостатъчно се наблюдава в община Кочериново .

В общината се чувства недостиг на материално-техническата база с леглови фонд. Липсата на достатъчно хотели, както и качествени заведения за обществено хранене, места за забавления са възможни ниши, които трябва да бъдат използвани. Необходимо е да се създадат разнообразия от туристически услуги и атракции за потенциалния турист. Няма организирана и професионална реклама.

Към началото на 2021 г в община Кочериново има функциониращи два хотела от семеен тип-„Мишел" с капацитет 14 легла и „Вила Мила" хотел с 3 спални и капацитет 10 човека и двата хотела се намират в общинския център гр. Кочериново.

Необходимо е да се осмисли, необходимостта от развитието на туризма ,чрез създаването на единен туристически продукт. Това може сериозно да допринесе за постигането на някои от основните на общината цели, а именно - устойчиво развитие, икономически растеж, трудова заетост, привличане на младите хора. Добра основа за това са отредените в ОУПО зони, в които се създават условия за развитие на туризма, подходящи и привлекателни за разполагане на инфраструктура, обслужваща курортния туризъм и отдиша - атракционни съоръжения и спортни обекти (самостоятелни и в ядра) за малки и големи посетители. Предвидено е развитие на транспортната и друга техническа инфраструктура, осигуряващо достъпност и качествено обслужване на туристическите обекти и на населените места и селищните образувания за настаняване и друго обслужване на туризма и отдиша, в границите и извън границите на общината.

Също така е необходимо с цел подпомагане на туризма като приоритетна дейност в Общината ,да се увеличи административния капацитет в тази област. Препоръчително е да се обособи отдел Туризъм , който да подпомага развитието на „област - туризъм във всичките му видове" на територията на общината.

Съществено предимство на община Кочериново за развитие на туризма е близостта й да една от най-значимите забележителности на страната „Рилския манастир", природната забележителност „Стобски пирамиди", античен град „Стоби", както и родното място на Св. Иван Рилски - с. Скрино намиращо се в община Бобошево.

Необходимо е да се интегрират усилията с общините Рила и Бобошево за предоставяне на общ туристически продукт като например :

През общината преминава главния транспортен път до Рилския манастир. Географското положение е отредила мястото ѝ на свързващо звено между родното място на светеца и манастира. Заслужава внимание идеята за предлагане на общ туристически маршрут „По стъпките на светеца Иван Рилски“ и провеждане на пешеходен поход по светите места.

Приоритет в развитие на туризма би могло да бъде изграждането на туристическа инфраструктура, като изграждане на велосипеден път от с. Бараково до Рилския манастир и свързването му с инвестиции в обекти на обслужващата сфера - крайпътното ресторантьорство, паркинги, места за краткотраен отдих и др.

Една от най-забележителните дадености в района е природната забележителност „Стобските пирамиди“. Те са разположени в Държавния горски фонд в землището на с. Стоб. Стопанисват се от Държавно горско стопанство „Рилски манастир“ гр. Рила подделение на Югозападно държавно предприятие Благоевград. Инфраструктурата, като паркинги, екопътеката за хора с увреждания и подходи към обекта са общинска собственост. Необходими са общи усилия за изграждане на посетителски център и включване на обекта към други туристически продукти. Съществува възможност да се направи временен посетителски център, в началото на основната туристическа пътека за пирамидите. Незадоволително е състоянието на изградените архитектурни елементи, места за почивка, предпазни огради и информационни табели. Съществува възможност за регистрация на Стобските пирамиди, като запазена марка. Регистрацията ще осигури монопол върху използването на търговския знак.

Значими природни забележителности на територията на общината, които могат да бъдат обект за развитие на туризма освен „Стобските пирамиди“, е пещера в землището на с. Цървище "Янина градина" - не проучвана и пещера в землището на с. Фролош „Чочова скала" - не проучвана. Общината е подготвила проект „Хайдушки пътеки“ за изграждане на екопътека с дължина 7400 м в землището на с. Фролош.

Възможност за разнообразяване на туристическите услуги е наличието на обезлюдени махали в западната част на Общината и превръщането им в зони за селски и културен туризъм свързан с родната къща на Владимир Димитров - Майстора.

В ОУПО е предвидено изграждането на още един посетителски център в гр. Кочериново, който ще обслужва туристическите обекти и продукти на територията на общината.

Изводи: На територията на общината има добри условия за различни форми на туризъм, които все още не се използват пълноценно. Туризмът е перспективен отрасъл за община Кочериново. Необходимо е да се интегрират усилията заедно със съседните общини за създаване на съвместен туристически продукти.

1.11 Екологична оценка и третиране на отпадъците

Състоянието на околната среда в община Кочериново е пряко свързано с урбанизацията на територията, използването на природните ресурси, развитието на промишлеността, селското и горското стопанство, както и степента на вложените инвестиции в инфраструктурата и пречистването на отпадъчните води. Състоянието на околната среда е пряко свързано със състоянието и поддържането на зелената система на общината.

През изминалият период се е увеличил броя и размерите на парковете и градините за сметка на тротоарната растителност, делът на която ще намалява постоянно. Засилването на автомобилния трафик в чертите на населените места, води до все по-интензивно използването на тротоарите от пешеходци. Някои улични дървета са засадени на средата на тротоарите и представляват препятствие за свободното преминаване на пешеходците. Наличните крайпътни дървета в голямата си част са засадени през 70-80 - те години на миналият век и са достигнали пределната си възраст. Използвани са неподходящи за озеленяване дървесни видове, като бреза, американски ясен, липа и др., т.с. видове с крехка корона и отличаващи се с относително кратък живот. Там където има поставени плочки на тротоарите, те са надигнати от корените на тези дървета. Причината за това е плиткото засаждање и недостига на хранителни вещества за изхранване. Корените на част от дърветата там където са извършвани строителни дейности, са съкратени. По тази причина значителна част от дърветата са механично неустойчиви. Подмяната на такива дървета се извършва поетапно, без да се нарушава относителната цялост на зелената система.

В общината има нормативно регламентиран ред за оформяне на короните на дърветата. То се налага с цел предпазване на сгради, съоръжения, хора и животни от падащи клони и подкопаване от корените на сгради и съоръжения .

Сметопочистването на битови отпадъци на територията на община Кочериново се извършва от ОП „Чистота“ създадено с Решение № 56 от протокол №7/15.06.2020 г. от заседание на Общински съвет - община Кочериново. Сметопочистването се извършва по утвърден график, който всеки месец се публикува на интернет страницата на общината за точната дата по населени места. Всяко населено място се почиства два пъти в месеца. Всички събрани отпадъци се извозват до инсталация за предварително третиране на битови отпадъци с оператор ДЗЗД „Предварително третиране-Благоевград 2022“, намираща се в землище на с. Бураново, община Благоевград.

Сметоизвозването на битови отпадъци на територията на община Кочериново се извършва от ОП „Чистота“. Община Кочериново разполага с три автомобила: два специализирани автомобила и един товарен, предоставени на ОП „Чистота“ със заповеди на Кмета на Община Кочериново.

- Специален автомобил МАН ТГА 28 320 6 x 2 4 ЛЛ ЛЕ с рег.№ КН 6513 ВТ

предоставен със заповед №РД-01-05-275/13.07.2020 г. за стопанисване, ползване и управление.

- Специален автомобил МАН ТГМ 18.280 БЛ с рег.№ КН 9188 ВХ предоставен със заповед №РД-01-05-248/04.07.2022 г. за стопанисване, ползване и управление.
- Товарен автомобил ИВЕКО 30,8 с рег.№ КН 5730 ВК предоставен със заповед №РД-01-05-335/30.08.2021 г. за стопанисване, ползване и управление.

Имат издадено разрешително по чл.35 от ЗУО с регистрация № 01-РД-558-0 от 14.07.2020 г., с изменение и допълнение с Решение № 01-РД-558-01 от 06.07.2022 г.; Решение № 01-РД-558-02 от 08.09.2023 г.; Решение № 01-РД-558-03 от 25.001.2024 г.; Решение № 01-РД-558-04 от 04.07.2024 г. и Решение № 01-РД-0558-05 от 02.09.2024 г. на Директора на РИОСВ-Благоевград

Депониране - след сепариране на смесените битови отпадъци (отделените рециклируеми отпадъчни материали- стъкло, пластмаса, хартия и картон и др.), негодните за оползотворяване отпадъци от инсталацията за предварително третиране се предават за депониране на регионално депо-Благоевград с оператор ДЗЗД „Регионално депо-Благоевград 2019" съгласно договор №РД-98-00-63/06.04.2020 година.

Разделяне на отпадъка - Общината има сключен договор с „ЕКОПАК БЪЛГАРИЯ" АД от месец декември 2022 г. за извършване на дейности по разделно събиране на отпадъци от опаковки: хартия и картон, метали и пластмаси и стъкло, както следва Син контейнер (хартия и картонени опаковки); Жълт контейнер (пластмасови и метални опаковки); Зелен контейнер (стъклени опаковки).

Съдовете са разположени както следва: град Кочериново: пл. „Трети март" - 3 бр. контейнери, ул. „Кокиче" (до училище СУ „Христо Ботев") - 3 бр. контейнери, ул. „Никола Вапцаров", кв. „Завода" - 3 бр. контейнери, ул. „Шипка" (до входа на градски парк в гр. Кочериново) - 3 бр. контейнери, ул. „Спортист" (до детска градина „Ален Мак") - 3 бр. контейнери и село Стоб - ул. „Асен Златаров" - 4 бр. контейнери.

Общината има спечелен проект и е в процес на реализация "Реконструкция на градския парк". Опасните, престарелите и заболели дървета ще бъдат заменени с нови видове с висока декоративна и естетическа стойност. На оставащите дървета ще се оформят короните, като се почистят от сухи клони и части от короните които правят дървото механично неустойчиво на средно силни ветрове. Ще се изгради нова инфраструктура, като парка стане притегателен център за жителите и гости на общината.

Общината е започнала процес на картиране на дърветата участващи при формирането на зелената система на общината. За целта се изготвят паспорти. В паспортите се описва моментното състояние на декоративните дървета и мерките за опазването им. както и начина им за отглеждане и поддържане.

Контролът върху състоянието на околната среда се провежда по компоненти на средата и фактори в съответствие с поредицата от законови и подзаконово нормативни актове за управление на околната среда.

Очакваните резултати от изпълнение на дейността по управление на отпадъците са свързани с въвеждането на европейски стандарти относно третирането на битовите отпадъци. С тяхното изпълнение ще се гарантира екологосъобразна среда на живот, ще се ограничат вредните въздействия върху антропогенната среда, както и ще се намали екологичния натиск върху природните компоненти и ландшафтни системи.

Във всички населени места се чувства недостига на канализация и лошото състояние на питейните водопроводи. Недостатъчният брой и малкият капацитет на пречиствателните станции е проблем пред който се изправя общинското ръководство. Това е сериозна пречка за развитие на туризма и функционирането на съпътстващите го дейности ресторанти, места за краткотраен отдих. Нерешен остава въпроса с намаляване на вредните емисии във въздуха. Основен източник на замърсяване са печките на твърдо гориво. Поради малкия брой жители на единица площ и използването на добре изсъхнали дърва, замърсяването е в рамките на оптималните норми. Това не води до намаляване емисиите на парниковите газове. Потенциална опасност за замърсяването на въздуха представлява нарастването на броя на инсталациите за производство на дървени пелети.

На територията на общината няма превишение на шумовите норми. Завишени норми в пикови моменти се наблюдават в гр. Кочериново при засилен транспорт за Рилския манастир и при преминаване на тежко товарни моторни превозни средства.

1.12.Културно историческо наследство

Община Кочериново има древна история.

В Кочериново и Мурсалево са открити две ранно неолитни селища. Последните проучвания показват, че тези селища продължават да съществуват до втората половина на неолита. Селище от медната епоха се намира в землището на гр. Кочериново. Три селища са открити от желязната епоха на същата територия.

В района на с. Стоб през девети век е съществувал град Стоби. В местността „Градището“ в околностите на гр. Кочериново са открити останки от средновековна крепост- селището Крашевица съвременник на гр. Стоби. Според легендите в антично време село Стоб е било град Стоби, но е имало наводнение, което заличило града и така древните изкупили сторените грехове. Някогашният град-крепост за пръв път влиза в състава на българската държава при хан Пресиян в IX век. През 1190 година българо-куманските войски надделяват над византийците, но през 1254 г. е присъединен към Никейската империя от Йоан III Дука Ватаци. В местността Църквището е открит кръст с надпис от 1373 г. През 1019 година Стоб е споменат като част от Велбъждката епархия (в Охридската архиепископия). През 1190 година е включен в сръбската държава от великия жупан Стефан Неманя и опустошен от Асеновци. Спасителни разкопки за селища от този период са извършени в землищата на селата Крумово и Бураново.

На територията на общината са открити 12 броя тракийски некрополи/могили. Проучени са само две в района на Кочериново и с. Драгодан.

Гробът от с. Драгодан (Пандурската могила), Кюстендилско, представлява погребение с трупоизгаряне. При извършване на ритуала могилата е оградена с глинени кани и една глинена амфора, а устията им сочат навътре към гроба. След полагане на даровете върху площадката е натрупана малка могила. Откритите железни цинти от подметки и габъри, стъгнат на две много корозирал нож, малко желязно ножче (запазена е само дръжката), бронзов накрайник от кожена ножница го определят като гроб вероятно на воин. Особено многобройни са предметите в гроба, изпълнени от злато – златен пръстен с изображение на Хероса върху гема от млечно-бял ахат, златен нагръдник, златна диадема и 17 златни апликации. Открити са и две сребърни касеролета с надпис със златна инкрустация и надпис (ΟΥΛΚ. ΤΙΟΥ), 39 сребърни денара, един изящен стъклен съд с декорация, фрагмент от железен ключ, бронзов обков от малко тоалетно сандъче със следи от тъкан по него. Сред гробния инвентар са открити и медицински инструменти - скалпел, две сонди-лъжички, корозирал фрагмент от бронзова игла с четириъгълно сечение и каменна плоча. Вероятно инструментите са били поставени в дървена кутия, облицована с бронзова ламарина, от която са се запазили само фрагменти. Прави впечатление наличието само на един скалпел, преобладават фармацевтичните инструменти. В Пандурската могила е погребан тракийският аристократ-воин Улкос, син на Тиос, ако се съди по надписа от касеролетата. Те са идентични като изработка и украса и представляват комплект от съдове за пиене. Освен че са изпълнени от сребро, те са украсени със златна инкрустация и златно фолио. Двете сребърни касеролета могат да се причислят към вида *trulla*, *trulleum*, използвани при консумацията на вино. Предполага се, че са местното производство заради използваната украса и надписа, който е на гръцки език и няма общо с печатите на италиански производители. Надписът е възможно да е положен и вторично, което е и най-вероятно. Обичаят за надписване на съдове е известен на траките още от V в. пр.н.е. Има

предположение, че двете касеролета са участвали в жреческо-лечителската практика на притежателя си и освен за възлияния, са служили и за отмерване на различни лечебни течности или при смесване на опиати. Стъкленият съд от гроба при Драгодан е също внос, макар че се допуска че е произведен в местно ателие. Особено впечатляващи са златните предмети, открити в Пандурската могила. На първо място това е златният нагръдник. В неговата средна част е изобразен орел с разперени крила. В Тракия нагръдници от благороден метал започват да се изработват още през VI в. пр. Хр. и се възприемат като царско-жречески инсигнии, подобно на златните пръстени-печати, диадемите, венците и т.н. Нагръдникът от Драгодан е сред най-късните, регистрирани като гробен инвентар в Тракия. Идентичен образ на орел е известен в много предримски паметници и вероятно през римската епоха е свързан с култа към Зевс Хюпсistos и Сабазий. На второ място това е златната диадема с форма на палмово листо, намерена заедно със 17 разпръснати ромбовидни пластинки. Според направената първоначална хипотетична възстановка златните апликации са част от ритуална шапка, вероятно с конична форма (пилос). По-вероятно е да става въпрос за някакъв вид диадема, където 16-те пластини са били разположени симетрично около по-голямата. Върху нея е изобразен орел с разперени крила, идентичен на изображението върху нагръдника. Съдейки по монетите, най-много от които и най-късни като време са тези на имп. Хадриан, погребението при Драгодан е извършено скоро след 134 г. и вероятно до края на управлението на императора. Надгробната могила при с. Кочериново намира много аналогии с тази при Драгодан, още повече че те са териториално съвсем близко разположени. Носят и общи белези с други могили от района на Горна Струма. Некрополът при Кочериново се състои от три могили. Две от тях са от римската епоха и са с внушителни размери. Сред гробните дарове в една от могилите се откриват аналогични златни пластини, подобни на тези от гроба в Драгодан, 14 на брой, с различна форма и украса, изчукани върху матрица. Мотивите при пластините от Кочериново и Драгодан са също почти идентични. Те често се определят като част от погребален венец, макар да са много различни от примерите от предримската епоха. Те нямат форма на листа, имат изображения по тях и не могат да стоят единично или на туфи по основата, подобно на венците от предримската епоха. Пластините вероятно са били монтирани върху основа от нетраен материал и по-скоро са наподобявали диадема. Въпреки видоизменената форма тя най-вероятно е изпълнявала сходна функция в погребалния ритуал и е ритуално разкъсвана. Не е изключено пластините да са украсявали и дреха. В гроба са открити и два масивни златни пръстена с геми с изображения на Атина и Виктория. Сред бронзовите и железни предмети могат да се споменат различни по форма бронзови съдове и бронзова лампа, част от бронзов канделабър, железен сгъваем стол. При Кочериново са открити и множество медицински и по-скоро фармацевтични инструменти – сребърни лъжички-кохлеарии, гладки каменни плочи и бронзови кутийки с разделения във вътрешността си. Едната е от добре познат тип, известен от други места. Тя е открита без голям затварящ капак или плоча, макар да личат следи от жлеб. Втората кутия е по-необичайна. Тя е бронзова, разделена на две отделения по дължина. Има двойни стени, като пространството между тях е запълнено с глина или гипс за изолация и по-голяма стабилност. Подобна е позната от Гюнцбург, Германия. Плочите за разтриване на

лекарства (или козметика) намират аналогии с тези от Драгодан и от Караново. Намерени са и още две кутии, изработени от различен материал. В една от кутиите е открито малко хапче с минерален състав и елипсовидна форма. Хапчето носи и нечетлив надпис от няколко букви. Най-вероятно става въпрос за името на лекарството или за неговия производител.

На левия бряг на река Струма, високо над склоновете на Кочеринския пролом се намира скалното светилище „Маркова скала“.

Необходимо е проучване на възможностите за финансиране изграждането на античен парк, който да съчетае в едно съхранението и експонирането на археологически останки от територията на общината, етнографски особености и традиции. Същевременно ще се превърне в туристическа атракция която ще привлича туристи целогодишно - български и чуждестранни

Богатата колекция от антични селища и близостта на Архитектурно-историческия резерват "Рилски манастир", обявен от ЮНЕСКО през 1983 г. за световен паметник на културата са обекти, които предлагат възможности за партньорство с община Рила и Светия синод.

Във всички населени места в общината има изградени църкви, които имат потенциал да станат обект на религиозен и културно-исторически туризъм. Църквите са построени преди повече от 150 години. В редица от тях има уникални архитектурни решения и свършено направени иконостаси и икони.

Църквата е изградена през 1393г. За това свидетелства годината изписана върху камъка пренесен от разрушената стара черква и вграден в северната стена на новата. Това е единствената черква в България, която носи името на този светец.

В онези времена турците недоволствали от факта, че черквата се е издигала източно над селото и била над техните къщи. Тогава по тяхно настояване черквата била разрушена.

Църквата „Св. Прокопи“ – с. Стоб, построена 1860 г,
гр. Кочериново църквата „Св. Богородица“ построена 1863 г
с. Бараково църквата „Успение богородично“ построена в края на 19 век.
с. Пороминово църквата „Св. Никола летни“ построена 1820 г.
Параклис „Св. Георги“ построен 2010 г
с. Стоб църквата „Св. Прокопи“ построена 1860 г

- с. Мурсалево църквата „Св. Илия" построена 1867 г
- с. Драгодан църквата „Св. Богородица" построена 1888 г
- с. Боровец църквата „Св. Спас" построена в края на 19 век
- с. Бураново църквата „Св. Пророк Илия" построена 1866 г
- с. Крумово църквата „Св. Иван Рилски" построена 1867 г
- с. Цървище църквата „Св. Петка" построена 1877 г
- с. Фролош църквата „Св. Троица" построена 1876 г

В края на 19 век в църквите са били открити килийни училища.

Особено място в оформяне на културно историческия облик на Общината оказват месните читалища. В запазената летописна книга на читалище „Просвета" с. Пороминово намираме доказателства за активен културен и просветителски живот. Летописната книга обхваща периода от 1925г до 1958г. В момента на територията на общината функционират 6 читалища .

- гр. Кочериново читалище „Пробуда-1919"
- с. Стоб читалище „Самообразование -1914"
- с. Мурсалево читалище „Просвета - 1920"
- с. Пороминово читалище „Просвета - 1925"
- с. Бараково читалище „Възраждане - 2001"
- с. Бураново читалище „Подем - 1928"

Интерес представлява и родната къща на Владимир Димитров - Майстора в с. Фролош.

Освобождението на Кочериново от турско робство е пример на саможертва за родината. Отбраната на с. Пороминово през трагичните дни на м. февруари 1878 г и подвига на четите на Спасе Пандурина и Георги Начев - комитата не трябва да бъдат забравени. Тези събития се нуждаят от задълбочено проучване и популяризиране на геройските подвизи на нашите предци.

Пример за добро културно наследство е и ново изграденият музей в Балабановата фабрика. В общината има един действащ музей и библиотека.

Братя Тодор и Коста Балабанови построяват в далечната 1902-1903 г. дъскорезна фабрика до с. Бараково. На 1 януари 1929 г. се пуска в експлоатация мукавена фабрика за производство на мукава. Първите ръководители са Йохан Кох и Роберт Лехталер. По-късно, само след няколко години, на 6 май 1937 г., се открива книжна фабрика за производство на различни видове хартии и картони по немски образци: мителфайн, супериор, шрайхмус, натронова, вестникарска, канцеларска и други видове.

1.13 Административния капацитет

Община Кочериново разполага с добре изградена административна структура и има нужния човешки ресурс и капацитет за изпълнение на ПИРО 2021-2027 г. В настоящия момент в общинската администрация г работят 35 служители, разпределени в няколко направления. Общинската администрация е разделена на Обща и Специализирана администрация, които подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му и осъществяват дейности по административно обслужване на гражданите и юридическите лица.

Кметът и общинската администрация като представители на органите на местно самоуправление са натоварени със задачите и отговорностите по вземане на решения и изпълнение на проекти, контрол при реализацията на регионалната и национална политика за развитие. Във връзка с това те взимат решения, свързани с:

- устройството и развитието на територията на общината и населените места в нея;
- общинското имущество, предприятия и финанси /данъци и такси/;
- образованието на територията на общината;
- здравеопазването;
- културата (читалища, театри, кина, библиотеки, музей, паметници на културата, исторически паметници и др.);
- благоустрояването и комуналните Проекти (водоснабдяване, канализация, електрификация, топлофикация, комуникации, инфраструктура, третиране на битови отпадъци и пр.);
- социално подпомагане;
- опазване на околната среда и рационално използване на природните
- ресурси на общината
- развитие на спорта, отдиha и туризма с общинско значение.

Пряко подчинени на кмета на общината при изпълнение на своите служебни задължения са един заместник кмета, секретаря на общината, кметовете и кметските наместници на останалите населени места в рамките на община Кочериново, както и двамата ръководители на двете дирекции /Дирекция “Обща администрация” и Дирекция “Специализирана администрация”/.

Общинската администрация е участвала в редица форми на обучение и непрекъснато се усъвършенства. Административният капацитет на служителите в община Кочериново се повишава чрез серия обучения. Към настоящия момент те са преминали задължителните обучения за държавни служители, както и различни форми за повишаване на квалификацията.

Изводи: Общинската администрация притежава необходимата компетентност. Общината е предприела и внедрила редица мерки за осигуряване качеството на административните услуги и има внедрена система за обратна връзка.

1.14 Анализ на силните и слабите страни на Общината SWOT анализ

Поради голямото разнообразие на фактори и обширната област на реализация на проекти и идеи, множеството природни, географски, културни, исторически, социални фактори които оказват съществено влияние за постигане на целите и приоритетите заложи в ПИРО и невъзможността да се анализира разнопосочната емпирична информация, да се изградят математически модели, ще използваме експертния подход за оценка и прогнози на факторите и тенденциите в развитието на обществените процеси. При експертния подход се разчита на опита на експертите, като се допуска, че те имат нужния капацитет да разкриват закономерности и да правят синтезирани достоверни оценки, без да е необходимо да се разработват сложни математико-статистически модели.

SWOT-анализът спада към експертната група методи, но той не може да бъде разработен без необходимата изходна информация. Най-често SWOT-анализът се използва за идентифициране на организационното състояние на фирмата и за очертаване на тенденциите в нейното развитие. По-късно SWOT-анализът е пренесен и в други области като регионално планиране, околна среда, туризъм и др.

Главната цел на SWOT-анализа е да се извърши взаимнообвързана оценка на вътрешните за дадена организация или регион силни и слаби страни, както и на външните за организацията или региона възможности и заплахи. Приема се, че вътрешните страни (силните и слабите страни) могат да се контролират от организацията, докато външните фактори (възможности и заплахи) определят състоянието на средата, в която се развива организацията или региона.

Значението на SWOT-анализа се подсилва и от факта, че той е регламентиран като задължителна процедура при всички планове и програми, свързани с усвояването на структурните фондове и инструменти на Европейския съюз.

Резултатите от SWOT-анализа позволяват точно формулиране на приоритетите и целите за развитие на общината, както и периодична оценка на мястото ѝ в рамките на региона. Резултатите от SWOT-анализа позволяват да се планират и реализират конкретни мерки за коригиране на състоянието. Сред елементите на анализа има взаимовръзки, които разкриват потенциала за развитие, а също и такива, които показват ограниченията и проблемите, които предстои да бъдат преодолені. Преди да се премине към SWOT-анализа на отделните сектори в социално-икономическото развитие на община Кочериново, е важно да се подчертае, че в нашата страна все още има проблеми, свързани с наличието, количеството и качеството на необходимата изходна информация и достъпа до нея. За да се вземат решения и формулират целите, трябва да се използва обективна, достоверна, официална информация.

След подробен анализ на съвременната обстановка в Общината, събраната актуална информация, идентифицираните проблеми и наличните ресурси, изготвения SWOT анализ насочва към необходимите и възможни действия. Те се базират на силните страни и търсят ефективни решения за преодоляването на слабите страни на територията. Анализът се спира на географската, демографската, историческата, културната, социалната, образователната и екологичната характеристика. Проследяват се закономерностите във функционално-пространственото развитие на общината и на нейната техническа, производствена, спортна, образователна, социална, културна и друга инфраструктура.

Използването на интегриран подход при управление на процесите в Общината, ще позволи да се засили и влиянието на силните страни и се подпомогнат секторите които изпитват затруднения.

SWOT АНАЛИЗ	
СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
1.Благоприятни климатични условия за развитие на селско и горското стопанство;	1.Отдалеченост на общината от областния център - гр. Кюстендил;
2.Плодородна земя и добри възможности за развитие на поливното земеделие;	2.Демографска криза - намаляване и застаряване на населението;
3.Богати водни ресурси - р. Струма и р. Рилска, р. Копривлен микроязовири, подпочвени води и др.;	3.Слабо развит в икономическо отношение район с неблагоприятна инвестиционна среда и ниска компетентност;
4.Чиста и съхранена природна среда;	4.Висока безработица, ниски доходи и жизнен стандарт;
5.Наличие на почвени и климатични дадености за развитие на биологично земеделие и животновъдство;	5.Лошо състояние на елементите на техническата инфраструктура и др.

6.Благоприятно транспортно-географско положение. Преминаващи път Е79, единствения път за Рилски манастир, участък на магистрала „Струма“; Наличие на ж.п. връзка.	6.Недостатъчни приходи в бюджета с нисък дял на бюджетните разходите за социални услуги и липса на такива за развитие на туризъм и почивно дело;
7.Благоприятно геостратегическо положение - близост до областен център, гр. Благоевград, локация в зона за трансгранична сътрудничество;	7.Липса на реално действащи големи промишлени предприятия в общината и разрушаване на материално-техническата им
8.Добра териториална осигуреност на населението (нисък коефициент "гъстота на населението";	8.Слабо развит частен сектор, респ. липса на предприемачество в сектора на малкия и среден бизнес;
9.Опит в подготовката и реализацията на проекти, финансирани от фондовете на ЕС;	9.Неразвит сектор "Услуги", което рефлектира върху социално-икономическото развитие на общината като цяло;
10.Наличие на работна сила (човешки ресурси) за целите на селското стопанство с изградени трудови навици;	10.Неразвит сектор туризъм и съпътстващи услуги и интегрирани проекти в туризма.
11.Етническа толерантност.	11.Малко на брой земеделски кооперации и липса на организации на селскостопански производители;
12.Наличие на природна забележителност – „Стобски пирамиди“, и възможност за включване на пещерите – „Чочова скала“ и „Янина градина“;	12.Липса на спешна медицинска помощ и слабо развита доболнична медицинска помощ;
13.Близостта до Рилския манастир и с. Скрино	13.Недостатъчна уреденост на земеделските земи и ниска компетентност на земеделските производители и стопани;
14.Наличието на множество археологически обекти.	14. Липса на стремеж за въвеждане на нови култури в селското стопанство и биоземеделие
15.Наличие на минерален извор с добри качества на водата.	15.Значителен дял на пустеещи земеделски земи и сграден фонд;
	16.Несигурност за реализация на селско стопанската продукция.
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
1.Ефективно използване потенциал на общината;	1.Продължаващите войни водят до несигурност, увеличаване на безработицата и риск от социална нестабилност;
2.Развитие на еко и културния туризъм с комбиниране на туристически пакети със съседни общини;	2.Увеличаване и задълбочаване на демографската криза и намаляване дела на населението в трудоспособна възраст;
3.Създаване на местни туристически	3.Възникване на несъответствие между

продукти и туристически атракции;	образователното и квалификационно равнище на работната сила и изискванията на пазара на труда;
4.Засилване ролята на общинската администрация като основно звено в процеса на консултации на обществото.	4.Неефективно използване на природните и културно-историческите и човешки дадености в общината;
5.Развитие на сектора на малките и средни предприятия и подобряване на достъпа на малкия и среден бизнес до субсидиране и кредитиране, чрез финансови инструменти и програми на ЕС;	5.Влошаване качеството на техническата инфраструктура и транспортните връзки до степен на невъзможност за изпълнение на функциите им;
6.Създаване на нови работни места, посредством растеж в сектора на разширяване асортимента на произвежданата селско стопанска продукция.	6.Влошаване условията за ефективни селскостопански проекти и реализация на продукцията на съществуващите малки земеделски стопанства;
7.Възможност за използване на логото на ПЗ Стобски пирамиди за рекламиране на продукцията:	7.Природни рискове -пандемия, горски пожари, наводнения и др.;
8.Установяване на устойчиво трансгранично партньорство и създаване на трайни икономически структури;	8. Риск от замърсяване на околната среда от антропогенни и други фактори; Замърсяване на околната среда с нерегламентирани сметища
9.Разширяване и подобряване на основната инфраструктура чрез участие на общината в инвестиционни проекти, финансирани по Оперативните програми през новия програмен период;	9. Трудова миграция - насочване на работна сила към големите градове Благоевград и София.
10. Нарастване търсенето на екологично чиста селскостопанска продукция; Разширяване на асортимента на селско стопанското производство.	
11.Съпътстваща селскостопанското производство преработвателна промишленост;	
12. Популяризиране на културно-историческото наследство в региона чрез развитие на алтернативен туризъм	

ЧАСТ II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027.

ПИРО съдържа визия за развитието на общината, стратегически цели, както и

приоритети, насочени към потенциала за развитие на територията със съответни мерки към тях. Използването на интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие на общината изисква целите и приоритетите да са съгласувани и да предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове за развитие на територията.

От особено важно значение е ПИРО да е разработен и прилаган като част от общата система от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие, като интегрират регионалното и пространственото развитие. Чрез прилагането на единен поход на планиране на развитието, и взаимната обвързаност с документите за пространствено развитие и стратегическите документи за регионално развитие, чрез използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане, се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие.

В тази част на документа се определя стратегията за реализация на плана, която обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните визия, определените стратегически цели на развитието и свързаните с тях приоритети за действие, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на програмата за реализация (пакет от мерки, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти).

Визията за развитието на общината дава характеристики на специфичния потенциал на общината и насоките за бъдещото ѝ развитие. Тя отразява и пространствените перспективи на територията на общината на основата на икономическите и социалните фактори, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии.

Целите и приоритетите на ПИРО са определени в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като са обвързани с постигането на резултати за територията на общината. Целите на плана отразяват местните потенциали за развитие и се съсредоточават върху решаването на конкретните проблеми на общината.

Приоритетите, дефинирани в ПИРО, са в съответствие с предвижданията на НКПР и другите секторни политики. На ниво ПИРО се гарантира връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие чрез ограничен брой ключови приоритети.

Приоритетите логически произтичат от изводите на аналитичната част на документа, като се фокусират върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите е

свързан със стратегическата цел и представлява по-краткосрочна и конкретна цел, която води до постигането на по-общата стратегическата цел.

Стратегическата част на ОПР и ИПГВР е фокусирана и конкретна и ясно показва избраната посока на развитие на общината и съответните сфери, към които приоритетно са насочени усилията и основната част от инвестициите. Именно поради тази причина са набелязани ограничен брой ключови приоритети, които отразяват избрания фокус и специфика за развитие. Целта е да се постигне концентрация и осезаем ефект на база на конкретните потенциали и местни специфики.

ЦЕЛ 1: Икономическо развитие и растеж, чрез стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм, селско стопанство и подготовката на кадри.

Приоритет 1 Развитие на взаимосвързана и конкурентна икономика, чрез прилагане на интегриран подход при използването на ресурсите, насърчаване на инвестициите в селското стопанство и преработващата промишленост, развитие на туризма .

Предприемаческата активност в страната, района и общината остават сред най-ниските в ЕС. Част от причините са свързани с липса на първоначален капитал, ограничен достъп до предприемачески умения и мрежи за стартиращи и разрастващи се предприятия. Тези дефицити определят и бъдещите действия за ефективен процес на развитие на предприемачески потенциал, свързани с подкрепа за предприемачите посредством информация, обучение, професионални напътствия и наставничество, укрепване на предприемаческите мрежи и активизиране на участието на новосъздадени предприятия и МСП в съвместни научни изследвания, изграждане на стабилна бизнес среда и подходяща инфраструктура, насърчаване стартирането на самостоятелна стопанска дейност и предприемачество.

Мярка 1: Развитие на устойчиво селско стопанство

Развитието на интелигентен, устойчив и диверсифициран сектор на селското стопанство, който да гарантира продоволствената сигурност на населението и повишаването на степента на устойчиво и ефективно използване на ресурсите в отрасъла и общината, ще определи интервенциите на бъдещата политика в областта на селското стопанство.

Реализацията на дейностите за подкрепа на развитие на селскостопанския сектор ще включат:

Дейност 1: Насърчаване на предприемачеството в сектора на селското стопанство на територията на община Кочериново;

Дейност 2: Модернизиране на производствените структури - фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура;

Дейност 3: Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологичното производство;

Дейност 4: Подкрепа на пчеларството и лозаро-винарския сектор;

Дейност 5: Насърчаване на биопроизводството чрез създаване на възможности за финансиране както в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП), така и чрез инструменти, които да подобрят достъпа им до финансов ресурс. на доходите на земеделските производители;

Дейност 6: Приоритетно инвестиране в подобряване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите. системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на стопаните;

Дейност 7: Подкрепа за навлизане на цифровите технологии;

Мярка 2: Създаване на общински туристически продукт

Общината притежава съхранена, привлекателна и разнообразна природна среда, минерални води, богатото културно- историческо наследство, чието устойчиво включване в туристически дейности е стимулатор на икономически растеж.

Планираните дейности за развитие на туризма в района се насочват към:

- Оптимално използване на наличния туристически потенциал - природен, културен, исторически и географски в съответствие с пазарните изискванията и потребителските очаквания за устойчиво развитие на туристическия сектор;
- Повишаване привлекателността на населените места с туристически потенциал с цел увеличаване дела на всички видове туризъм: - балнео (медикул спа), SPA & Wellness, културно-познавателен (исторически, археологичен, фолклорен, фестивален, етнографски и поклоннически), еко и селски туризъм, приключенски, велотуризм спортен, ловен, винен и гурме туризъм и др.

Дейностите, които ще подкрепят развитието на туризма в общината, включват:

Дейност 1: Разработване на общинска и обща стратегия със съседните общини за развитие на туризма. Промотиране на туризма;

Дейност 2: Използване и смесване на IT сектора с Туризма: Разработване на мобилни приложения, представящи туристическите услуги; Създаване на виртуални и онлайн турове на туристически обекти;

Дейност 3: Изграждане на Общински исторически музей, Археологически парк Бараково и Посетителски център в Кочериново;

Дейност 4: Изграждане на велопът Бараково - Стоб – Рилски манастир по старото трасе на теснолинейката;

Дейност 5: Разработване на Туристически продукт „По стъпките на Св.Иван Рилски" съвместно с общините Рила и Бобошево;

Дейност 6: Подкрепа за провеждане на събори, фестивали, културни събития и конкурси в различни направления.

Мярка 3 : Стимулиране на иновациите

Характерно предизвикателство пред общинската икономика е липсата на капацитет за иновации, особено в малките и средните предприятия. Разходите за НИРД липсват както в публичния, така и в частния сектор. Делът на МСП, въвеждащи производствени и процесни иновации в целия ЮЗРП, е само 11% от средния за ЕС, връзките наука -бизнес остават много слаби.

Клъстерите и техният потенциал са слабо развити. Корпоративният бизнес в България и района е представен основно от микро и МСП, които в преобладаващата си част имат затруднен достъп до източници и капитал за иновации.

Практически община Кочериново не разполага с потенциал за НИРД. Поради това основно усилията ще се насочат в областта на дигитализацията, където планираните дейности се насочват към:

Дейност 1: Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията;

Дейност 2: Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи.

ЦЕЛ 2: Свързана и устойчива община

Приоритет 2: Преодоляване на социалните различия, чрез приоритетно териториално развитие и подобряване на инфраструктурата.

Устойчивото териториално развитие означава хармонично и свързано развитие на целия район, чувствително към териториалното многообразие и неговите силни страни, провеждане на политики за укрепване на ендегенните местни потенциали, засилване разпространението на процесите на развитие от основните центрове за растеж към заобикалящата среда и осигуряване на цялото общество на сравнително високо качество на живот.

Мярка 1: Води и околна среда

В областта на водоснабдяването мерките ще бъдат насочени към:

Дейност 1: Изграждане и реконструкция на Вътрешната водопроводна и Канализационна мрежа на населените места на община Кочериново;

Дейност 2: Комплексен проект за изграждане на инженерна инфраструктура на гр. Кочериново: Подобект: Изграждане на ПСОВ за гр. Кочериново и с. Бараково, находяща се в ПИ 02748.113.913 по КККР на с. Бараково, община Кочериново - Етап I,II; Подобект: Изграждане на канализация за гр. Кочериново - Етап I,II, III, IV и V;

Дейност 3: Проектиране, строителство и авторски надзор на допълнителни водохващания с.Пороминово, с.Стоб и гр.Кочериново;

Дейност 4: „Проектиране, изпълнение на строителство и авторски надзор за обект: "Рекултивация на общинско депо за неопасни битови отпадъци, в землището на с. Бараково, община Кочериново;

Дейност 5: Превенция на природни рискове. Почистване коритата на реките;

Дейност 6: „Прилагане на мерки за успешна адаптация към климатичните промени", в партньорство с община Благоевград, Симитли и Бобошево

Мярка 2: Транспортна достъпност и свързаност

Отчитайки основната роля на транспортната инфраструктура като базово условие за развитие на икономиката, привличането на нови инвестиции, улесняване мобилността на населението и достъпа до услуги с периодичен и епизодичен характер и по този начин приобщаването на всички населени места в общината, е необходимо нейното подобряване и оптимизиране.

Част от направленията на основната TEN-T мрежа се нуждаят от доизграждане и развитие, за да отговорят на европейските изисквания за качество и сигурност на международните превози. В тази връзка в периода 2021-2027 г. се планира:

Дейност 1: Реконструкция и рехабилитация на улична мрежа и съществуващи общински пътища, съоръжения и принадлежности към тях в община Кочериново;

Дейност 2: Рехабилитация и модернизация и/или ремонт на системи за външно изкуствено осветление на територията на община Кочериново;

Дейност 3: Подобряване на обществените услуги на вътрешно-общинския и междуградския транспорт

Дейност 4: Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти;

Марка 3: Цифрова свързаност

В национален план Югозападен район има най-добрите показатели за достъп до и използване на Интернет в страната. За по-високите стойности на тези показатели допринася цифровата осигуреност на София, докато останалите области са с чувствително по-ниска свързаност и достъпност, особено областите Кюстендил и Софийска. Значителни различия съществуват между градските и селските райони - достъпът на домакинствата в градовете е много по-голям от този в селските райони, особено в периферните територии.

Проектите за изграждането на цифрова свързаност Община Кочериново ще бъдат фокусирани върху:

Дейност 1: Изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU по Механизма за свързаност на ЕС;

Дейност 2: Надграждане и поддръжка на оптичните високоскоростни инфраструктури, обслужващи земеделските стопани;

Дейност 3: Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на администрацията на общината;

Марка 4: Съхраняване на природното богатство и подобряване на зелената система на общината. Създаване на условия за краткотраен отдих

Дейност 1: Обновяване на Обществен градски парк в град Кочериново.

Дейност 2: Изграждане и обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за обществени потребности от общинско значение;

Дейност 3: Пилотни проекти за озеленяване и залесяване на територията на Общината в сътрудничество с НПО и граждански организации.

ЦЕЛ 3: Осигуряване на достъп до здравеопазване, социални грижи, обучение през целия живот, административни и културни услуги.

Приоритет 3: Осигуряване на достъп до здравеопазване, социални грижи, обучение през целия живот и културни услуги.

Специфичните характеристики и съществените различия между областите в условията на възпроизводство на човешкия капитал в Югозападен район определят важната роля на този приоритет. Подобреното качеството и достъп до публичните услуги от първостепенно значение - здравно обслужване, социални услуги, активното социално приобщаване на уязвимите групи, както и ефективно реализиране на пазара на труда водят до съхраняване

на регионалните демографски ресурси и подобряване качеството на живот, социално сближаване и повишаване привлекателността за обитаване на всяка териториална общност.

Мярка 1: Образование и обучение за подготовка на висококвалифицирани заети

Дефицитите по отношение на квалифицираната работна сила се очертават навсякъде в Югозападен район. В много части на района са налице значителни контингенти нискообразовано население, без необходимите съвременни умения и приспособимост към изменящите условия и изисквания на съвременната икономика. В общината проблемът с отпадането от училище е незначителен. Интегрирането на ромите в образователната система е факт за община Кочериново.

Осигуряване на равен достъп до предучилищно и училищно образование с необходимото качество се очертава като ключов проблем и ще фокусира реализирането на редица интервенции, голяма част от които в интегрирани пакети от инвестиции.

Специален фокус на осъществяваните мерките е насочен към създаване на условия за насърчаване на ученето през целия живот, по-специално на гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и преквалификацията за всички.

Планираните мерки в предучилищното и училищното образование включват:

Дейност 1: Подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура, включително за осигуряване на задължителното предучилищно образование на децата от 4 години;

Дейност 2: СМР за обект: „Основен ремонт на съществуващата детска градина гр.Кочериново.

Дейност 3: Инвестиции в училищна и извънучилищна инфраструктура и оборудване;

Дейност 4: Подобряване на възможностите за допълнителна и продължаваща квалификация на учителите, в т.ч. по професионалните направления.

Дейност 5: Осигуряване на достъп до образование на учениците от специфични целеви групи.

Мярка 2: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги

Грижите за здравето на населението в общината са насочени към осигуряване на равен достъп до качествени, устойчиви и достъпни медицински услуги, чрез развитие на инфраструктурата. Предвидените мерки включват:

Дейност 1: Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в населените места на общината;

Дейност 2: Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ във всички населени места;

Мярка 3: Подобряване и разширяване на социалните услуги

Политиката, насочена към възрастните хора, ще цели подобряване на достъпа им до интегрирани социални и здравни услуги чрез осигуряването на по-широка подкрепа в домашна среда и в общността за възрастните хора, зависими от грижа, както и повишаване на ефективността на системата за дългосрочна грижа.

Деинституционализацията на грижата за деца и възрастни хора също ще бъде обект на целенасочени усилия, както и предоставяне на услуги в домашна среда, в специализирана среда, услуги, които се предоставят мобилно, включително изграждане на необходимата инфраструктура и доставка на оборудване.

Реформиране на съществуващите Домове за стари хора в съответствие със стандартите за качество на резидентната грижа за възрастни хора в надтрудоспособна възраст, определени в Наредбата за качеството на социалните услуги;

Дейност 1: Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни;

Дейност 2: Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания;

Дейност 3: Развитие на услуги в общността, свързани с превенцията на изоставането на деца от групи в неравностойно положение;

Дейност 4: Превенция и подкрепа за децата в риск и техните семейства

Приоритет №4: Създаване на подходяща институционална среда, чрез повишаване качеството на административно обслужване и подобряване на нормативната база на общината

Осъществяване на постоянен диалог с гражданите на община Кочериново и осигуряване на възможност за тяхното участие в управлението на община Кочериново е предпоставка за добри резултати в местното самоуправление:

Мярка 1: Подобряване качеството на достъп до административни услуги.

Дейност 1: Повишаване професионалните умения и квалификацията на работната сила с цел подобряване работата в общината. Актуализация на услугите предоставяни от общинска администрация;

Дейност2: Мерки по енергийна ефективност и ремонт на централната сграда на Общинска администрация - гр. Кочериново. Изграждане на модерен център за административно обслужване на местните общности;

Дейност 3: Изграждане, ремонт и реконструкция на инфраструктурата извън и вътре в

гровищните паркове и разработване на планове за тяхното разширяване и изграждане на нови;

Дейност 4: Регулярно провеждане на консултации с представителите на всеки обществен, стопански сектор, населени места и подписване на споразумения за създаване на обществени консултативни съвети.

ЧАСТ III.

ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.

Партньорството и сътрудничеството са основни принципи, приложими при подготовката и реализацията на ПИРО. При идентифициране на нуждите, потенциала за развитие на общината и възможните решения на съществуващи проблеми, водещ е подходът „отдолу-нагоре“. Приоритетите и мерките, включени в плана, са формулирани в режим на диалог и сътрудничество между администрацията и гражданското общество и конкретните дейности, които гарантират успеха на този процес, са заложи в Комуникационната стратегия, разработена като част ПИРО. Стратегията е насочена към постигане на следните цели:

- Публичност на информацията и прозрачност в процеса на подготовка и изпълнение на ПИРО;
- Идентифициране на заинтересованите страни;
- Привличане на различните професионални и социални групи и на отделни представители на гражданското общество за активно участие при формиране и прилагане на местната политика за интегрирано устойчиво развитие;
- Мониторинг и контрол.

Осигуряването на необходимата публичност на процеса, идентифицирането на заинтересованите страни, осъществяването на контакт с тях и мотивацията им да участват активно в процеса на разработване и изпълнение на ПИРО е ангажимент на Общинска администрация.

Приоритетите и мерките в плана са обсъдени и съгласувани с всички заинтересовани публични органи, икономическите и социални партньори, физически и юридически лица с отношение към развитието на общината, структури на гражданското общество, организации ангажирани с проблемите на околната среда, социалното включване, гарантирането на основните права и правата на хората с увреждания, равенството между половете и недискриминацията, действащи на територията на общината.

Избраната Стратегия предвижда използването на различни комуникационни канали, което позволява списъкът с представители на заинтересованите страни, участващи в процеса на подготовка и изпълнение на ПИРО, да остане на практика отворен и да бъде резширяван на всеки етап до приключване на всички предвидени дейности.

Първоначално заинтересованите страни се идентифицират на база информацията за действащи на територията на общината публични, частни и неправителствени структури и организации, с която администрацията разполага. С тях е осъществен директен контакт - телефонен, или чрез електронна поща.

Привлечените партньори от своя страна имат възможност да поканят за участие в планираните дейности и представители на други структури, работещи в съответния сектор.

На сайта на администрацията периодично се публикува детайлна информация за всяко от предвидените в Комуникационната стратегия събития с покана заинтересованите граждани и организации да се включат в тях. По този начин всички желаещи имат възможност да участват в процеса активно - лично, или чрез писмено изпратени до Общината коментари и предложения на всеки етап от подготовката и изпълнението на плана.

За постигане на целите на Комуникационната стратегия са предвидени конкретни мерки, в които да се включат както представители на идентифицираните заинтересовани страни, така и всички граждани с активна позиция по проблемите на общината:

- Обществено обсъждане на проекта на ПИРО;

Общинска администрация публикува на сайта си разработения проект на ПИРО. В едномесечен срок всички заинтересовани лица имат възможност да се запознаят детайлно с документа и да изпратят на посочен в публикацията мейл своите коментари и предложения.

- Анкетно проучване;

В проучването са включени преставители на всички идентифицирани заинтересовани страни, ангажирани с ключови за развитието на общината дейности: култура, образование, социални дейности, здравеопазване, администрация, бизнес, инженерна инфраструктура, околна среда, НПО, кметове на населени места и кметски наместници. Анкетираните са поканени да посочат основни проблеми в сферите си на компетентност и конкретни мерки за решаването им.

- Фокус групи;

Приоритетите за развитие на общината, заложените мерки и проекти в ПИРО са обсъдени в тематични фокус групи, с участието на специалисти в конкретни направления:

директори на детски градини, директори на училища, инфраструктурни специалисти, селскостопански производители, бизнес, кметове на села и кметски наместници, председатели на комисиите в Общински съвет и др.

- Публична дискусия;

В осигурена от Общинска администрация зала проектът на ПИРО се представя пред широката общественост. Датата, часът и мястото на дискусията са предварително обявени в сайта на Общината и чрез регионалните медии. Обсъждането е открито. С коментари и предложения в него имат възможност да участват всички заинтересовани граждани и организации.

Пред участниците в комуникационните събития се представя детайлна информация за значението на стратегическото планиране като механизъм за развитие на общината и повишаване на ефикасността на публичните разходи. Разяснена е ролята на гражданите и бизнеса при определяне на приоритетите, прогнозите за развитие на икономиката, социалната сфера, техническата инфраструктура, очакваните ефекти за околната среда. Обсъждат се възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проектни идеи с участието на публичния сектор, насочени към подобряване на физическата среда и услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса. Разяснени са конкретните задачи, които стоят пред кмета, Общинския съвет, Общинската администрация, социалните и икономически партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване на висока ефективност при изпълнението на ПИРО.

След всяка дейност, предвидена в Комуникационната стратегия, се изготвя резюме на проведените обсъждания, което съдържа информация за участвалите представители на заинтересованите страни, направените от тях предложения и отразяването им в окончателния вариант на плана. Списъци на основните групи заинтересовани страни и конкретните техни представители, които са взели участие в процеса, се съставят като отделни приложения към резюмето.

Във всяка дейност от Комуникационната стратегия участват представители на Общинска администрация с подходяща за разискваната тема компетентност. Събитията са открити за медийно отразяване.

Преди окончателното утвърждаване на проектът на ПИРО, с направените по предложение на заинтересованите страни допълнения, се подлагат на дискусия в Общинския съвет. Всеки общински съветник разполага с документа и има възможност да формира позицията си по него преди заседанието.

Комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност на постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по

програмата за реализация на ОПИР

Принципът на партньорство и сътрудничество с представители на различните групи заинтересовани страни се прилага в рамките на целия процес на реализация на плана. Обществеността е информирана за напредъка при изпълнение на мерките от инвестиционната програма, за резултатите от тях и за начина, по който са изразходвани финансовите ресурси, с които е обезпечено изпълнението на програмата.

Основните инструменти за осигуряване на информация и публичност в периода на изпълнение на плана са:

- Годишните доклади;
- Междинната оценка;
- Последващата оценка след края на периода на действие на плана.

В процеса на изпълнение на ОПИР докладите се изготвят и обсъждани по реда на вече утвърденото взаимодействие и в активно партньорство с всички заинтересовани страни. С цел да бъде избегнат риска от негативен ефект върху околната среда в резултат от предвидените мерки за развитие на общината, в етапите за наблюдение и оценка на плана задължително се привличат представители на местните екологични власти и организации. До цялата информация за резултатите от изпълнението на плана и възможностите за участие в процеса на неговата актуализация, широката общественост има достъп чрез сайта на Общинска администрация. Информация, в подходяща форма, е предоставяна и на печатните и електронни медии.

За осигуряване на одитна следа от изпълнението на Комуникационната стратегия Общината съхранява цялата информация от проведените прояви и публични мероприятия, списъци с участниците и снимки от всяко събитие.

Изпълнението на дейностите, предвидени в Комуникационната стратегия, гарантира достъп до информация и реално участие в процеса на формиране, изпълнение и контрол на политиките за устойчиво развитие на общината на всички заинтересовани страни и е предпоставка за създаване на ефективно, дългосрочно партньорство между администрацията и структурите на гражданското общество.

ЧАСТ IV.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ -ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

На база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на потенциалите за развитие следва да бъдат определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на

мерките, предвидени в програмата за реализация на плана.

Зона за въздействие е пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове. Зоните за въздействие се определят на базата на общи (идентични) характеристики на определена територия и/или общи проблеми или потенциали за развитие.

Зоните за въздействие могат да бъдат както части от територията на общината с конкретно функционално предназначение (например зони с преобладаващи административни/публични функции, индустриални или бизнес зони, зони за култура, за отход и туризъм, зони с преобладаващи жилищни функции, зони за транспортна дейност и т.н.), така и други специфични обособени територии с идентични характеристики или собствен потенциал за развитие (например зони с потенциал за коопериране със съседни общини).

Зоната за въздействие се определя в границите на структурно обособена част от територията на общината, като конкретният ѝ териториален обхват се съобразява и с разполагаемите финансови, времеви, технологически и кадрови ресурси и потенциални партньорства, достатъчни за реализация на идентифицираните за съответната зона интервенции.

Зоните за въздействие, независимо от функционалното предназначение на тяхната територия, могат да бъдат два вида:

- Градски зони за въздействие;
- Други зони за въздействие със специфични характеристики.

Градските зони за въздействие включват територии в урбанизираната градска част (в рамките на строителните граници на града), градски покрайнини (малки по обхват съседни територии, вкл. и извън строителните граници на града) или функционални градски зони, обслужващи градско-селските връзки. Градски зони за въздействие се определят само за градове, административни центрове на общини, като определянето на приоритетни градски зони е задължително само за общините, които разработват ИПГВР като част от своя ОПР. За останалата част от общинската територия се определят други зони за въздействие със специфични характеристики.

Другите зони за въздействие със специфични характеристики могат също да представляват градски по своята същност зони (т.е. да включват територии от урбанизирана градска част, градски покрайнини и функционални зони), но могат да се отнасят до всеки вид населено място или част от територията на общината, както и да включват части от съседни общини.

Следва да се има предвид, че определените в рамките на ИПГВР за периода 2014-2020

г. зони за въздействие нямат отношение към определянето на зони за въздействие за новия период - 2021-2027 г. В тази връзка не е задължително за определянето на зони за въздействие в ОПР/ИПГВР 2021 -2027 г. да се прилагат критериите от Методическите насоки за разработване и прилагане на действащите за периода 2014-2020 г. ИПГВР, тъй като част от тях може да са неактуални спрямо новите подходи. Същевременно, градските зони за въздействие могат да включват в обхвата си части от зоните за въздействие, определени в рамките на ИПГВР 2014-2020 г. или да се припокриват с техните територии, в случай че такова припокриване е обосновано с конкретен потенциал за развитие на съответната територия и ще има доказан принос към развитието на общината като цяло.

В ОПИР могат да бъдат дефинирани неограничен брой зони за въздействие, но от тях следва да бъдат подбрани няколко приоритетни зони, които имат най-голям потенциал да повлияят върху социално-икономическото развитие на общината.

Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси, с които разполагат общините. Това е особено необходимо за големите общини, при които изпълнението на отделни мерки в различни части от общината без ясна обвързаност между тях представлява само временно задоволяване на конкретна нужда, но не оказва въздействие върху цялостното развитие. Определянето на приоритетни зони за въздействие не ограничава инвестициите в териториите, които са извън тези зони, а е отражение на идентифицираните при анализа територии с най-голям специфичен потенциал за развитие. Приоритетните зони следва да бъдат с ограничен брой и така подбрани, че тяхното развитие да може в най-голяма степен да повлияе върху развитието на цялата община. Размерът на конкретната зона не се ограничава като площ, но за по-голяма по размер зона, са необходими по-силни мотиви и доказателства за необходимостта от обхващането на съответната територия, включена в обхвата на зоната.

Подборът на приоритетните зони за въздействие следва да бъде добре обоснован и базиран на реални данни и проучвания за съответната територия, а в плана следва да бъдат ясно описани характеристиките, проблемите и потенциалите на всяка зона, както и аргументите, въз основа на които съответната зона е определена като приоритетна за развитие. С цел засилване на обосновката и аргументация на възприетия подход на приоритизация на зоните за въздействие в плана следва да се съдържа подходящ графичен материал (карти, схеми и др.), онагледяващ идентифицираните приоритетни зони на въздействие, включително разположението им в рамките на общата територия на общината. Приоритетните градски зони за въздействие (за общините, за които са били определени такива) следва да бъдат обозначени по подходящ начин (например цветово), за да могат да бъдат разграничени от другите приоритетни зони със специфични характеристики в общината.

На база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на

потенциалите за развитие са определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана.

Приоритетна зона за развитие на туризма „Цървище - Фролош"

В ОУПО е предвидено в района да се развива приоритетно селския туризъм. Освен хубавата естествена обстановка и наличието на множество неизползваеми къщи, района предлага и някои интересни неразвити туристически маршрута: - две неразработени пещери - „Янина градина" и „Чочова скала", родната къща на Владимир Димитров - майстора. Освен това община Кочериново е разработила проект „Хайдушки пътеки" за изграждане на екопътека.

Приоритетна зона за развитие на познавателен туризъм „Скрино- Кочериново - Рила - Рилски манастир -по стъпките на Св. Ив. Рилски"

Зоната обединява в едно родното място на светеца и пътя му до Рилския манастир. Зоната предполага добро сътрудничество със съседните общини и може да се комбинира със посещение на ПЗ „Стобски пирамиди" и религиозни обекти на територията на трите общини.

Приоритетна зона за развитие на оранжерийно производство на зеленчуци и цветя. „Мурсалево-Бураново-Боровец - Крумово"

Наличието на обширни обработваеми земи, климатичните условия, развитата инфраструктура са предпоставка за развитие на зоната.

Приоритетна зона за развитие на промишлеността - Кочериново"

Съгласно ОУПО бившия стопански двор в гр. Кочериново е заделен за развитие на промишленост, съобразена е с Приоритет 1: „Икономическо съживяване и развитие на района, насърчаване на инвестиции в селското и горското стопанство, инвестиции в създаване на туристически продукт" .Аргументите за обособяването ѝ са близо до източниците на суровини, близо до населено място, изградена инфраструктура., разположена е в географския център на Общината. Зоната може да се развие като тържище или борса за продажба на селско стопанска продукция или преработена такава. Оживеният поток към Рилския манастир осигурява почти постоянно преминаване на туристи, това е потенциал който трябва да се разработи. Ниският дял на промишлеността в общата икономика на Общината е основен мотив за приоритетно определяне на зоната.

Скица на обособена промишлена зона „стопански двор гр. Кочериново"

В ОУПО има заложили по-малки промишлени зони в почти всички села, където има обособени стопански дворове.

Обособена екологична зона Кочериново -Рила - „Река Рилска"

Зоната е предвидена за еколого съобразното ползване на водите на р. Рилска. Подобряване на чистотата на питейната вода, чрез обособяване на Санитарно-охранителна зона около водохващането и пречистване на битовите води след населените места. Целта е заустване и пречистване на отпадните води на територията на двете общини. Зоната ще подобри екологичната обстановка в района и ще създаде по-добри условия за живот на местните жители и подобряване обслужването на туризма. Очаква се да се даде тласък на екологичното земеделие и се сертифицират екологически чисти почви.

Обособяването на зоните ще стимулира икономиката, ще концентрира усилията на местната власт, ще даде възможност за развитие на обслужващи проекти и възможност на реализация на младите хора.

Обособена зона „Запазване на влажните зони в ЗЗ Бобошево"

Интегрира усилията на двете общини за запазване на тези толкова важни зони. Зоната ще стимулира дейности насочени към опазване на това природно богатство е в унисон с идеята за сертифициране на почвите.

ЧАСТ V. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Анализ на състоянието на българските региони. Нужда от промяна в подхода.

Задълбочаване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия:

- Засилване на контраста в развитието на столицата София и другите големи градове в страната спрямо по-малките градове и периферните райони
- Неравномерно разпределение на населението по територията на страната – засилена миграция
- Песимистична прогноза относно демографската ситуация
- Българските региони – на последни места в ЕС по ключови показатели (напр. БВП, продължителност на живота, регионална конкурентоспособност, иновации и др.)

Интегрираното териториално развитие има за цел, ЦЕЛ 5 на ЕС: Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи.

Характеристики на нов интегриран подход при изработване и реализация на ПИРО:

- Подготовка на ПИРО: чрез интегриран процес на планиране, включващ всички нива на управление и секторни политики, на базата на съществуващи стратегически документи за развитие на местно ниво и при интегриране в тях на национални, регионални и секторни политики. Приемане на стратегията като „жив документ“, обект на ревизиране за максимизиране на потенциала за развитие. Фокус върху бъдещото изпълнение на фаза планиране.
- Изпълнение на ПИРО: определяне на: аналитична рамка; административна и управленска структура; връзка с приоритетите и индикаторите на Оперативните програми (ОП); план за действие за реализацията на проектите (също обект на ревизиране).
- Съгласуваност на стратегията с Оперативните програми: оценка както на ПИРО, така и на проектите в него, чрез критерии за подбор оценяващи, както приноса към изпълнение на целите в ПИРО, така и към ОП. Проследяване на други реализирани проекти на територията и оценка на приноса им към целите..
- Реализация на проектите: определяне на: времеви график; критерии за ревизиране на проектите.
- Сътрудничество между УО и месните власти: ясни критерии за избор на местни власти за реализация на ПИРО; въвличане на местните власти в подготовката на ОП чрез постоянна работна група или координационен механизъм. Своевременна подготовка и краен срок за одобряване на стратегии. Дейности по развитие и укрепване на капацитета, както на УО така и на местните власти, чрез техническа помощ. Създаване и координиране на регионални и национална мрежа по обмен на практики.

ОПЕРАТИВНИ ПРОГРАМИ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНИТЕ

ПРИОРИТЕТ 1.: Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в градските райони.

Насочен е към 10 големи общини- Видин, Плевен, Русе, Велико Търново, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив, София и Благоевград, които са обособени в 4 клъстера, по райони от ниво 2 и при отчитане на функционалните връзки между тях.

ПРИОРИТЕТ 2.: Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие на местно равнище, културното наследство и сигурността, включително за селските и крайбрежните райони

Ще обхваща 40 градски общини от 6-те района на ниво 2, в които има населени места над 15 000 жители. Отново на база 4 критерия, за всеки от районите от ниво 2 ще има отделен регионален бюджет. 52% от бюджета на Приоритета ще е за Северна България.

Процесът по подготовка и изпълнение на интегрираните териториални инвестиции включва следните стъпки:

1. Делегиране на отговорности към 6-те Регионални съвети за развитие (РСР), предмет на изменение на Закона за управление на средствата от ЕСИФ.
2. Разработване и одобрение на интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите от ниво NUTS 2.
3. Създаване на партньорство, подписване на партньорско споразумение и подаване на концепция за ИТИ в ИСУН.
4. Публични обсъждания за осигуряване на обществена подкрепа и повишаване на осведомеността на обществеността относно планираните дейности в рамките на представените концепции за ИТИ (предвидени са конкретна процедура и инструменти).
5. Избор на концепции за ИТИ от експертното звено на РСР (предвидена е конкретна процедура).
6. Одобрение на концепциите за ИТИ от членовете на РСР (предвидена е конкретна процедура).
7. Подписване на общо рамково споразумение между партньорството и съответните УО (предмет на процедура между УО-и).
8. Подаване на детайлизираните проектни предложения от партньорството и оценка от съответните УО (всеки УО оценява съответния проект, част от концепцията за ИТИ, попадащ в обхвата на неговата оперативна програма).
9. Подписване на договори за безвъзмездна финансова помощ и изпълнение на проектите, които са част от концепцията за ИТИ (всеки УО подписва отделен договор за безвъзмездна финансова помощ за съответния проект, попадащ в обхвата на неговата оперативна програма).
10. Цялостна координация на процеса по време на фазата на изпълнение от УО на ОПРР, предмет на изменение на Закона за управление на средствата от ЕСИФ.
11. Цялостна координация на изпълнението на споразумението за партньорство по време на фазата на изпълнение от водещия партньор.

За всеки от регионите от ниво NUTS 2 се предвижда отделен индикативен бюджетен пакет. Всички оперативни програми, участващи в интегрирания териториален подход, ще допринесат за отделните пакети и в тази връзка ще бъде приложена специфична методология за разпределение на наличните средства между регионите. Методиката включва 3 общи:

- Население - тежест 15%;
- Територия - тежест 15%
- Брутна добавена стойност - тежест 20%.

и 1 конкретен индикатор, който отчита естеството на подкрепата по съответната програма.: Използваните специфични индикатори (индикатор 4) с тежест 50% за различните оперативни програми са:

- ОП „Развитие на регионите“ – инфраструктура;
- ОП „Иновации и конкурентоспособност“ - иновации;
- ОП „Наука и образование“ - висше образование и обучение през целия живот;
- ОП „Развитие на човешките ресурси“ - ефективност на пазара на труда;
- ОП „Електронно управление“ – институции;
- ОП „Околна среда“ - дял на населението (%), свързано със системите за събиране и пречистване на отпадни води.

Видовете мерки, които могат да бъдат подкрепени по линия на ОПРР, са в следните области:

- Здравна и социална инфраструктура, включително детски ясли;
- Образователна инфраструктура за предучилищно, училищно и висше образование, включително детски градини и професионално обучение;
- Културна инфраструктура;
- Спортна инфраструктура;
- Жилищно настаняване, включително обновяване на квартали/специфични територии от градовете с неблагоприятни социално-икономически характеристики;
- Енергийна ефективност, включително обновяване на жилищния фонд и кръгова икономика;
- Инвестиции за устойчива мобилност и функционални зони и всички видове мерки за пътна безопасност, включително превенция и повишаване на осведомеността;
- Цифрова и безопасна транспортна свързаност;
- Качествена и безопасна среда, включително зелена инфраструктур;
- Мерки за насърчаване на икономическата активност (включително инвестиции в индустриални зони или друга инфраструктура за развитие на икономически дейности и подкрепа за иновации и развитие на МСП);
- Туризм;

Културно-историческо наследство;

Други действия, допустими по ЕФРР и идентифицирани въз основа на подхода „отдолу-нагоре“, при спазване на ясна процедура за демаркация с други оперативни програми.

Хоризонтална и задължителна мярка за всички изброени по-горе видове интервенции ще бъде осигуряване на достъпна физическа среда за хората с увреждания в съответствие с изискванията на националното законодателство. В допълнение, в случай на ново

строителство или обновяване на сграда, изпълнението на всички необходими мерки за енергийна ефективност също ще бъде задължително изискване.

Подходящата демаркация и допълняемост между оперативните програми и липсата на двойно финансиране ще бъде подсилено на нивото на предварителен подбор на концепциите за ИТИ в регионалните съвети за развитие и допълнително по време на процеса на подбор на проекти, изпълняван от всеки един УО преди подписване на договорите за безвъзмездна финансова помощ с бенефициентите.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

ПРИОРИТЕТ 1 „Насърчаване на заетостта и развитието на умения“

СЦ 1. Подобряване на достъпа до трудова заетост на всички лица, търсещи работа, и по-специално на младите хора и дългосрочно безработните, както и на неактивните лица, като се поощрява самостоятелната заетост и социалната икономика: Подкрепа за активни мерки за достъп до пазара на труда, като:

- Включване на безработни и неактивни лица, включително младежи в обучения, стажуване и чиракуване, субсидирана заетост;
- Идентифициране, активиране, оценка на способностите и стимулиране на неактивни лица за включване на пазара на труда;
- Подкрепа за самостоятелна заетост, вкл. в областта на социалната икономика;
- „Пакети“ за мобилност за завръщане на лица от чужбина чрез осигуряване на стимули и мерки за трудова мобилност, в т.ч. транспорт в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;
- Стимулиране на работодателите за разкриване на работни места на първичния пазар и предоставяне на стимули за насърчаване на заетостта на целеви групи със специфични потребности, вкл. рано пенсиониращи лица, образовани младежи от ромската общност, граждани от трети страни, участници с произход от други държави, в т.ч. чрез финансиране на менторство и наставничество;
- Подкрепа за развитието на социални предприятия на местно ниво.

СЦ 3. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца, здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

Съдържа две подцели, както следва:

СЦ 3.1. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс между професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца.

Подкрепа за:

- Практики, насърчаващи професионалната и географската мобилност на родителите;

- Насърчаване на участието на жените на пазара на труда;
- Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, недискриминацията и ненасилието на работното място;
- Практики за подкрепа на самотните и многодетни родители и улесняване достъпа им до пазара на труда и кариерното им развитие.

СЦ 3.2. Здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

Подкрепа за:

- Адаптиране на работната среда за справяне с рисковете за здравето;
- Развитие на секторни, регионални и фирмени стратегии и мерки за управление във връзка с възрастта;
- Обучение на работодателите в подкрепа на развитие на сферата на КСО дейности;
- Насърчаване на работодателите да подобряват работната среда;
- Насърчаване участието на по-възрастното население в пазара на труда;
- Подкрепа за активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

ПРИОРИТЕТ 2 „Социално включване и равни възможности“

СЦ 4. Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

Подкрепа за:

- Повишаване квалификацията и преквалификацията на заети лица;
- Осигуряване на гъвкави възможности за обучения, усъвършенстване и преквалифициране, включително обучения на работното място;
- Подкрепа за създаване на благоприятна среда за учене през целия живот;
- Дейности по насърчаване на професионалната мобилност;
- Подкрепа за повишаване на професионалния капацитет на обучаващите се специализанти в системата на здравеопазването за придобиване на специфични за този сектор умения;
- Обучения, предназначени за предприемачи и служители на различни управленски нива за придобиване на бизнес умения по оперативен мениджмънт и др.

ПРИОРИТЕТ 2 „Социално включване и равни възможности“

СЦ 1. Поощряване на активното приобщаване с оглед на насърчаването на равните възможности и активното участие и по-добрата пригодност за работа

Подкрепа за:

- Разработване на мерки за активно приобщаване с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа и индивидуализиран подход – рехабилитация, обучение, включване в заетост, др.;
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, ранно детско развитие и др.;
- Подобряване на достъпа до заетост на хората с увреждания и на други уязвими групи чрез предоставяне на комплексни услуги, вкл. към техните семейства;
- Специализирани подкрепящи мерки на работните места за хората с увреждания чрез компенсация в случаите на по-ниска производителност на труда и/или изключително натоварване на работодателя, вкл. менторство, наставничество;
- Надграждане на капацитета на работодателите за работа с хора с увреждания.

СЦ 2. Подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и достъпни услуги; модернизиране на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила; подобряване на достъпността, ефективността и устойчивостта на системите на здравеопазване и на услугите за полагане на дългосрочни грижи

Подкрепа за:

- Подобряване на достъпа на уязвимите групи, включително на ромите, до специализирани и общодостъпни услуги;
- Предоставяне на подкрепа в семейството и общността, превантивни и подкрепящи услуги за деца и осигуряване на достъп до дългосрочни грижи (включително и инфраструктура);
- Модернизиране на системите за социална закрила, инвестиции за подобряване на достъпността на хората с увреждания;
- Подкрепа за заетите в сферата на закрила на детето;
- Услуги за пострадали от насилие, вкл. превенция и др.

ПРИОРИТЕТ 3 „Териториални инвестиции“

СЦ 1. Подобряване на достъпа до трудова заетост на всички лица, търсещи работа, и по-специално на младите хора и дългосрочно безработните, както и на неактивните лица, като се поощрява самостоятелната заетост и социалната икономика

Подкрепа за:

- Включване на безработни младежи в мерки за осигуряване на преход от образование към заетост и на първа работа;
- Предоставяне на обучения, включващи функционална грамотност, професионални умения, ключови компетентности, дигитална компетентност, обучение чрез работа и др.;
- Обучения за придобиване на професионална квалификация/преквалификация за безработни и неактивни лица;

- Мерки за насърчаване на мобилност на работната сила, особено в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;
- Дейности за подкрепа за развитието на социални предприятия на местно ниво за създаване на устойчиви работни места;
- Подкрепа за стартиране на самостоятелна заетост.

СЦ 2. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца, здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

Съдържа две подцели, както следва:

СЦ 2.1. Насърчаване на балансирано участие на жените на пазара на труда, равенство и по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително чрез достъп до грижи за деца

Подкрепа за:

- Подкрепа и насърчаване на гъвкави форми на работа и иновативни форми на организация на труда;
- Практики, насърчаващи професионалната и географската мобилност на лица и членове на техните семейства;
- Подкрепа на самотните и многодетни родители и за хората, полагащи грижи за зависими членове на техните семейства, за улесняване достъпа им до заетост и кариерното им развитие.

СЦ 2.2. Насърчаване на адаптирането на работниците, предприятията и предприемачите към промените, на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве и на здравословната и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето

Подкрепа за:

- Адаптиране на работната среда за справяне с рисковете за здравето;
- Адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените; реакция при криза;
- Насърчаване на работодателите да подобрят работната среда, вкл. и гъвкави и/или иновативни форми на организация на работното време, съгласно местни териториални специфики.

СЦ 3. Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и

насърчаването на професионалната мобилност

Подкрепа за:

- Повишаване на квалификацията и преквалификация на заети лица;
- Осигуряване на гъвкави възможности за обучения;
- Дейности по насърчаване на професионалната мобилност и привличане на необходима работна сила към регионите;
- Обучения за придобиване на базови дигитални умения за ползване на услуги във връзка с установени местни потребности.

СЦ 4. Насърчаване на социално-икономическата интеграция на граждани натрети държави и на маргинализирани общности, като например ромите

Подкрепа за:

- Включване в заетост, вкл. субсидирана заетост;
- Предоставяне на обучения, включително обучение чрез работа, стажуване или чиракуване;
- Обучения за придобиване на базови умения по различни професии;
- Подкрепа на самотните и многодетни родители и улесняване достъпа им до услуги;
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, семейното планиране и отговорно родителство, услуги за ранно детско развитие, формиране на родителски умения; превенция на изоставянето на деца и др.;
- Предоставяне на подкрепа с цел подобряване достъпа до здравни услуги и здравна профилактика;
- Достъп до социални услуги и развитие на социални умения. Целеви групи: Лица, живеещи в маргинализирани общности.

СЦ 5. Поощряване на активното приобщаване с оглед на насърчаването на равните възможности и активното участие и по - добрата пригодност за работа

Подкрепа за:

- Разработване на мерки за активно приобщаване с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи, вкл. и техните семейства, както и предоставяне на комплексни услуги с цел достъп до заетост;
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, ранно детско развитие и др.;
- Предоставяне на интегрирана подкрепа (посредничество за заетост, квалификация, преквалификация, дейности за достъп до социални услуги, образование и здравеопазване);
- Специализирани подкрепящи мерки на работните места за хората с увреждания.

СЦ 6. Подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и достъпни услуги; модернизиране на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила; подобряване на достъпността,

ефективността и устойчивостта на системите на здравеопазване и на услугите за полагане на дългосрочни грижи

Подкрепа за:

- Предоставяне на подкрепа в семейството и общността;
- Социални и интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда и в общността за хора с увреждания, възрастни хора и хора в невъзможност за самообслужване;
- Подкрепа на родителите на деца с трайни увреждания, семействата и лицата, които полагат грижа в домашна среда за пълнолетни лица с трайни увреждания в невъзможност за самообслужване;
- Подкрепа и обучение на членове на семейството, които полагат неформална грижа в домашна среда за лица с трайни увреждания и за лица в надтрудоспособна възраст в невъзможност за самообслужване;
- Подкрепа за придобиване на трудови умения.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ“ ЗА ПЕРИОДА 2021 – 2027 ГОДИНА

Описание на приоритетите:

ПРИОРИТЕТ 1 „Качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование“

Допустими мерки:

- Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (чрез включване на медиатори, проследяване при пътуване и миграция на упражняването на правото на децата на задължително образование и др.);
- Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование (чрез осигуряване на допълнителни психолози и др. специалисти, ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения и др.);
- Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование (чрез повишаване на капацитета и уменията на педагогическите и непдагогическите специалисти и др.);
- Подкрепа за таланти деца и ученици с изяви дарби;
- Модернизиране на учебните програми и съдържание (чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби);
- Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение;
- Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование;

- Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища;
- Превенция и предотвратяване на тормоза и намаляване агресията в училищата;
- Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери;
- Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията;
- Достъп на уязвими групи до висше образование.

Операции от стратегическо значение:

1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;
2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование;
3. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование;
4. Подкрепа за талантиливи деца и ученици с изявени дарби;
5. Модернизиране на учебните програми и съдържание, чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изявени дарби;
6. Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование;
7. Дигитална трансформация на училищното образование.

Предвижда се операциите от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект под координацията на Министерство на образованието и науката. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга. Целеви групи: деца, ученици, младежи, възрастни извън задължителната училищна възраст, родители, учители, педагогически специалисти и друг персонал. Участниците в образователния процес, институциите в системата на предучилищното и училищното образование и общини, деца и ученици с пропуски в усвояването на учебния материал, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, лица преждевременно напуснали училище и др.

Принос към териториалния подход: чрез операции: Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери и Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията.

Бюджет: финансиране от ЕСФ+. 44.71% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

За териториалния подход- 2.06% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

ПРИОРИТЕТ 2 „Подобряване на връзка на образованието с пазара на труда“

Допустими мерки:

- Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво (чрез създаване на рейтингова система на професионалното образование и обучение; създаване на информационни портали на секторен и регионален принцип, включващи информация за ориентиране към определени професии, данни за развитие на пазара на труда по сектори и региони, профили на предприятия и пр.; изграждане/поддържане на платформи и бази-данни за осъществяване на връзка между бизнес и образование за реализиране на стажове и практики на национално, регионално, местно и секторно ниво и др.);
- Дейности в подкрепа на ПОО на регионално ниво (чрез разработване, тестване и реализиране на информационни и комуникационни стратегии и програми на териториално ниво; насърчителни мерки, в т.ч. стипендии и осигуряване на обществения за ориентиране на младите хора към приоритетни, важни за икономиката професии; ранно кариерно и професионално ориентиране към професии, характерни за тенденциите в развитието на регионалната икономика с участието на бизнеса; създаване на контролен механизъм за партньорска „оценка на качеството“ на ПОО и системи за проследяване на реализацията и получаване на обратната връзка от страна на работодателите; подкрепа за практическото обучение на учениците от професионалните гимназии; засилване на практическото обучение и допълнителната професионална подготовка в образователните институции, чрез подкрепа за учебно тренировъчни фирми и доставка на специализирано оборудване и материали за ПОО и др.);
- Развитие на дуалната система на обучение (чрез допълнителна професионална подготовка, информационни кампании, създаване на мрежи, разработване на рамка и методология и провеждане на обучения, обучения на преподаватели и наставници, подготовка на учебно съдържание адекватно на нуждите на бизнеса учебно съдържание, доставка на специализирано оборудване, кариерно ориентиране и пробно стажуване; споделяне на опит);
- Ограмотяване на възрастни;
- Валидиране на знания, умения и компетентности;
- Преход към дуална форма на обучение във висшето образование;
- Кариерно ориентиране на студентите, и професионална подготовка;
- Обновяване и модернизация на учебни програми в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, в съответствие с нуждите на пазара на труда и чрез въвеждане на компетентностен модел и развитие на Т-образни умения и развитие на творчески и универсални умения;
- Мобилност и синергия с Еразъм+ и Хоризонт Европа;

Студентски кредити.

Операции от стратегическо значение: Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво и Преход към дуална форма на обучение във висшето образование ще се реализират като дългосрочни операции от стратегическо значение, изпълнявани на централно ниво с включен план и специфични мерки за информация и публичност, мониторинг и оценка.

Целеви групи: ученици, педагогически специалисти, преподаватели във висшето образование; Висши училища и акредитирани за преподавателска дейност научни организации; студенти и докторанти; МОН, НАОА; Работодатели, в т.ч. национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите; общини.

Принос към териториалния подход: Планира се дейностите, насочени към: - Подкрепа на ПОО на регионално ниво; - Развитие на дуалната система на обучение; - Ограмотяване на възрастни; - Валидиране на знания, умения и компетентности, да бъдат реализирани на териториално ниво, чрез подходът на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

Бюджет: финансиране от ЕСФ+. 24.07% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

За териториалния подход- 8.25% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

ПРИОРИТЕТ 3 „Научна инфраструктура и приложни изследвания“

Допустими мерки:

Направление А: „Научна инфраструктура в стратегически определени научни центрове“

със следните действия:

- Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИКТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени, за стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Интернационализация на научните изследвания в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Разпространение и трансфер на научни резултати в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия на подкрепените стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност.

Направление Б: „Приложни научни изследвания“

със следните видове действия:

- Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени.
- Интернационализация на научните изследвания;
- Разпространение и трансфер на научни резултати;
- Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия.

Направление В: „Синергия с РП „Хоризонт Европа“

със следните видове действия:

- Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. съпътстващата инфраструктура в одобрени проекти по направление "Sharing Excellence" на Хоризонт Европа;
- Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения;
- Интернационализация на научните изследвания за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения;
- Разпространение и трансфер на научни резултати за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения.

Операция от стратегическо значение: Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност.

Предвижда се финансирането да се осъществи, чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на Центрове за върхови постижения и центрове за компетентност, които са включени в Националната пътна карта за научна инфраструктура и които са функционално оперативни, т. е. имат ясна и жизнена институционално-организационна структура.

Целеви групи: изследователи в научни организации, преподаватели в университети, докторанти, пост докторанти, млади учени, студенти, представители на бизнеса.

Бюджет: финансиране от ЕФРР. 28.26% от бюджета (ЕС) на ОПНО

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА ИНОВАЦИИ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 ГОДИНА

Програмна стратегия: Програмата за иновации и конкурентоспособност за периода 2021-2027 г. (ПИК) е пряко насочена към постигането на интелигентен и устойчив растеж на българската икономика, осъществяване на индустриална и иновационна

трансформация. Програмата ще е и в отговор на Съобщението на ЕК за Европейската зелена сделка. То цели трансформиране на ЕС към проспериращо общество, с модерна и ресурсно ефективна, конкурентоспособна икономика при нулеви нетни емисии до 2050 г. и при гарантиране на икономически растеж с намаляващи количества отпадъци или продукти/услуги, произвеждани с по-малко вложени първични материали и ресурси. Описание на приоритетите: I.

ПРИОРИТЕТ 1: „Иновации и растеж“

СЦ 1. Засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Развитие на иновационната екосистема, с акцент развитие на регионалните иновационни екосистеми;
- Стимулиране на сътрудничеството между научноизследователските институции и индустрията за засилване на технологичния трансфер и комерсиализацията на резултатите от съвместната работа;
- Подкрепа за предприятия и клъстерни обединения за участие в междурегионални партньорства, мрежи и платформи за сътрудничество;
- Подкрепа за изграждане и развитие на научно-изследователска и иновационна инфраструктура в полза на предприятията на база отчетени нужди и потенциал за развитие;
- Интернационализация на иновационния процес, вкл. чрез привличане на чуждестранни изследователи в процеса по разработване на иновации, с фокус върху предприятията в етап на растеж;
- Подобряване на средата и условията за стимулиране на патентната продуктивност, включително подобряване на услугите, свързани със защитата на интелектуалната собственост.
- Повишаване на иновационната и инвестиционна активност на предприятията:
- Подкрепа за разработване и внедряване на иновации в предприятията, вкл. стимулиране осъществяването на вътрешни за предприятията НИРД;
- Подкрепа за създаване на иновативни стартиращи предприятия, приоритетно с основна дейност във високотехнологичните или средно-високо технологичните сектори на преработващата промишленост и интензивните на знание услуги;
- Подкрепа за заявяване и защита на индустриална собственост, в т.ч. патенти, полезни модели, търговски марки, дизайн;
- Подкрепа за проектни предложения, кандидатствали по Рамкова програма „Хоризонт 2020“ и Хоризонт Европа и получили Печат за високи постижения с оглед синергия и допълняемост с другите инструменти на ниво ЕС в областта на НИРД и иновациите.
- Насърчаване на НИРД и иновации с фокус към кръгова икономика и цифровата трансформация;

- Подпомагане на предприятията за осъществяване на НИРД, разработването и въвеждането на иновативни продукти, процеси и бизнес модели, които въвеждат безотпадни технологии, технологии въвеждащи използване на рециклируеми и устойчиви за дълготрайна употреба суровини и материали, технологии въвеждащи използване на суровини и материали, които заместват използването на пластмасата; разработването и въвеждането на зелени продукти и др.;
- Насърчаване на иновативни услуги, основани на устойчиво потребление и знания за материалните потоци и предимствата на кръговата икономика;
- Изграждане и развитие на дигитални иновационни хъбове (ДИХ), които да стимулират развитието на технологиите в областта на високопроизводителните изчислителни технологии, изкуствения интелект, киберсигурността и други иновативни цифрови технологии в полза на българските предприятия;
- Изграждане и развитие на демонстрационна еко-система в областта на Индустрия 4.0 чрез създаване на тестови центрове (лаборатории) за апробиране на технологии от Индустрия 4.0, целта на които е да покажат предимствата при използването на тези технологии и да насърчат предприятията да въвеждат такива.

Основни целеви групи: Предприятия (основно МСП), клъстери, научноизследователски организации и институции, публични ведомства и организации, които са свързани с предоставянето на услуги за подкрепа на НИРД, иновациите и защита правата по интелектуална собственост, юридически лица с нестопанска цел, обединения, занимаващи се с управление на иновационна инфраструктура.

СЦ 2. Усвояване на ползите от цифровизация на гражданите, дружествата и правителствата:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Насърчаване на цифровата трансформация на предприятията в контекста на Индустрия 4.0;
 - Насърчаване развитието и използването на изкуствен интелект (ИИ) в предприятията;
 - Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи;
 - Инвестиции, насочени към въвеждане на цифрови решения и програми, както и системи за електронно разплащане сред МСП;
 - Подобряване на бизнес средата в областта на цифровата трансформация, вкл. подкрепа за въвеждане на стандарти в областта на Индустрия 4.0 (RAMI 4);
- Основни целеви групи: МСП, по отношение подобряване на бизнес средата може да се подкрепят институции и ведомства, действащи в полза на предприятията.

СЦ 3. Засилване на растежа и конкурентоспособността на МСП, включително чрез производствени инвестиции:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Подкрепа за предприятията за внедряване на технологични продукти и услуги с висока добавена стойност с принос към икономическия растеж;
- Интернационализация на предприятията, вкл. подпомагане интеграцията на българските МСП във водещи технологични европейски партньорства;
- Насърчаване на предприемаческата активност и развитие на стабилна екосистема;
- Подкрепа за бързорастящи предприятия и насърчаване на мрежите за сътрудничество между тях;
- Подкрепа за предоставяне на услуги, насочени към развитие на предприемаческата екосистема и подобряване на елементи на бизнес средата, които представляват бариери за разрастването на МСП: услуги, свързани със създаване и развитие на различни форми на сътрудничество, обмен на информация и консултации в подкрепа на МСП; подкрепа за създаване и развитие на национални мрежи за провеждане на политиката за МСП, които в частност могат да подпомогнат и участието в европейските EEN, SME Envoy network, DIH, EU Start-up Nations Standard и др. международни мрежи; подкрепа за дейности по координиране и насочване на дейността на предприятията от туристическия сектор и създаване на подходяща среда за тяхното развитие;
- Дейности, свързани с привличане на чуждестранни инвестиции и насърчаване на интернационализацията, вкл. чрез развитие на услуги, предоставяни от експортни и дигитални хъбове.

Основни целеви групи: МСП, организации, институции, агенции в подкрепа на бизнеса и подобряване на бизнес средата.

Приоритет 2 “Кръгова икономика”:

Действия за подкрепа в рамките на 2 специфични цели (СЦ), както следва:

СЦ 1.: Насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Дейности, насочени към изпълнение на мерки за енергийна ефективност в предприятията въз основа на препоръки от енергиен одит (обследване за енергийна ефективност);
- Въвеждане и сертифициране на системи за енергиен мениджмънт;
- Въвеждане на системи за мониторинг и контрол на енергопотреблението;
- Стимулиране на предприятията да използват електрическа, топлинна и охлаждаща енергия, произведена от възобновяеми източници за собствено потребление;
- Подкрепа за осигуряване на интегриран подход за фокусирано и координирано прилагане на мерки за енергийна ефективност във всички икономически сектори.

Основни целеви групи: МСП и големи предприятия с потенциал за реализиране на мерки за енергийна ефективност, АУЕР.

СЦ 2.: Насърчаване на прехода към кръгова икономика:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Подкрепа за предприятия за инвестиции в използването на алтернативни суровини, използването на рециклирани материали като суровини и повторната употреба на материали;
- Подкрепа за подобряване управлението на отпадъците в предприятията, в т.ч. въвеждане на безотпадни технологии;
- Дейности, насочени към производството на „зелени продукти“, в т.ч. екодизайн;
- Насърчаване на пренасочването на производствата от продукти за еднократна към продукти за многократна употреба и модернизиране на продуктите за удължаване на живота им;
- Насърчаване преминаването към по-устойчиви производствени процеси с минимална употреба на химикали и вредни субстанции;
- Подкрепа за създаване на партньорства между предприятия за постигане на промишлена симбиоза – споделяне на ресурси, услуги, вторични продукти, създаване на връзка между производства, при която отпадъците от едното представляват суровина за другото;
- Създаване на браншови платформи (например по материални потоци: пластмаси, дърво, стъкло и т.н.) за обмяна на добри практики.

Основни целеви групи: предприятия (основно МСП от преработващата промишленост).

ПРИОРИТЕТ 3: „Подкрепа за интегрирано териториално развитие“:

- Дейности изпълнявани чрез подхода интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) и водено от общностите местно развитие (ВОМР), насочени към:
- създаване на условия за ускорено изграждане на нови или развитие на съществуващи индустриални зони като важен елемент от регионалната екосистема в областта на трансфера на технологии и подкрепата за развитие на предприятия в областите на интелигентната специализация;
- изпълнение на подхода ВОМР.

Основни целеви групи: юридически лица, отговарящи на определението за индустриална зона, юридически лица със стопанска цел.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ОКОЛНА СРЕДА

Описание на приоритетите:

ПРИОРИТЕТ 1 : „Води“

Допустими мерки:

- Изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура въз основа на РПИП в съответствие с нормативната база, приоритетно в агломерации с над 10 000 екв.ж., а при наличен финансов ресурс и в агломерации с между 2 000 и 10 000 екв. ж.;
- Разработване на стратегически документи в сектор „Води“ и за отрасъл „ВиК“, вкл. ПУРБ;
- Мерки за оптимизиране или надграждане на мрежите за мониторинг на водите и на системата за мониторинг и оценка на качеството на водите;
- Засилване капацитета за планиране, управление и изпълнение на задълженията в сектор „Води“ и отрасъл ВиК;
- Мерки от ПУРБ за подобряване на състоянието на водите; опазване качеството на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, вкл. установяване на зони за опазването им в района на съоръженията за водовземане, др.

Допустими бенефициенти: ВиК дружества, Столична община, Български ВиК Холдинг ЕАД, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, структури на/в Министерство на околната среда и водите, структури на/в Министерство на здравеопазването.

Принос към териториалния подход: Мерки ще могат да бъдат изпълнявани на териториално ниво чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) на ниво район за планиране. Допустима ще е подкрепа за изграждане на индустриални зони/паркове в случаите, в които необходимата ВиК инфраструктура е идентифицирана в разработено РПИП за обособената територия.

ПРИОРИТЕТ 2: „Отпадъци“:

Допустими мерки: насочени към битови отпадъци, масово разпространени отпадъци, биоотпадъци, в т.ч. хранителни отпадъци, строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване:

- Мерки за развитието на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и намаляване на количествата на депонираните отпадъци;
- Мерки за предотвратяване генерирането на отпадъци;
- Мерки за подготовка за повторна употреба и поправка;
- Мерки за рециклиране на отпадъците;
- Изграждане, разширяване и/или надграждане на системата за разделно събиране на отпадъци;
- Подобряване на базата от знания относно кръговата икономика, мониторинга на отпадъците и потоците от материали;
- Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението.

Допустими бенефициенти: общини, юридически лица със стопанска цел, юридически

лица с нестопанска цел, ПУДООС, ИАОС (за мерки за подобряване на базата от знания, мониторинга и повишаване на осведомеността и разяснителни кампании), НСОРБ (за мерки за подобряване базата от знания и повишаване осведомеността и разяснителни кампании за заинтересованите страни).

Принос към териториалния подход: По предварителна оценка като приложима е идентифицирана възможна мярка за осигуряване на разделно събиране и рециклиране на битови, масово разпространени и строителни отпадъци в индустриални зони (при доказана необходимост, без производствени и опасни отпадъци).

ПРИОРИТЕТ 3 „Биологично разнообразие“

Допустими мерки:

- Мерки, свързани с развитие на мрежата Натура 2000 – обезпечаване на органите за управление на мрежата Натура 2000 на национално и регионално ниво (включително техническо обезпечаване и изграждане на капацитет (обучения), подготовка на териториални планове за управление на защитени зони, обмяна на опит и добри практики, вкл. по отношение на управлението и мониторинга);
- Мерки, насочени към подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания и видове (вкл. птици), предмет на опазване в мрежата Натура 2000 (вкл. подобряване знанията за тях) – мерки от Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000, мерки от планове за управление на защитени зони, мерки от планове за действие за защитени видове;
- Мерки за опазване/ възстановяване на екосистемите и присъщото им биологичното разнообразие с фокус върху подобряване на екосистемите и екосистемните услуги и осигуряване свързаността на мрежата Натура 2000 – изпълнение на мерки от Стратегия за биологичното разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020 – 2024 г.; мерки от планове за управление на защитени територии, мерки от НПРД за изграждане на синя и зелена инфраструктура извън Натура 2000;
- Мерки за изграждане на капацитет на звената, вкл. обучения, отговорни за управлението и за прилагането на политиките по биологично разнообразие и по управление на Натура 2000.

Допустими бенефициенти: Структури за управление на Натура 2000, структури на/в МОСВ, структури на/в МЗХГ, Агенция „Пътна инфраструктура“ (за мерки, свързани с фрагментация на местообитания по съществуваща републиканска пътна мрежа), юридически лица с нестопанска цел, общини, научни институти; висши училища.

Принос към териториалния подход: По предварителна оценка като приложими са идентифицирани консервационни мерки, фокусирани върху видове и местообитания в неблагоприятно-незадоволително и неблагоприятно-лошо природозащитно състояние.

ПРИОРИТЕТ 4 „Риск и изменение на климата“

Допустими мерки:

- Мерки за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура);
- Анализи на риска и прилагане на мерки за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр. (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), вкл. такива по републиканска пътна мрежа, 4 идентифицирани като заплаха по отношение безопасността на движение на населението по пътищата;
- Проучвания и анализи, насочени към обследване на последиците от изменението на климата и отражението им върху водните ресурси на територията на страната;
- Мерки за превенция и управление на риска от горски пожари;
- Мерки за управление на риска от природни бедствия и за превенция на риска за живота и здравето на населението (в т.ч. повишаване на готовността на населението и силите за реагиране в случай на наводнения, пожари и земетресения) - фокус към изграждането на капацитет за действия на отговорните органи и на населението при природни бедствия в съответствие със стратегическите цели по отношение създаването на устойчивост към изменението на климата и повишаването на степента на информираност на населението за посочените бедствия.
- Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране; разработване на цифрови модели и анализи и прогнози във връзка с климатичните изменения;
- Изпълнение на проучвания и оценки във връзка с изготвяне на ПУРН за периода 2028-2033 г.;
- Повишаване капацитета на отговорните звена по отношение на политиките, свързани с превенция и управление на риска и политиките по изменение на климата; повишаване информираността; обучителни и информационнообразователни мерки за формиране, прилагане и изпълнение на целите на тези политики.

Допустими бенефициенти: общини, областни администрации, Агенция „Пътна инфраструктура“, МРРБ, структури на/в МОСВ, НИМХ (за прогнози, анализи, модели във връзка с климатичните изменения; и обучителни дейности), ГДПБЗН-МВР.

Принос към териториалния подход: По предварителна оценка, като приложими са идентифицирани мерки за превенция и управление на риска от наводнения (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), както и по отношение на свлачища в урбанизирани територии.

ПРИОРИТЕТ 5 „Въздух“

Допустими мерки:

- Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление – поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво, въвеждане на зони с ниски емисии, разширяване мрежата за централно топлоснабдяване;
- Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта – насърчаване на електромобилността чрез изграждане на инфраструктура за екологосъобразни превозни средства, насърчаване поетапната подмяна на остарелия автомобилен парк с електрически автомобили, въвеждане на зони с ниски емисии;
- Мерки за подобряване мониторинга на КАВ, вкл. за надграждане на Националната системата за мониторинг на качеството на атмосферния въздух в реално време и на информационната система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух;
- Зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони“;
- Разработване/актуализация на стратегически/ програмни/ планови/ аналитични документи във връзка с качеството на атмосферния въздух, прогнозиране, моделиране;
- Обучителни и информационно-образователни мерки.

Фокусът на интервенциите ще бъде към общините с нарушено качество на въздуха. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление ще имат синергичен ефект с мерките за енергийната ефективност на сградния фонд по ОПРР. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта осигуряват допълняемост с предвидените мерки по ОПРР при съблюдаване на демаркация с интервенциите за устойчива градска мобилност. Чрез изпълнението на „Зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони““ ще се осигури допълняемост към мерките за зелена инфраструктура в градовете, заложили по ОПРР, като фокусът по ОПОС е върху качество на въздуха чрез инвестиции в растителни видове, с най-висока степен на ефективност по отношение улавянето на ФПЧ и пречистването на въздуха по естествен път.

Допустими бенефициенти: общини, Изпълнителна агенция „Околна среда“, Национален доверителен екофонд, юридически лица със стопанска цел, Агенция „Пътна инфраструктура“, Национален институт по метеорология и хидрология (за обучителни и образователни мерки, мерки, свързани с разработване на прогнози, модели, аналитични документи, свързани с КАВ). Принос към териториалния подход: По предварителна оценка като приложими са идентифицирани зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони“ на територията на общини с нарушено КАВ, в допълняемост и демаркация с мерки, финансирани по ОПРР. Допустима ще е подкрепа за мерки, адресиращи източници на замърсяване на въздуха, и за общини, в които нормите на замърсителите се измерват чрез други методи извън рамките на Националната система за мониторинг на въздуха, за постигане на нормите за КАВ.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА ЕЛЕКТРОННО УПРАВЛЕНИЕ И ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ ЗА ПРОГРАМЕН ПЕРИОД 2021-2027 ГОДИНА

Програмна стратегия:

- Цялостна цифрова трансформация на публичния сектор и надграждане на постигнатото в областта на електронното управление;
- Доизграждане на националната широколентова инфраструктура и ускоряване разгръщането на широколентовия достъп до интернет, предвид ключовото им значение за постигането на цифров растеж.

Описание на приоритетите:

ПРИОРИТЕТ 1. Цифрова трансформация на публичния сектор в полза на обществото:

Действия за подкрепа:

- Превръщане на данните в ключов капитал на обществото чрез изграждане на: нови модели на взаимодействие и споделяне на данни между гражданите, бизнеса и администрацията в дигитална среда; развитие на технологични средства за сигурно съхранение и обработка на персонални и публични данни и предоставянето им за ползване от гражданите, бизнеса и администрацията; създаване на съвременни инструменти за обработка на големи масиви от данни и оптимизация на процеси; изграждане на централизирана инфраструктура и технологични инструменти за деперсонализиране на чувствителни данни и създаване на условия за преизползването им от гражданите и бизнеса; развитие на модели за предоставяне на проактивни услуги и реализация на ключови услуги от типа „епизоди от живота/бизнеса“; развитие на системите на е-управление по ключови области на политики (е-здравеопазване; е-осигуряване; е-финанси и др.); развитие на трансграничните услуги за улесняване на трансграничното използване на данни в съответствие с изискванията на европейското законодателство и инициативите на европейско ниво;
- Реализиране на мерки за мрежова и информационна сигурност като част от националната система за киберсигурност чрез: укрепване на капацитета на националния и секторните екипи за реагиране при инциденти с компютърната сигурност; изграждане на национална електронна платформа за симулации на събития и инциденти в киберпространството; надграждане на възможностите на НКСЦ (национален киберситуационен център) със системи за управление и оркестриране на събития и инциденти в мрежовата и информационната сигурност; организиране и провеждане на специализирани обучения, семинари и конференции за органите и лицата, изпълняващи функции, свързани с мрежовата и информационна сигурност; организиране и провеждане на информационни кампании, събития и инициативи, насочени към подобряване на киберхиgienата в цифровата икономика и цифровото общество;
- Провеждане на широкомащабни информационни и образователни кампании за насърчаване на културата за споделяне на данни и повишаване ползването на електронните публични услуги чрез: повишаване на осведомеността за възможностите и ползите (benefits) от използване и иновативно преизползване на публичните данни за създаване на стойност за икономиката и обществото;

развиване на необходимите дигитални умения за използването на електронните публични услуги; популяризиране на внедрените цифрови решения и стимулиране на ползването на електронните публични услуги;

- Развитие на Държавния Хибриден Частен Облак (ДХЧО) и предоставяне на услуги от типа Платформа като услуга (PaaS) и Софтуер като услуга (SaaS) чрез: разширяване на капацитета на ДХЧО, в т.ч осигуряване на софтуер за виртуализация и за контейнеризация, необходими за предоставяне на услуги от типа Инфраструктура като услуга (IaaS) ; реализиране на мерки за сигурна защита на данните и системите, осигуряване на сигурни комуникационни канали и контрол на трафика за постигане на високо ниво на мрежова и информационна сигурност; Развитие на услуги от типа Платформа като услуга (PaaS) и Софтуер като услуга (SaaS); специализирани обучения за администраторите и процесите чрез интеграция с други публични облаци за използване на налични високотехнологични продукти и услуги. Целеви групи: Структури на държавната администрация на всички нива и нейните служители; граждани; бизнес. Принос към териториалния подход: Финансиране на дейности, свързани с осигуряване на мрежова и информационна сигурност на общините, разработване и внедряване на инструменти и онлайн платформи за подобряване на гражданското участие на местно ниво.

ПРИОРИТЕТ 2: Дигитална свързаност:

Действия за подкрепа:

Доизграждане на единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) чрез изграждане на нова пасивна инфраструктура (оптични трасета) до районите в които няма изградена такава, както и разполагане на активно оборудване за свързаност в общинските центрове.

Целеви групи: 91 общински центъра, които не са свързани към ЕЕСМ; публичните институции, гражданите и бизнеса от общинските центрове.

ПРИОРИТЕТ 3: Хоризонтална техническа помощ:

Подкрепа за дейности в четири основни направления:

- Човешки ресурс: (Поддържане на високи нива на компетентност, мотивация и ангажираност на служителите, които да гарантират ефективно изпълнение на задълженията, свързани с прилагането на политиката на сближаване; Осигуряване на висококвалифицирани служители, участващи в прилагането на политиката на сближаване; Повишаване на методическата подкрепа с оглед подобряване на общата ефективност при управлението на фондовете на ЕС);
- Системи и инструменти: (Развитие на ИСУН 2020, с цел намаляване на административната тежест и gold plating, в т.ч. осигуряване на по-добра координация и обмен на информация за по-качествено и интегрирано предоставяне на услуги; както и с цел допълнителното ѝ използване като инструмент за получаване на структурирани данни за анализ и оценки на различни нива (национално, регионално, програмно); осигуряване на ИТ системи, необходими за изпълнение на функции по програмиране, управление, наблюдение, отчетност, контрол, одит координация и оценка на ЕСИФ);

- Публичност и комуникация: (Осигуряване на публичност на финансираните от ЕС инвестиции и на равен достъп до информация и възможности за финансиране чрез понататъшно развитие на национален уеб-портал за фондове на ЕС, организиране на информационни и рекламни кампании и сътрудничество с медиите, в т.ч. подкрепа за функционирането на мрежата от областни информационни центрове; Подпомагане въвеждането на интегриран подход за териториално развитие; Подкрепа за насърчаване на по-широкото използване на финансови инструменти чрез популяризиране на възможностите за финансиране, потенциалните ползи за крайните получатели и общите ефекти от използването на инструментите);
- Стратегическо планиране и изпълнение, и методически дейности: (Осигуряване на засилен капацитет на властите за предоставяне на политики и стратегии, които биха могли да бъдат основа за изпълнението на програмите, финансирани от ЕС; Подкрепа за последващо наблюдение на изпълнението на разработените стратегически документи и оценка на въздействието; Мерки за изграждане на култура за оценка, обмен на знания и работа в мрежа по отношение засилване ролята на хоризонталните оценки на национално ниво за използване на потенциала им като мощен инструмент за подобряване на ефективността и ефикасността на програмите и за тяхното въздействие; Подкрепа за хоризонтална координация, за да се акцентират тематичните взаимодействия между сектори, програми и интервенции с цел осигуряване координирано и допълващо планиране, прилагане и оценка на междусекторни и междупрограмни инициативи и инструменти, което да насърчи по-високата добавена стойност на инвестициите; Изпълнение на допълнителни мерки за премахване на административната тежест за кандидатите и бенефициентите; Идентифициране и прилагане на цялостни мерки, насочени към намаляване броя и сериозността на нередностите, свързани с обществените поръчки и съответните финансови корекции; Мерки за подобряване на ефективността и ефикасността на звеното за държавна помощ и подобряване на сътрудничеството му с управляващите органи).

Целеви групи: служители на ЦКЗ, СО, ОО, НСИ, АОП, ДАЕУ, ДПРС, НСУИ на НПРД, АФКОС, ИА СОСЕЗФ, държавен фонд „Земеделие“; членове и наблюдатели на комитета за наблюдение на Споразумението за партньорство; областни информационни центрове; потребители на ИСУН, вкл. бенефициенти по програмите, финансирани от ЕСИФ; обществеността.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ТРАНСПОРТНА СВЪРЗАНОСТ“ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 ГОДИНА

Програмна стратегия: Оперативна програма „Транспортна свързаност“ (ОПТС) 2021-2027 г. ще концентрира инвестициите си основно върху завършването на приоритетните железопътни и пътни направления и за насърчаване на мултимодалния транспорт посредством подобряване на връзките между отделните видове транспорт.

Описание на приоритетите: Предвижда се програмата да има пет приоритета, както следва:

ПРИОРИТЕТ 1: Развитие на железопътната инфраструктура по „основната“ и „широкообхватната“ Трансевропейска транспортна мрежа

Допустими мерки:

- Изграждане, модернизация, рехабилитация, електрификация и внедряване на сигнализация и телекомуникации на железопътни участъци;
- Мерки за техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката на инвестиционни проекти за развитие на железопътната инфраструктура по Трансевропейската транспортна мрежа.

Планирано е изпълнение на 5 стратегически проекта в сферата на железопътната инфраструктура:

1. Модернизация на железопътната линия София – Пловдив: жп участък Елин Пелин-Костенец, фаза 2;
2. Модернизация на железопътната линия Перник-Радомир (фаза 2);
3. Изграждане на жп връзка между България и Северна Македония;
4. Доизграждане на съоръженията по жп линия Карнобат-Синдел;
5. Модернизация на железопътната линия София-Перник.

Допустим бенефициент: ДП Национална компания „Железопътна инфраструктура“.

Бюджет: Финансиране от КФ (евродял) в размер на 590 190 000 евро.

ПРИОРИТЕТ 2 „Развитие на пътната инфраструктура по „основната“ Трансевропейска транспортна мрежа“

Допустими мерки:

- Изграждане и модернизация на участъци от пътната инфраструктура по „основната“ Трансевропейска транспортна мрежа;
- Техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката за инвестиционни проекти за развитие на пътната инфраструктура по Трансевропейската транспортна мрежа.

Планираните операции от стратегическо значение по приоритета са:

1. Автомагистрала „Струма“, лот 3.2, фаза 2;
2. Обход на град Габрово, включително тунел под връх Шипка;
3. Изграждане на АМ „Русе – Велико Търново“.

Допустим бенефициент: Агенция „Пътна инфраструктура“.

Бюджет: Финансиране от ЕФРР (евродял) от 590 190 000 евро.

ПРИОРИТЕТ 3: „Подобряване на интермодалността и развитие на устойчива градска мобилност“

Допустими мерки:

- Разширяване на метрото в София, включително закупуване на подвижен състав;
- Създаване на нови интермодални връзки за пътници в обществената транспортна система на София;
- Изграждане и реконструкция на гарови комплекси по протежение на главните железопътни линии;
- Изграждане и модернизация на железопътни връзки с летища, електрификация и внедряване на сигнализация и телекомуникации, развитие на жп възли;
- Мерки за техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката на инвестиционни проекти за развитие на гарови комплекси, жп възли и мултимодални връзки.

Планираните операции от стратегическо значение по приоритета са:

1. Изграждане на Етап 3 на Линия 3 – Лот 1 (североизточен участък) от Софийското метро;
2. Изграждане на Етап 3 на Линия 3 – Лот 2 (югоизточен участък) от Софийското метро;
3. Изграждане на железопътна връзка към летище Бургас;
4. Изграждане на железопътна връзка към летище Пловдив;
5. Модернизация на ключови жп гари по жп линията София-Перник-Радомир;
6. Модернизация на ключови жп гари и изграждане на нови по жп линията София -сръбска граница;
7. Развитие на жп възел Горна Оряховица, жп възел Русе и жп възел Варна.

Допустими бенефициенти: „Метрополитен“ ЕАД и ДП Национална компания „Железопътна инфраструктура“. Бюджет: Финансиране от ЕФРР в размер на 327 140 000 евро.

ПРИОРИТЕТ 4: „Иновации в транспорта, модернизираните системи за управление на трафика, подобряване на сигурността и безопасността на транспорта“

Допустими мерки:

- Развитие на информационни системи в транспорта, надграждащи съществуващите системи и системите в процес на изграждане;
- Доставка на мултифункционални плавателни съдове;
- Модернизация и изграждане на съоръжения за повишаване на безопасността на транспорта и опазване на околната среда, включително пристанищни съоръжения за безопасен, ефективен и сигурен вътрешно- воден и морски транспорт;
- Мерки за техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката на проектите.

Допустими бенефициенти: - ДП Национална компания „Железопътна инфраструктура“; - ИА „Проучване и поддържане на река Дунав“; - ДП „Пристанищна инфраструктура“; - Агенция „Пътна инфраструктура“; - ИА „Морска администрация“.

Бюджет: Финансиране от ЕФРР (евродял) от 115 230 000 евро.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ХРАНА

Бъдещата програма, която сходно на настоящата ще покрива цялата територия на страната, ще се фокусира върху оказването на подкрепа в 4 основни Направления, всяко от които допълнено със съпътстващи мерки:

ВИД ПОМОЩ 1: „Подпомагане с пакети хранителни продукти и хигиенни материали“;

Средногодишно с около 350 000 пакета с основни хранителни продукти (храни влагани в приготвянето на храна за цялото семейство) и толкова с хигиенни материали (продукти за лична хигиена, почистващи, перилни и миещи препарати). Планира се помощта да се предоставя най-малко веднъж годишно. Съпътстващи мерки: за осигуряване възможност за активно участие в обществения живот и преодоляване на социалната изолация като: провеждане на занимания за базова компютърна грамотност и използване на социални мрежи сред възрастните хора, готварство, привличане на доброволци за каузи от типа „бедни помагат на бедни“, организиране на културни и спортни занимания, консултиране и насочване към реализирани социални услуги и услуги за обучение и заетост, финансирани от ЕСФ+ национални програми и др. Целеви групи: основна и допълнителна: лица, семейства и домакинства, обект на социално подпомагане; лица, които имат отказ от социално подпомагане и доходът им не надвишава линията на бедност; пенсионери с доход от пенсия под линията на бедност; лица, изпаднали в затруднено положение в резултат на природни бедствия, пандемии и др. форсмажорни обстоятелства за овладяване на възникнали извънредни ситуация в страната. 2 Механизъм за изпълнение: Чрез две взаимнообвързани процедури- за закупуване и за раздаване на закупените храни и/или хигиенните материали. Хранителните продукти и хигиенните материали ще се закупуват от Агенцията за социално подпомагане (АСП). Избран изпълнител/изпълнители ще предоставя хранителните продукти и хигиенните материали до крайните получатели на помощта. Той директно или в партньорство с други организации, ще предлага съпътстващи мерки на крайните потребители.

ВИД ПОМОЩ 2: „Топъл обяд“;

Целогодишно подпомагане с топъл обяд, включващ супа, основно ястие и хляб. Съпътстващи мерки: индивидуално консултиране и съдействие за възможностите за ползване на: социални услуги; административни общински услуги; осигуряване на временен подслон на бездомни лица; подпомагане на достъпа до здравни и образователни услуги; управление на семейния бюджет; здравословно и балансирано хранене, или други форми на подкрепа, реализирани в отговор на установени конкретни нужди и проблеми на представителите на целевите групи. Целеви групи: лица, обект на социално подпомагане;

хора със затруднения в самообслужването; лица с ниски доходи, бездомни лица и др. лица, изпаднали в затруднено положение в резултат на природни бедствия, пандемии и др. форсмажорни обстоятелства с оглед овладяване на възникнали извънредни ситуации в страната. Механизъм за изпълнение: Чрез общините и районите на общините въз основа на дългосрочни договори за осигуряване на топъл обяд, които директно или в партньорство с други организации, ще предлагат и съпътстващи мерки на крайните потребители. Бюджет: 235 065 600 лв. Ще се използват опростени разходи на база разход за единица продукт - обяд. За първите две години разхода за единица продукт - обяд е калкулиран в размер на 2.80 лв., за следващите 2 години - 3.00 лв., а за последните три - до края на програмния период – 3.20 лв. Административните разходи (превоз и съхранение) и разходите за съпътстващи мерки ще са с единна ставка на всеки от тях в размер на 5% от разходите за закупуване на храни и/или основно материално подпомагане.

ВИД ПОМОЩ 3: „Пакети за новородени деца;

Пакети с базови необходими продукти за новородени деца от бедни и рискови семейства. Индикативно пакетите ще включват: бебешки пелени, кърпи, бебешки козметични продукти и др. продукти, съобразени с основните нужди и възрастта на детето. Ще се предоставя най- малко два пъти до навършване на шест месеца на детето. Съпътстващи мерки: насочване на родителите към мерки за подкрепа, финансирани по ОП РЧР; мерки за превенция на изоставянето, семейно консултиране, индивидуална социална работа, насочване към съществуващи социални услуги за подкрепа на децата и семействата и др. 3 Целеви групи: новородени от бедни семейства, които са обект на социално подпомагане. Семейства, при които е установен риск от изоставяне на децата, както и майки, жертви на насилие. Механизъм за изпълнение: Продуктите ще бъдат закупувани от АСП. Предоставянето на пакетите ще бъде извършвано от избран бенефициент, който самостоятелно или в партньорство ще реализира и съпътстващи мерки. Предоставянето на пакетите за новородени, при обоснована необходимост и с оглед гарантиране на национално покритие на помощта, може да се извършва и от структурите на АСП по места, в партньорство с общините.

ВИД ПОМОЩ 4: „Детска кухня“.

Храна за обяд за деца от 10 месеца до тригодишна възраст. Съпътстващи мерки: съгласно нуждите на целевите групи. Целеви групи: деца от домакинства с ниски доходи; деца с увреждания; деца лишени от родителски грижи; деца живеещи в лоши жилищни условия; деца в риск от изоставяне и др. Механизъм за изпълнение: Чрез общините и районите на общините, които директно или в партньорство с други организации, ще предлагат и съпътстващи мерки на крайните потребители. Ще се използват опростени правила за възстановяване на база разход за единица продукт - обяд в детска кухня. За определяне на единната ставка ще бъде извършено проучване за размера на таксите, които

родителите/настойниците, заплащат за ползване на услугата, в това число и предвидените от общините облекчения за определени категории потребители.

ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО НА ОБЩИНА КОЧЕРИНОВО

ПИРО е стратегически документ относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината, докато програмата за неговата реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектните идеи за постигане целите на развитието. Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект. Всяка предвидена интервенция обхваща една или комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, публично-частни партньорства, средства от различни оперативни програми или от други източници. Идентифицирани мерки, за чието изпълнение не винаги е необходим финансов ресурс..

Програмата за реализация, както всички останали части на ПИРО, е разработена на базата на **прилагането на интегриран подход**.

За постигане на интегриран подход на развитие на общинската територия е идентифицирана най-подходящата **комбинация от ресурси и мерки** (проекти, инвестиции, политики), които са използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет. Това се осъществява чрез програмата за реализация, в която се определя пакетът от мерки и проектни идеи за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода 2021-2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на програмата, а оттук - и на ПИРО.

Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

Описанието дава обосновка за идентифицираните мерки и за приноса им за решаването на основните проблеми и оползворяване на местния потенциал, идентифицирани в аналитичната част на документа.

Описанието на интегрирания подход в максимална степен отразява логиката на

интервенциите - политически, институционални, организационни, информационно - комуникационни, финансови и контролни, за постигане на конкретни резултати и въздействие от изпълнението на ПИРО.

Наличните ресурси и планираните интервенции са добре комбинирани и целенасочено използвани и имат конкретен фокус, така че водят до постигане на определената цел.

Освен текстовата обосновка на мерките, те се представят в табличен вид - **Приложение №1** : изброяват се конкретните мерки за реализацията на приоритетите на плана, отделните дейности към всяка мярка), административните структури, отговорни за управление изпълнението на мерките/дейностите, източниците на финансиране и сроковете за изпълнение.

Мерките са приложими, постижими и реалистични, с конкретни измерими резултати и с реални източници на финансиране. Включените в програмата за реализация мерки не са „пожелателни“ или „потенциални“, а представляват реално планирани дейности и поети ангажименти от страна на общината или партньорите. Оформянето на мерките е тясно обвързано с провеждането на предвидената комуникационна стратегия за идентифициране на проектни идеи съгласно част III на документа. Мерките не се ограничават само до проекти или проектни идеи, а представляват или включват различни дейности (включително и политики) за реализация на приоритетите на плана.

Индикативният списък на важни за общината проекти е изготвен по образец, приложен към Методически указания - **Приложение № 1А**. Списъкът с проекти, които са от по-голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на плана е неразделна част от програмата за реализация. Тъй като проектите по своята същност представляват мерки или част от мерки за реализация на отделните приоритети, включените в Приложение №1А проекти по съответните мерки фигурират и в Приложение №1 .

Условието за включване на конкретни проектни идеи по дадена мярка в Приложение №1А е общината съвместно с партньорите да са преценили, че съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и съответният проект да има известна степен на проектна готовност. В тази връзка на етапа на изготвяне на ПИРО общината няма готовност с пълен списък съгласно Приложение №1А, той да бъде добавен по-късно, при актуализация на програмата за реализация на плана. Включените в списъка проекти са тясно обвързани с ключовите приоритети за развитие, а в програмата за реализация е обоснован приносът им към тях. Списъкът с проекти може да бъде актуализиран, като нови проекти се включват при спазване на принципа на партньорство чрез съответните мерки от комуникационната стратегия, описани в част III от плана.

Индикативната финансова таблица - **Приложение № 2**, представлява обща оценка на

необходимите ресурси за реализация на приоритетите на плана и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на плана от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Ресурсите за реализацията на плана включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проектни идеи. В този смисъл индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на ПИРО.

Общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

Приложение № 1 Програма за реализация на ПИРО на община Кочериново за периода 2021-2027 г. :описание на предвидените мерки и дейности								
		Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)	Индикативен бюджет	Източник на Финансиране	Срок за изпълнение	Административна Структура (звено в общината),отговорно За реализация на мярката
Приоритет 1 Развитие на взаимосвързана и конкурентна икономика, чрез прилагане на интегриран подход при използването на ресурсите, насърчаване на инвестициите в селското стопанство и преработващата	Мярка 1: <i>Развитие на устойчиво селско стопанство</i>	Дейност 1 Насърчаване на предприемачеството в сектора на селското стопанство на територията на община Кочериново.	Повишаване на квалификацията и компетентността на земеделските производители за разнообразяване на произвежданата селскостопанска продукция, насърчаване засаждането на нетрадиционни за района култури мента, малини, оранжерийно производство на зеленчуци и цветя.	територията на цялата община Кочериново	50 000	частни инвестиции	2021-2027	Община Кочериново, Местен бизнес

промишленост, развитие на туризма .		Дейност 2: Модернизиране на производствените структури - фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура		Територията на цялата община Кочериново	1000 000	ПРСР частни инвестиции	2021- 2027	Община Кочериново, Местен бизнес
		Дейност 3: Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологичното производството;		Територията на цялата община Кочериново	1 000 000	ПРСР частни инвестиции	2021- 2027	Община Кочериново, Местен бизнес
		Дейност 4: Подкрепа на пчеларството и лозаро-винарския сектор;		Територията на цялата община Кочериново	500 000	ПРСР частни инвестиции	2021- 2027	Община Кочериново, Местен бизнес
		Дейност 5: Насърчаване на биопроизводството чрез създаване на възможности за финансиране както в рамките на Общата селскостопанска		Територията на цялата община Кочериново	1 500 000	ПРСР частни	2021- 2027	Община Кочериново, Местен бизнес

		политика (ОСП), така и чрез инструменти, които да подобрят достъпа им до финансов ресурс. на доходите на земеделските производители;						
		Дейност 6: Приоритетно инвестиране в подобряване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите. системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на стопаните;		Територията на цялата община Кочериново	500 000	Оперативни програми, НС АД	2021-2027	Община Кочериново, НС АД, Местен бизнес
		Дейност 7: Подкрепа за навлизане на цифровите технологии;		Територията на цялата община Кочериново	250 000	ПРСР, частни инвестиции	2021-2027	Община Кочериново, Местен бизнес
	Мярка 2: Създаване на общински туристически продукт	Дейност 1: Разработване на общинска и обща стратегия със съседните общини за развитие на туризма. Промотиране на туризма;	Използване на Местните ресурси за социално-икономическо развитие на общината	Територията на цялата община Кочериново	230 000	Оперативни програми	2021-2027	Община Кочериново, Общински съвет - Кочериново, други заинтересовани страни.

		Дейност 2: Използване и смесване на IT сектора с Туризма: Разработване на мобилни приложения, представящи туристическите услуги; Създаване на виртуални и онлайн турове на туристически обекти;			250 000		2021-2027	Община Кочериново, Местен бизнес
		Дейност 3: Изграждане на Общински исторически музей и Археологически парк Бараково, Посетителски център в Кочериново		територията на цялата община Кочериново	10 000 000	Оперативни програми, Други източници за финансиране	2021-2027	Община, Общински съвет, други заинтересовани страни.
		Дейност 4: Изграждане на велопът Бараково - Стоб – Рилски манастир по старото трасе на теснолинейката.		Територията на Цялата община Кочериново	10 000 000	Оперативни Програми и други източници за финансиране	2021 - 2027	Община, Общински съвет, други заинтересовани страни.
		Дейност 5: Разработване на Туристически продукт „По стъпките на Св.Иван Рилски" съвместно с общините Рила и Бобошево	.	територията на цялата община Кочериново	2 000 000	Оперативни програми	2021-2027	Община Кочериново, заинтересовани страни, НПО

		Дейност 7: Подкрепа за провеждане на събори, фестивали, културни събития и конкурси в различни направления.		Територията на цялата община Кочериново	250 000			Община Кочериново
	Марка 3 : Стимулиране на иновациите	Дейност 1: Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията;		Територията на цялата община Кочериново	500 000			Местен бизнес
		Дейност 2: Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи.		Територията на цялата община Кочериново	500 000			Местен бизнес
Приоритет 2: Преодоляване на социалните различия, чрез приоритетно териториално развитие и подобряване на инфраструктурата.	Марка 1 : Води и околна среда	Дейност 1: Изграждане и реконструкция на Вътрешната водопроводна и Канализационна мрежа на населените места на община Кочериново.	Основната цел на проекта е за частично решение за оптимално използва не на наличните водни ресурси за пълното задоволяване на потребностите от питейна вода на жителите в Общината и спиране на водопроводните аварии.	Територията на цялата община Кочериново	10 000 000	Оперативни програми, Републикански бюджет	2021-2027	Община Кочериново, ВиК Асоциация

		Дейност 2: Комплексен проект за изграждане на инженерна инфраструктура на гр. Кочериново: Подобект: Изграждане на ПСОВ за гр. Кочериново и с. Бараково, в ПИ 02748.113.913 по КККР на с. Бараково, община Кочериново - Етап I,II; Подобект: Изграждане на канализация за гр. Кочериново - Етап I,II, III, IV и V	Проекта предвижда изграждане на ПСОВ и канализационна мрежа на територията на гр. Кочериново, опазване на водните ресурси посредством осигуряване на необходимата степен на пречистване на отпадъчните води от ПСОВ гр.	територията на цялата община Кочериново	10 000 000	ПУДООС	2021-2027	Община Кочериново, заинтересовани страни,
		Дейност 3: Проектиране, строителство и авторски надзор на допълнителни водохващания с. Пороминово, с. Стоб и гр. Кочериново.		територията на цялата община Кочериново	3 000 000	Оперативни програми, собствено финансиране и други източници	2021-2027	Община Кочериново
		Дейност 4: Проектиране, изпълнение на строителство и авторски надзор за обект: "Рекултивация на общинско депо за неопасни битови отпадъци, в землището на с.	Инвестицията в проекта е насочена към изпълнение на мерки по закриване и рекултивация на общинско депо за битови отпадъци, неотговарящо на нормативните	територията на цялата община Кочериново	4 240 239	ОПОС	2021-2027	Община Кочериново,

		Бараково, община Кочериново	изисквания предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС във връзка с постановеното Решение на Съда На Европейския съюз от 16.07.2015 г. по дело C-145/14., намиращо се в землището на с. Бараково, община Кочериново.					
		Дейност 5: Превенция на природни рискове. Почистване коритата на реките;		Територията на цялата община Кочериново	250 000		2021-2027	
		Дейност 6: „Прилагане на мерки за успешна адаптация към климатичните промени“, в партньорство с община Благоевград, Симитли и Бобошево	Проекта е насочен към намаляване и ограничаване на емисиите на парникови газове и засилване устойчивостта на местните общности към изменението на климата и допринася за прилагането на Национална Стратегия за адаптиране към изменението на	територията на общините партньори	779 141.00	ФМ на ЕИП, Програма „Опазване на околната среда и климатични промени	2021-2027	Община Кочериново, в партньорство с общините Симитли, Бобошево и Благоевград - бенефициент и водещ партньор

			климата.					
	Мярка 2: Транспортна достъпност и свързаност	Дейност 1 : Реконструкция и рехабилитация на улична мрежа и съществуващи общински пътища, съоръжения и принадлежности към тях в община Кочериново	Възстановяване и подобряване на транспортно- експлоата ционните качества и носимоспособността на настилната с оглед осигуряването на условия за безопасност на движението, да се даде решение за рехабилитацията на уличната мрежа/ пътищата, и за привеждането му в състояние за нормално провеждане на трафика, обслужващо населението.	територията на цялата община Кочериново	20 000 000	Оперативни програми, други източници за финансиране	2021- 2027	Община Кочериново
		Дейност 2: Рехабилитация и модернизация и/или ремонт на системи за външно изкуствено осветление на територията на община Кочериново.	Внедряване на енергоефективно LED улично осветление. Намаляване на вредните емисии за околната среда и разходите за енергия.	територията на цялата община Кочериново	914 186,92		2021- 2027	Община Кочериново
		Дейност 3: Подобряване на обществените услуги на вътрешно-		Територията на цялата община Кочериново	250 000		2021- 2027	Община Кочериново

		общинския и междуградския транспорт						
		Дейност 4: Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти;		Територията на цялата община Кочериново	3 000 000		2021-2027	Община Кочериново
	Мярка 3: Цифрова свързаност	Дейност 1: Изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU по Механизма за		Територията на цялата община Кочериново	400 000		2021-2027	Община Кочериново

	свързаност на ЕС						
	Дейност 2: Надграждане и поддръжка на оптичните високоскоростни инфраструктури, обслужващи земеделските стопани;		Територията на цялата община Кочериново	250 000		2021-2027	
	Дейност 3: Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация на общините:		Територията на цялата община Кочериново	150 000		2021-2027	
Мярка 4: <i>Съхраняване на природното богатство и подобряване на зелената система на общината. Създаване на</i>	Дейност 1: Обновяване на Обществен градски парк в град Кочериново, Стоб и др.	Извършване на Дейности по текущ ремонт за благоустрояване и подобряване елементите на градски парк - Кочериново.	територията на цялата община Кочериново	2 000 000	Оперативни програми, републикански бюджет, собствени средства	2021 - 2027	община Кочериново

	<i>условия за краткотраен отпих</i>	Дейност 2: Изграждане и обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за Обществени потребности от Общинско значение.	Създаване и поддръжка на добра жизнена среда и привлекателен изглед на населените места от територията на община Кочериново. Изграждане на техническа инфраструктура.	Територията на Цялата община Кочериново	900 000	Оперативни програми, други източници за финансиране.	2021-2027	Община Кочериново, заинтересовани страни.
		Дейност 3: Пилотни проекти за озеленяване и залесяване на територията на Общината в сътрудничество с НПО и граждански организации.	Пилотни проекти за озеленяване и залесяване на територията на общината в сътрудничество с НПО и други граждански организации.	територията на цялата община Кочериново	250 000	собствени средства, други източници за финансиране	2021-2027	Общинска Кочериново НПО.
Приоритет 3: Осигуряване на достъп до здравеопазване, социални грижи, обучение през целия живот, административни и културни услуги.	Мярка 1: Образование и обучение за подготовка на висококвалифицирани заети	Дейност 1: Подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура, включително за осигуряване на задължителното предучилищно образование на децата от 4 години;		Територията на цялата община Кочериново	500 000		2021-2027	

		Дейност 2 Основен ремонт на съществуващата детска градина гр. Кочериново.	Изпълнение на СМР за ремонт И внедряване на енергоефективни мерки, с цел намаляване на разходите за ел.енергия и подобряване на средата за провеждане на учебно-възпитателния процес	територията на цялата община Кочериново	1 230 000	Републикански бюджет, Други източници за финансиране	2021-2027	община Кочериново
		Дейност 3: Инвестиции в училищна и извънучилищна инфраструктура и оборудване;		Територията на цялата община Кочериново	1 500 000		2021-2027	
		Дейност 4: Подобряване на възможностите за допълнителна и продължаваща квалификация на учителите, в т.ч. по професионалните направления.		Територията на цялата община Кочериново	100 000		2021-2027	
		Дейност 5: Осигуряване на достъп до образование на учениците от специфични целеви групи.		Територията на цялата община Кочериново	100 000		2021-2027	

	Мярка 2: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги	Дейност 1: Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в населените места на общината;		Територията на цялата община Кочериново	100 000		2021-2027	
		Дейност 2: Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ във всички населени места;		Територията на цялата община Кочериново	250 000		2021-2027	
	Мярка 3: Подобряване и разширяване на социалните услуги	Дейност 1: Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни;		Територията на цялата община Кочериново	250 000		2021-2027	
		Дейност 2: Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания;		Територията на цялата община Кочериново	250 000		2021-2027	
		Дейност 3: Развитие на услуги в общността, свързани с превенцията на изоставането на деца от групи в неравностойно положение;		Територията на цялата община Кочериново	100 000		2021-2027	

		Дейност 4: Превенция и подкрепа за децата в риск и техните семейства.		Територията на цялата община Кочериново	100 000		2021-2027	
Приоритет №4 Създаване на подходяща институционална среда, чрез повишаване качеството на административно обслужване и подобряване на нормативната база на общината	Мярка 1: <i>Подобряване качеството на достъп до административни услуги.</i>	Дейност 1: Повишаване професионалните умения и квалификацията на работната сила с цел подобряване работата в общината. Актуализация на услугите предоставяни от общинска администрация;	Постоянно повишаване на капацитета и предоставяната услуга.	територията на цялата община Кочериново	100 000	собствени средства, други източници за финансиране	2021-2027	община Кочериново
		Дейност2: Мерки По енергийна ефективност и ремонт на централната сграда на Общинска администрация -гр. Кочериново. Изграждане на модерен център за административно обслужване на местните общности	Изпълнение на СМР за ремонт И внедряване на Енергосъфтивни мерки, с цел намаляване на разходите за ел.енергия и подобряване на средата за работа.	територията на цялата община Кочериново	860 000	Оперативни програми, други източници за финансиране	2021-2027	община Кочериново

		Дейност 3: Изграждане, ремонт и реконструкция на инфраструктурата извън и вътре в гробищните паркове, тяхното разширяване и изграждане на нови;		Територията на цялата община Кочериново	500 000		2021-2027	
		Дейност 4: Провеждане на консултации с представителите на всеки обществен, стопански сектор, населени места и подписване на споразумения за създаване на обществени консултативни съвети.		Територията на цялата община Кочериново	50 000		2021-2027	

Приложение № 1А

Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в ПИРО Кочериново за периода 2021-2027 г.

Приоритет	Мярка	Проект	Проектна готовност	Индикативен срок на изпълнение	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лева)	Допълнителна информация
Приоритет 1 Развитие на взаимосвързана и конкурентна икономика, чрез прилагане на интегриран подход при използването на ресурсите, насърчаване на инвестициите в селското стопанство и преработващата промишленост, развитие на туризма .	Мярка 1: Развитие на устойчиво селско стопанство	Насърчаване на предприемачеството в сектора на селското стопанство на територията на община Кочериново.			50 000	
		Модернизиране на производствените структури - фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура			1000 000	
		Дейност 3: Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологичното производство;			1 000 000	

		Подкрепа на пчеларството и лозаро-винарския сектор;			500 000	
		Насърчаване на биопроизводството чрез създаване на възможности за финансиране както в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП), така и чрез инструменти, които да подобрят достъпа им до финансов ресурс. на доходите на земеделските производители;			1 500 000	
		Приоритетно инвестиране в подобряване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите. системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на стопаните;			500 000	
		Подкрепа за навлизане на цифровите технологии;			250 000	
	Мярка 2: Създаване на общински туристически продукт	Разработване на общинска и обща стратегия със съседните общини за развитие на туризма. Промотиране на туризма;			230 000	

	Използване и смесване на ИТ сектора с Туризма: Разработване на мобилни приложения, представящи туристическите услуги; Създаване на виртуални и онлайн турове на туристически обекти;			250 000	
	Изграждане на Общински исторически музей и Археологически парк Бараково, Посетителски център в Кочериново			10 000 000	
	Изграждане на велопът Бараково - Стоб – Рилски манастир по старото трасе на теснолинейката.			10 000 000	
	Разработване на Туристически продукт „По стъпките на Св.Иван Рилски" съвместно с общините Рила и Бобошево			2 000 000	
	Подкрепа за провеждане на събори, фестивали, културни събития и конкурси в различни направления.			250 000	
Мярка 3 : Стимулиране на иновациите	Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията;			500 000	

		Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи.			500 000	
Приоритет 2: Преодоляване на социалните различия, чрез приоритетно териториално развитие и подобряване на инфраструктурата.	<i>Мярка 1 : Води и околна среда</i>	Изграждане и реконструкция на вътрешната водопроводна и канализационна мрежа на населените места на община Кочериново.	.		10 000 000	
		Комплексен проект за изграждане на инженерна инфраструктура на гр. Кочериново: Подобект: Изграждане на ПСОВ за гр. Кочериново и с. Бараково, в ПИ 02748.113.913 по КККР на с. Бараково, община Кочериново - Етап I,II; Подобект: Изграждане на канализация за гр. Кочериново - Етап I,II, III, IV и V			10 000 000	
		Проектиране, строителство и авторски надзор на допълнителни водохващания с. Пороминово, с. Стоб и гр. Кочериново.			3 000 000	
		Проектиране, изпълнение на строителство и			4 240 239	

		авторски надзор за обект: "Рекултивация на общинско депо за неопасни битови отпадъци, в землището на с. Бараково, община Кочериново				
		Превенция на природни рискове. Почистване коритата на реките;			250 000	
		„Прилагане на мерки за успешна адаптация към климатичните промени", в партньорство с община Благоевград, Симитли и Бобошево			779 141.00	
	Мярка 2: Транспортна достъпност и свързаност	Реконструкция и рехабилитация на улична мрежа и съществуващи общински пътища, съоръжения и принадлежности към тях в община Кочериново	.		20 000 000	
		Рехабилитация и модернизация и/или ремонт на системи за външно изкуствено осветление на територията на община Кочериново.			914 186,92	
		Подобряване на обществените услуги на вътрешно-общинския и междуградския транспорт			250 000	

		Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство -създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти;			3 000 000	
	Мярка 3: Цифрова свързаност	Изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU по Механизма за свързаност на ЕС			400 000	
		Надграждане и поддръжка на оптичните високоскоростни инфраструктури, обслужващи земеделските стопани;			250 000	

		Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на държавната администрация на общините:			150 000	
	Мярка 4: Съхраняване на природното богатство и подобряване на зелената система на общината. Създаване на условия за краткотраен отдих	Обновяване на Обществен градски парк в град Кочериново, Стоб и др.			2 000 000	
		Изграждане и обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за Обществени потребности от общинско значение.			900 000	
		Пилотни проекти за озеленяване и залесяване на територията на Общината в сътрудничество с НПО и граждански организации.			250 000	
Приоритет 3: Осигуряване на достъп до здравеопазване, социални грижи, обучение през целия живот, административни и културни услуги.	Мярка 1: Образование и обучение за подготовка на висококвалифицирани заети	Подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура, включително за осигуряване на задължителното предучилищно образование на децата от 4 години;			500 000	

		Основен ремонт на съществуващата детска градина гр. Кочериново.			1 230 000	
		Инвестиции в училищна и извънучилищна инфраструктура и оборудване;			1 500 000	
		Подобряване на възможностите за допълнителна и продължаваща квалификация на учителите, в т.ч. по професионалните направления.			100 000	
		Осигуряване на достъп до образование на учениците от специфични целеви групи.			100 000	
	Мярка 2: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги	Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в населените места на общината;			100 000	
		Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ във всички населени места;			250 000	
	Мярка 3: Подобряване и разширяване на социалните услуги	Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни;			250 000	

		Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания;			250 000	
		Развитие на услуги в общността, свързани с превенцията на изоставането на деца от групи в неравностойно положение;			100 000	
		Превенция и подкрепа за децата в риск и техните семейства.			100 000	
Приоритет №4 Създаване на подходяща институционална среда, чрез повишаване качеството на административно обслужване и подобряване на нормативната база на общината	Мярка 1: Подобряване качеството на достъп до административни услуги. .	Повишаване професионалните умения и квалификацията на работната сила с цел подобряване работата в общината. Актуализация на услугите предоставяни от общинска администрация;			100 000	
		Мерки по енергийна ефективност и ремонт на централната сграда на Общинска администрация -гр. Кочериново. Изграждане на модерен център за административно обслужване на местните общности			860 000	

		Изграждане, ремонт и реконструкция на инфраструктурата извън и вътре в гробищните паркове, тяхното разширяване и изграждане на нови;			500 000	
		Провеждане на консултации с представителите на всеки обществен, стопански сектор, населени места и подписване на споразумения за създаване на обществени консултативни съвети.			50 000	

Приложение № 2										
ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА ПИРО КОЧЕРИНОВО ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.										
/хил. лв./										
Период	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.	ОБЩО в отн. дял (%)
2021 - 2027										
Приоритет 1	225	0,79	6545	22,94	19635	68,82	2 125	7,45	28 530	31,54
Приоритет 2	868	1,54	13 878,892	24,62	41636,675	73,84			56 383,567	62,33
Приоритет 3			1 120	25	3 360	75			4 480	4,96
Приоритет 4	10	0,95	262,5	24,76	787,5	74,29			1 060	1,17
Общо	1 103	1,22	21 806,392	24,11	65 419,175	72,32	2125	2,35	90 453,567	100%

ЧАСТ VI.

МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И ЗА АДАПТАЦИЯ КЪМ ВЕЧЕ НАСТЪПИЛИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

Със значително влияние върху подходите в регионалното и пространственото планиране са и климатичните фактори - глобалното затопляне, природните бедствия, рисковите територии и зони. Тези промени, заемащи важно място във всички европейски документи, са дали отражение и върху разработваните концепции и стратегии за пространствено планиране на държавите в ЕС, върху управлението на водите, земята и природните ценности. Адаптирането на подходите в планирането на регионалното и пространствено развитие към глобалното затопляне на климата ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия, класифицирани в Стратегията за редукция на риска на Обединените нации като хидроложки, метеорологични, геофизични и биологични природни явления и бедствия.

В тази част от ПИРО е описана връзката между идентифицираните в анализите рискове и проблеми, формулираните цели и приоритети в стратегическата част на документа и идентифицираните в програмата за реализация мерки за ограничаване на изменението на климата и за адаптация към вече настъпилите промени.

Стратегическите документи в областта на околната среда на национално и европейско ниво поставят общи цели и редица изисквания, свързани с изменението на климата и адаптация към климатичните промени, които са интегрирани в процеса на планиране на регионалното и пространствено развитие като са съобразени с характерните особености и проблеми на общината. Основната цел е да се определи доколко и по какъв начин процесите на регионалното и пространствено развитие влияят върху състоянието на околната среда и качеството на живот в определена територия, какви са основните проблеми и възможните мерки за тяхното решаване, какви дейности и съответно ресурси ще бъдат необходими за това през съответния период на планиране. При разработването на ПИРО за периода 2021 -2027 г. се взе под внимание разработения проект на „Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие“.

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и план за действие

Цел:Националната стратегия има за цел да "развие най-високото възможно ниво на устойчивост на страната срещу изменението на климата чрез предприемане на всички необходими и изпълними мерки, като по обезпечи безпрепятственото функциониране на икономическите сектори, запази здравето благосъстоянието на населението и богатите природни активи на страната".

Дългосрочната цел на Стратегията е "активно да се стреми към дългосрочна

икономическа, социална и екологична устойчивост, която да позволи на българските граждани, частния сектор и държавните институции да се подготвят и да се защитят по подходящ начин срещу уязвимостите, които произтичат от изменението на климата".

С други думи, да осигури рамката, която е необходима на страната, за да поддържа и да продължава да развива своята икономика и социална структура.

Времева рамка на стратегията

Националната стратегия и планът за действие, въпреки че поставят рамката за постигане на съответствие на България със Стратегията на ЕС за адаптация към изменението на климата от 2013 г. и Парижкото споразумение от 2015 г., ще обхванат периода до 2030 г.

Адаптацията към изменението на климата е въпрос, който касае всички сектори в обществото, и включва всички органи на местно, регионално и национално равнище, но също така и частния сектор, организациите на гражданското общество и гражданите.

Всеки има участие в реализацията на стратегическите цели на НСАИКПД, а именно:

- Интегриране на адаптацията към изменението на климата във всички сектори: укрепване на правната рамка и политиките;
- Изграждане на институционален капацитет: чрез изграждане на експертни познания, база от знания, мониторинг и отчитане;
- Повишаване на осведомеността: подобряване на образованието, приемане и участие на обществото в действията за адаптация;
- Изграждане на устойчивост: чрез укрепване на инфраструктурата, защита на природния капитал, водоснабдителната и енергийната инфраструктура, опазване на екосистемните услуги и т.н.

План за действия

Към Стратегията има План за действие, който описва какви действия за адаптация следва да бъдат предприети, по икономически сектори, като се посочват потенциални последици за бюджета и източници на финансиране, предвидената продължителност и очакваните резултати, показателите за изпълнение и отговорните институции. Отделни фактологични справки за всеки сектор разглеждат планирането на действията по сектори.

Логическата последователност на действията ще увеличи максимално ползите от адаптацията. В отделните сектори има определени мерки за адаптация, които следва да бъдат предприети първи. Това са най-вече краткосрочни мерки с по-ниски/никакви бюджетни нужди и със силен акцент върху укрепване на политиките и правната рамка, повишаване на осведомеността, изграждане на капацитет и укрепване на базата от знания (за по-добро вземане на решения). Като цяло, средносрочните и дългосрочните мерки се характеризират с необходимостта от по-големи инвестиции и от това, че се предхождат от

краткосрочните мерки.

Финансиране

Ще са необходими както публични, така и частни средства, като публичните ще бъдат за политиките, за осигуряване на устойчиви на изменението на климата обществени блага (например инфраструктура) и подпомагане на уязвимите групи. За периода 2012-2027 г. 25 процента от бюджета на Европейските структурни фондове ще се използва за действия, свързани с изменението на климата, включително адаптация. Също така се предвижда увеличаване на финансирането по програмата LIFE на ЕС за околната среда и действията, свързани с климата.

Селско стопанство

Въздействие от изменението на климата

Сектор „Селско стопанство“ е особено уязвим по отношение на изменението на климата и демонстрира разнообразни потенциални въздействия. В същото време съществуват известни възможности за извличане на ползи от промените. Въздействието на изменението на климата в земеделието е свързано с добивите и качеството на културите, селскостопанската производителност, промените в продължителността на вегетационния период, добивите от животновъдство, засушаване на почвата, ерозия, засоляване, загуба на земя и загуба на доходи.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Устойчиво управление

- Адаптиране на производителността (развитие на напоителните системи, подходящо време за извършване на селскостопанските дейности, отглеждане на термофилни култури, разработване на адаптирани към климата култури, подобряване на контрола върху вредителите/болестите)
- Адаптиране на животновъдството (адаптиране на стопанствата и съоръженията, диверсификация на животновъдството, запазване на съществуващите пасища за паша)
- Адаптиране на управлението на природните ресурси (увеличаване на трайните насаждения, защита на почвата, поддържане на структурата на почвата, увеличаване на запасите от органични вещества в почвата, използване на машини / технологии за култивация, подобряване на управлението на водите, поддържане/подобряване на местообитанията на аквакултурите)

2. Насърчаване на капацитета за адаптация и осведомеността

- Изграждане на капацитет за адаптация (обучение по отношение на изменението на климата, действия за разпространение на знанията, придобиване на нови знания [аквакултури], разработка / усъвършенстване на системите за мониторинг и оценка)

- Подобряване на осведомеността (познания за адаптация към изменението на климата за местните земеделски производители, създаване на официална платформа за аквакултури, разработване на системи за наблюдение на екосистемите)

3. Насърчаване на научните изследвания и иновациите

- Насърчаване на научните изследвания, технологичното развитие и иновациите (проучване на нови сортове култури, иновации в управлението на ресурсите на ниво стопанство, провеждане на научни изследвания, подобряване на технологиите за култивация на риба и аквакултури, информация за климата и системи за ранно предупреждение, изследвания за по-добро разбиране на взаимодействието изменение на климата-рибарство / аквакултури, наблюдение и мониторинг на аквакултурите)

4. Укрепване на политиките и правната рамка

- Укрепване на правната рамка (подобряване на правната рамка, актуализиране и изменение на законодателството, засягащо рибарството във вътрешни водни басейни и аквакултурите, разработване на Национална стратегия за развитие на селското стопанство)
- Укрепване на управлението на риска и разработване на други политики (разработване на програми за застраховане и управление на риска)

Приоритетни действия и показатели

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Развитие на напоителните системи и увеличаване на напояваната площ с 50% (45 000 ха) (краткосрочен план);
- Разработване на адаптирани към климата култури, с цел намаляване на променливите разходи с 5% (средносрочен план);
- Адаптиране на стопанствата и съоръженията, с цел подобряване на благосъстоянието на животните и за генериране на 30% икономии от променливи разходи (средносрочен план);
- Осигуряване на защитно покритие на почвената повърхност, подпомагане за увеличение на доходите от земеделските стопанства с 10% (средносрочен план);
- Подобряване на поддръжката на структурата на почвата, увеличаване на добива с 15% (средносрочен план);
- Поддръжка и подобряване на съществуващите местообитания на аквакултурите, което ще доведе до 5% увеличение на добива от аквакултури (средносрочен план);
- Създаване на национална база данни (онлайн платформа) за разпространение на информация за изменението на климата (краткосрочен план);
- Създаване на официална платформа за аквакултури (краткосрочен план);
- Развитие на научните изследвания за нови сортове култури, което да увеличи добивите от култури с 1,5% (средносрочен план);

- Разработване на системи за информация за климата и ранно предупреждение, което да увеличи добивите с 10% (средносрочен план);
- Актуализиране на законодателството в областта на рибарството във вътрешни водни басейни и в областта на аквакултурите, което ще създаде по-добра устойчивост на сектора към изменението на климата (краткосрочен план);
- Изготвяне на Национална стратегия за развитие на селското стопанство, която да подкрепя конкурентоспособността, местното производство, устойчивото използване на ресурсите, устойчивостта към изменението на климата и генерирането на увеличение от 0,5% на brutната добавена стойност в земеделския сектор (краткосрочен план);
- Разработване на програми за застраховане и управление на риска, увеличаване на броя на земеделските производители, застраховани срещу загуби с 20% (средносрочен план).

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от публичния сектор включват министерствата и техните органи, свързани със съответния сектор. Земеделските производители и рибарите, и техните браншови асоциации са друга група от важни участници, тъй като техният ангажимент е от съществено значение за успешното изпълнение на плана за действие. Академичните среди и научноизследователските институти също играят важна роля, заедно с гражданското общество и местните и регионалните власти.

Биоразнообразие и екосистеми

Въздействие от изменението на климата

Биологичното разнообразие и екосистемите са особено уязвими по отношение на изменението на климата и демонстрират разнообразни потенциални въздействия, като например загуба на генетично разнообразие, нарушаване на жизнените цикли и фенологичните фази на видовете, влошаване на местообитанията и въздействие върху предоставянето на екосистемните услуги.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията области са следните:

1. Подобряване на управлението на екосистемите

- Привеждане в съответствие на законодателството за стратегическо планиране и прилагане (разработване на нова стратегия за биологичното разнообразие и план за действие и на нова Стратегия за зелената инфраструктура, преглед на правните изисквания, операционализиране на мониторинга на екосистемите и ОВОС/СЕО)
- Адаптиране на секторното законодателство към законодателството в областта на изменение на климата (преразглеждане на Закона за ограничаване на изменението

на климата и секторните стратегии / законодателство, адаптиране на регионалните / местните стратегии за адаптация към изменените законодателство / стратегии)

- Свързване на статистическите данни за емисиите към нови екологични отчети (създаване на въглеродно екологично счетоводство, свързване на отчитането на въглеродните емисии и екологичното счетоводство)

2.Подобряване на управлението на знанията

- Отваряне и вторично използване на данните (създаване на оперативна съвместимост на екосистемните данни между властите / участниците, отваряне на данните за обществено ползване)
- Подобряване на комуникацията и разбирането на екосистемните процеси (разработване на инструменти за информирано приоритизиране на научните изследвания и практическите действия, създаване на интердисциплинарни екипи и центрове за върхови постижения, насърчаване на конкурси за мултидисциплинарни научни изследвания)
- Възстановяване, усъвършенстване и използване на местните знания за биоразнообразието (събиране на народни обичаи и традиционни познания, внасяне на чуждестранни знания)
- Максимално използване на гражданската наука (насърчаване на екосистемното мислене сред доброволците, споделяне на данни от доброволците)
- Обучение за екосистемно мислене (провеждане на обучение на всички образователни нива, създаване на специализирани курсове за публичния сектор, развитие на умения за екосистемна комуникация и повишаване на осведомеността)

3.Създаване на пространство за биологичното разнообразие и екосистемите

- Възстановяване на пространството, заето от сивата инфраструктура, създаване на убежища и намаляване на фрагментацията (регионални / местни „червени линии“ за предотвратяване загубата на екосистеми, програми за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие)

4. Увеличаване на устойчивостта намаляване на различни видове натиск

- Намаляване на замърсяването, смущенията и свръхексплоатацията (оценка на носещия капацитет / поносимостта на жизненоважните екосистеми и производствения капацитет на техните услуги, прилагане на самонаблюдение и използване на ОВОС за проследяване експлоатацията на екосистемите, смущенията и нивата на екосистемните услуги)

5.Устойчиво използване на регулиращите и културни екосистемни услуги

- Устойчиво използване на екосистемните услуги (използване на генетични ресурси за устойчивост, културни екосистемни услуги за отдых и образование, възстановяване на екосистемите, местно развитие и равен достъп до екосистемните услуги)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да

бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Разработване на нови стратегии за биологично разнообразие и зелени инфраструктури (краткосрочен план);
- Преглед на законодателството, свързано със споменатите стратегии (краткосрочен план);
- Създаване на оперативна съвместимост на екосистемните данни между различните власти/участниците (краткосрочен план);
- Отваряне на данните за обществено ползване (краткосрочен до средносрочен план);
- Насърчаване на конкурси за мултидисциплинарни научни изследвания (краткосрочен план);
- Събиране на народни обичаи и традиционни познания (краткосрочен план);
- Възможност за споделяне на данни от доброволците (краткосрочен план);
- Програми за обучение на всички образователни нива (краткосрочен план);
- Регионални / местни „червени линии“ за предотвратяване загубата на екосистемни услуги (краткосрочен до средносрочен план);
- Регионални / местни програми за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие (краткосрочен до средносрочен план);
- Оценка на носещия капацитет / поносимостта на жизненоважните екосистеми (краткосрочен до средносрочен план);
- Прилагане на самонаблюдение и използване на ОВОС за проследяване експлоатацията на екосистемите (краткосрочен до средносрочен план).

Заинтересовани страни

Съответните министерства и техните органи, свързани с биологичното разнообразие и екосистемите имат важна роля. Академичните среди и научноизследователските институти също ще бъдат ключови. Гражданското общество, местните власти и гражданите също са от значение. Частният сектор, с националните и местните си бизнес асоциации и компании, също има роля и е необходимо да стане по-активен.

Енергетика

Въздействие от изменението на климата

Анализът на уязвимостта на енергийния сектор спрямо изменението на климата прави разграничение между доставка на първична енергия (производство на въглища) и производство на електроенергия (ядрени и топлинни електроцентрали, възобновяема енергия, баланс между предлагане и търсене, пренос и разпределение, производство и разпределение на топлинна енергия).

Изменението на климата може да повлияе на енергийния сектор по много начини - то може да причини щети на инфраструктурата и оборудването, да доведе до понижаване на качеството на въглищата, да увеличи риска от топлинен стрес за работниците, които работят на открито, да намали ефективността на електроцентралите, да намали наличността на вода за охлаждане, да създаде несигурност по отношение на производството на електроенергия, да понижи ефективността на производството на

слънчева и вятърна енергия, да предизвика промени в потреблението на енергия и да намали нуждата от отопление.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Изграждане на институционален капацитет, познания и използване на данни

- Изграждане на институционален капацитет и мрежи за знания (преглед на нивото на осведоменост относно изменението на климата в енергийния сектор; провеждане на обучение в сектора)
- Интерпретиране на мониторингови, прогнозни и метеорологични данни с цел използването им в сектора (среща с НИМХ-БАН за определяне на нуждите от климатични услуги; гарантиране, че НИМХ-БАН разполага с необходимите ресурси за предоставяне на данните)

2. Интегриране на изменението на климата в политиките, плановете и финансовите механизми на енергийния сектор

- Интегриране на съображенията за изменението на климата в политиките и плановете в енергийния сектор (включване на устойчивостта към изменението на климата в стратегиите, плановете, стандартите, политиките, нормите за проектиране, инвестициите, прогнозите за потреблението на енергия, управлението на инфраструктурата)
- Разработване на финансови механизми за изграждане на устойчивост (разглеждане на съществуващите механизми за финансова защита в други страни и потенциалното им прилагане в България)

3. Внедряване на устойчивостта към климата в проектирането и строителството

- Внедряване на устойчивостта към изменението на климата в проектирането и строителството на електроцентрали и мини (внедряване на устойчиво към изменението на климата управление на водните ресурси/ експлоатацията на големите водноелектрически централи, разглеждане на разходите и ползите от включването на устойчивостта към климата в проектирането на нови електроцентрали)
- Внедряване на устойчиво към изменението на климата проектиране и строителство на инфраструктура за пренос и разпределение (разработване на карти на зоните в климатичен риск, продължаващ мониторинг на причините за прекъсванията в системата за пренос и разпределение, класифициране на метеорологичните причини, анализ на разходите и ползите от разширяване на подземната разпределителна система)

4. Укрепване устойчивостта на енергийните доставки

- Диверсификация на доставките с цел повишаване на цялостната устойчивост на енергийната система (продължаване развитието на регионалните връзки и търговия с електроенергия, подобряване на системите за централно отопление,

разнообразяване на доставките, финансово подпомагане на газификацията на домакинствата)

- Подобряване на енергийната ефективност на сградния фонд и промишлените системи (стимулиране на доставчиците на енергия да станат компании за енергийни услуги, подпомагане на разработването на методики за оценка на енергийните спестявания, стимулиране на мерки за икономия на енергия, хармонизиране на регулацията на цените с политиката за подобряване на енергийната ефективност, повишаване на осведомеността на търговците на енергия по отношение на Закона за енергийната ефективност, изследване на връзките между водната ефективност и енергийната ефективност)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Провеждане на обучение за енергийния сектор относно устойчивостта към изменението на климата;
- Заедно с НИМХ-БАН - определяне на нуждите от климатични услуги и централизирано споразумение за тяхното предоставяне;
- Съставяне на инвентаризация на стратегиите, политиките, плановете, стандартите, избора на площадки, нормите за проектиране на енергийна инфраструктура, с идентифициране на необходимостта от включване на съображения за устойчивост към изменението на климата;
- Гарантиране, че елементите от НСАИК, които се отнасят до енергията, са включени в плана „Климат - Енергетика“;
- Гарантиране, че устойчивостта към изменението на климата е интегрирана в новата Енергийна стратегия;
- Гарантиране, че устойчивостта към изменението на климата е включена в решенията, свързани с управлението на водните ресурси и на големите водноелектроенергетически централи;
- Разработване на карти на зоните в климатичен риск във връзка с инфраструктурата за пренос и разпределение;
- Продължаване на мониторинга на причините за прекъсванията в системата за пренос и разпределение и класифициране на причините, свързани с климата / метеорологичните условия.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от общественения сектор включват съответното министерство и неговите органи, както и държавния регулатор. Водоснабдителните и енергоразпределителните дружества, както държавни, така и частни, също са в началото на списъка със заинтересовани страни. Специално внимание следва да се обърне на потребителите, техните асоциации, както и на научноизследователските институти, свързани с енергийния сектор. И на последно място, но не по значение - гражданското общество и местните органи също имат своята роля.

Въздействие от изменението на климата

България е богата на гори, но изменението на климата е потенциален двигател на значителни промени. Основна уязвимост представляват специфични за различните видове физиологични реакции. Някои видове дори биха могли да нямат адаптивност, за да се справят с новите климатични условия. Други уязвимости включват несигурност по отношение на взаимодействието между видовете, фактът, че големи площи с иглолистни насаждения са на твърде ниска надморска височина. Изменението на климата може да доведе и до повишена вероятност за възникване на големи пожари и други смущения, както и да създаде по-благоприятни условия за инвазивни видове. Предизвикателство представляват и дървата за отопление като преобладаващ продукт от дървен материал.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в трите стратегически области са следните:

1. Подобряване повишаване на осведомеността

- Изграждане на капацитет за научни изследвания, образование и разпространение на резултатите (създаване на орган за координация на научноизследователската и развойна дейност за смекчаване на изменението на климата и адаптиране към него, разработване на научноизследователска програма за подпомагане адаптацията на горите, създаване на Национална служба за консултации в горския сектор, изграждане на капацитет в обществени и частни структури и в академичните среди в горския сектор);
- Разработване на научни изследвания в подкрепа на адаптацията (моделиране на потенциалното поведение на дървесните видове, продължаване на изследванията на генофонда и генотипната изменчивост и пригодността към различни климатични условия на силно уязвими видове дървета, разработване на модели на риска, например от ветровали, пожари, увреждане от насекоми и болести; изследвания, анализи и оценка на микро- и макроравнище на данните от мониторинга на горските екосистеми; оценка на ефекта от промяната на дървесните ресурси; изследване на употребите на дървесина с цел насърчаване на използването ѝ за продукти с по-висока добавена стойност)

2. Подобряване и защита на горските ресурси

- възстановяване на силно увредени горски територии и подобряване на защитните функции на гората по отношение на водите и почвите, поддържане на съществуващите и създаване на нови полезащитни горски пояси в земеделски земи, създаване на горски коридори, свързващи изолирани гори в равнините, създаване на плантации с кратка ротация за производство на биомаса, оценка на нормативната уредба и на механизмите за парични помощи за използване на земеделски земи за горско стопанско производство)

- Поддържане на биоразнообразието, генетичното разнообразие и устойчивостта на горите (увеличаване на видовото, генетичното и структурното разнообразие и ограничаване на пространственото събиране на насаждения с опростена структура, запазване на места с голямо биоразнообразие [„стари гори“]; идентифициране на редки видове със сериозен риск от изчезване и защита на текущото им състояние, планиране на тяхното възобновяване и потенциална миграция; ограничаване на потенциала за навлизане на инвазивни видове; участие в Европейската информационна система за горските генетични ресурси)
- Подобряване управлението на горските ресурси (изграждане на национална система за ранно откриване и превенция на горски пожари, изграждане на национална система за дългосрочен мониторинг на природните нарушения, изпълнение на национална инвентаризация на горите, интегриране на съществуващи и нови информационни системи в Националната информационна система за горските ресурси)

3. Подобряване на потенциала за устойчиво използване на горските ресурси

- Подобряване на потенциала за дълготрайно използване на продукти от дървесина с по-висока стойност (преглед и разширяване на строителните стандарти с цел подобряване на позицията на дървесината като строителен материал, създаване на организация за маркетинг на дървесни продукти, създаване на технически наръчник за конструктивни елементи от дървесина с цел улесняване на употребата ѝ, популяризиране на нови технически спецификации от дървен материал като пилотни проекти в общините, напр. за изграждане на дървени мостове и малки сгради)
- Подобряване на потенциала за устойчиво и екологосъобразно използване на дървесната биомаса за производство на енергия (създаване на програма за насърчаване инсталирането на съвременни системи за производство на енергия и топлина, разработване на стратегия за горската биомаса)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Създаване на орган за координация на научноизследователската и развойна дейност за смекчаване на въздействието на изменението на климата и за адаптиране към него;
- Инициране и изпълнение на научноизследователска програма за подпомагане на адаптирането на горите към изменението на климата;
- пространствено-обвързани природни нарушения, напр. увреждане от насекоми и
- Моделиране дървесните условия;
- Разработване на модели за риска от ветровали, пожари, болести;
- Насърчаване на лесовъдски системи, които увеличават видовото, генетичното и структурното разнообразие и ограничават пространственото събиране на насаждения с опростена структура;

- Изграждане на национална система за ранно откриване, реакция и превенция на горски пожари и други природни бедствия;
- Изграждане на национална система за дългосрочен мониторинг на природните нарушения;
- Изпълнение на национална инвентаризация на горите

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от обществения сектор включват министерствата и техните органи, които имат отговорности по отношение на горския сектор. Заинтересованите страни от частния сектор са горските предприятия и дървообработващата промишленост. Собствениците на земя също са важни участници, а научноизследователските институти, свързани със сектора, неправителствените организации и местните власти също играят важна роля

Човешко здраве

Въздействие от изменението на климата

Изменението на климата влияе върху човешкото здраве чрез температурите и влажността (сърдечно-съдови заболявания, удари, трансмисивна заболеваемост, инфекции, респираторни заболявания, алергии), екстремните метеорологични явления и пожарите (смъртност, болести, свързани с водите и храните, пост-травматично стресово разстройство) и промяната във валежите (бактериални инфекции и диария).

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в трите стратегически области са следните:

1. Подобряване на управлението за адаптация

- Укрепване на политическата, правната и институционалната рамка (разработване на национална стратегия и план за действие за изменението на климата и човешкото здраве; преразглеждане на съществуващите планове /програми за контрол на заболяванията; преглед и актуализиране на законодателството, стандартите, нормите, плановете и политиките)
- Изграждане на административен, инфраструктурен, комуникационен, финансов и технически капацитет (създаване на работна група за комуникация и координация по въпросите на изменението на климата и човешкото здраве; преглед и приоритизиране на нуждите от инфраструктура и технологично оборудване, свързани с изменението на климата; партньорство и сътрудничество: разработване на наръчник за ролите и отговорностите на заинтересованите страни; осигуряване на здравно представителство в процесите, свързани с изменението на климата на всички нива; разработване, актуализиране и разпространение на каталог на добрите здравни практики; създаване на национален фонд за изменението на климата и човешкото здраве)

- Изграждане на професионален капацитет (провеждане на тематични семинари и обучение за професионалисти; серия от тематични информационни материали за здравни специалисти; включване на изменението на климата и въздействието върху човешкото здраве в професионалните образователни програми на всички нива; разработване, прилагане и актуализиране на стандартите за медицинско лечение, свързано с изменението на климата)

2. Изграждане на база от знания и осведоменост

- Развиване на общественото образование и осведоменост относно адаптацията (въвеждане на изменението на климата и човешкото здраве в учебните планове; провеждане на мултимедийна кампания; разработване, публикуване и разпространение на кодекс за лично поведение на гражданите при опасни явления, свързани с изменението на климата)
- Разработване на мониторинг, събиране на данни и ранно предупреждение (изграждане на национална система за мониторинг на изменението на климата и човешкото здраве; спазване на процес на прецизен оперативен мониторинг - разработване / актуализиране на националната база данни за изменението на климата и човешкото здраве; разработване и въвеждане на национална система за ранно предупреждение за ефекта от изменението на климата върху човешкото здраве)
- Разработване на база от знания и научни изследвания (подобряване на научните познания относно изменението на климата и човешкото здраве - оценка на уязвимостта на здравето, карти на уязвимостта)

3. Адаптиране на външната среда с цел намаляване на въздействието на изменението на климата върху здравето

- Адаптиране на изградената и естествена среда за намаляване на въздействието на изменението на климата върху здравето (разработване на концепция и насоки за приспособяване на обществената среда към изменението на климата; разработване / прилагане на система от стимули за използване на устойчиви на атмосферните влияния конструкции, материали, инструменти; изграждане / поддръжка на обществени места със защитна архитектура и ландшафтен дизайн срещу екстремни метеорологични явления; разработване / актуализиране на наръчника за местата в природата, уязвими към изменението на климата)
- Изграждане на социално-икономически капацитет (разработване на програма за профилактичен контрол на здравния статус и осигуряване на съответно лечение; разработване / актуализиране на регистъра на социалните групи, уязвими към изменението на климата и разработване на програма за работа с тези групи; подготовка на убежища / съоръжения за защита от екстремни метеорологични явления на хора от уязвими групи)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Разработване на национална стратегия и план за действие за изменението на климата и човешкото здраве;
- Преглед и актуализиране на законодателството, разпоредбите, стандартите, нормите, плановете, политиките и други документи, които имат отношение към изменението на климата и човешкото здраве;
- Създаване на междудисциплинарна работна група за вертикална и хоризонтална комуникация и координация по въпросите на изменението на климата и човешкото здраве;
- Преглед на нуждите на инфраструктурата и технологичното оборудване, свързани с изменението на климата в здравния сектор и разработване на препоръки за приоритетни подобрения;
- Създаване на национален фонд за изменението на климата и човешкото здраве, който да оказва съдействие при (а) лечението на заболявания, причинени от изменението на климата, (б) укрепване на научните изследвания и (в) подобряване на инфраструктурата в здравния сектор, свързана с изменението на климата;
- Разработване на тематични информационни материали за изменението на климата за здравни специалисти и заинтересовани страни;
- Разработване, прилагане и актуализиране на стандарти за медицинско лечение, свързано с последствията от изменението на климата;
- Провеждане на мултимедийна кампания за изменението на климата и човешкото здраве;
- Разработване на национална система за ранно предупреждение за ефекта от изменението на климата върху здравето;
- Подобряване на научните познания за изменението на климата и човешкото здраве.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от общественения сектор включват министерствата и техните органи, както и Националната здравноосигурителна каса. Професионалните медицински сдружения и научно-изследователските институти, свързани със сектора, също са много важни. Водещата неправителствена организация на Червения кръст също се превръща във важен участник, както и местните власти

Туризм

Въздействие от изменението на климата

Поради своя териториално концентриран, зависим от времето и изключително сезонен характер, туризмът в България е уязвим по отношение на изменението на климата. Уязвимостта се състои от краткосрочни и дългосрочни заплахи, въпреки че по-високите температури по-рано и по-късно през годината могат да направят междинните сезони по-привлекателни.

Основните рискове, свързани с изменението на климата, включват по-малък брой

туристи, по-кратък зимен сезон, по-кратък среден престой, здравословни проблеми за туристите, по-лоши условия за отдых на открито, увреждане на туристическата инфраструктура и суперструктура, затруднен достъп до туристическите дестинации и недостиг на вода.

Възможностите, които биха могли да възникнат от изменението на климата включват по-дълъг летен сезон и междинни сезони, развитие на нови туристически продукти, привличане на нови пазари и по-малка нужда от отопление през зимния сезон и междинните сезони.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Включване на адаптацията към изменението на климата в разработването на политиките и правната рамка

- Разработване на секторна политика по отношение на изменението на климата (разработване на национална стратегия за адаптация и план за действие за туризма)
- Създаване на всеобхватна правна рамка, управление на риска и стимули (подобряване на правната рамка по отношение на адаптацията към изменението на климата в сектора, разработване на програми за застраховане и управление на риска, създаване на междусекторни политики, създаване на механизми за икономически стимули за прилагане на възможностите за адаптация)

2. Подобряване на осведомеността и базата от знания за адаптация към изменението на климата

- Повишаване на осведомеността относно изменението на климата и въздействието му върху сектора (разработване на национална база данни [онлайн портал] с информация за адаптацията към изменението на климата; ангажиране с по-широко разпространение на знания по отношение на адаптацията сред предприемачите; въвеждане на обучение в областта на изменението на климата в учебните програми на училищата и университетите; разработване на видео материали; организиране на семинари за повишаване на осведомеността; разработване на туристически показатели, чувствителни към изменението на климата; разработване на показатели за изменението на климата, релевантни за туристическия сектор)
- Укрепване на базата от знания в отрасъла (разработване, финансиране и осъществяване на проекти и програми за изследване на изменението на климата; събиране на данни в областта на туризма, свързани с изменението на климата; изготвяне и разпространение на публикации; разработване на система за мониторинг и оценка;
- разпространение на разработените мерки за адаптация сред заинтересованите страни)

3. Изграждане на капацитет за адаптация

- Регионална и подсекторна оценка на адаптивния капацитет (разработване на инструменти за оценка на адаптивния капацитет; провеждане на оценки на капацитета за адаптация)
- Изграждане на капацитет (действия за обучение и разпространяване на знания; въвеждане на финансови стимули за изграждане на капацитет на заинтересованите страни; въвеждане на специални програми / курсове в коледжите и университетите; подобряване на координацията, информираността и комуникацията между отговорните правителствени и обществени институции)

4. *Разработване на конкретни действия за адаптация*

- Адаптиране на съществуващите туристически сектори (разработване и прилагане на мерки за адаптация за летния и зимния туризъм)
- Разработване на иновации в областта на туризма и управлението (разработване на нови видове туризъм [продукти, дестинации]; идентифициране на нови туристически сектори [сегментиране]; разработване и внедряване на нови маркетингови стратегии и подходи; разработване на нововъведения в управлението на ресурсите на подсекторно ниво [предприятие])

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Ангажиране с по-широко разпространение на знания по отношение на адаптацията към изменението на климата, за да се достигне до местните предприемачи в областта на туризма;
- Разработване на туристически показатели, чувствителни към изменението на климата;
- Разработване на показатели за изменението на климата, релевантни за туристическия сектор;
- Разработване на инструменти за оценка на адаптивния капацитет;
- Разработване на обучение по изменение на климата.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни включват съответните министерства и техните органи, отговорни за политиките и регламентите в областта на туризма. Частният сектор с неговите асоциации и предприемачи също е ключов участник. И не на последно място, организациите за управление на туристическите райони, научноизследователските институти и гражданското общество имат също своя дял.

Транспорт

Въздействие от изменението на климата

Основните видове транспорт, които ще бъдат повлияни от гледна точка на

предоставянето на услуги, са пътния и железопътния транспорт, следвани от водния и въздушния транспорт. Очаква се най-значителното въздействие върху инфраструктурата да бъде причинено от наводненията и свлачищата поради по-високата честота на силни валежи. Други явления, които се очаква да засегнат сектора са виелиците, снеговалежите и екстремните горещини.

Очаква се метеорологичните събития, свързани с изменението на климата да окажат отрицателно въздействие върху всички участници в транспортния сектор, включително тези, които се занимават с управление на инфраструктура (влошаване на състоянието, щети, временно затваряне на участъци / възли от пътната инфраструктура), транспортните оператори (по-високи оперативни разходи и прекъсвания на дейностите), потребителите на пътната мрежа (забавяния, удължено време на пътуване, дискомфорт при пътуване) и крайните потребители и обществото като цяло (по-високи разходи за транспортна инфраструктура и транспортни дейности - например смущения в бизнеса, договорите, веригата на доставки).

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в двете стратегически области са следните:

1. Изграждане на институционален капацитет и от знания

- Изграждане на институционален капацитет (възлагане на отговорности за адаптиране към изменението на климата в правилниците и вътрешните правила на заинтересованите страни; оценка на нуждите от обучение и провеждане на обучения; повишаване на осведомеността на обществото)
- Изграждане на база от знания (въвеждане / подобряване на практиките за събиране на данни, свързани с адаптацията към изменението на климата и постепенно изграждане на бази данни за специализирани проучвания; извършване на специализирани изследвания за оценка на рисковете и уязвимостите от изменението на климата)

2. Включване на съображенията за адаптация към изменението на климата в ключовите процеси на планиране и вземане на решения

- Преглед и усъвършенстване на процедурите за подготовка на проекти (разработване и прилагане на насоки за включване на въпроси, свързани с адаптацията към изменението на климата в цикъла на управление на проектите)
- Преглед и усъвършенстване на експлоатацията и поддръжката (разработване и прилагане на програми за укрепване на устойчивостта на пътните и железопътните мрежи към екстремни метеорологични явления)
- Преразглеждане и актуализиране на нормите за проектиране (актуализиране на указанията за проектиране на водостоци и мостове по пътищата и железопътните линии; редовно актуализиране на нормите за проектиране на пътища и железопътни линии)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия:

- Възлагане на отговорности за адаптация към изменението на климата в правилниците и вътрешните правила на съответните заинтересовани страни по видове транспорт на база преглед и анализ на пропуските;
- Оценка на нуждите от обучение и прилагане на програми за обучение;
- Въвеждане и/или подобряване на практиките за събиране на данни, свързани с адаптацията към изменението на климата и постепенно изграждане на бази данни за специализирани проучвания;
- Разработване на насоки за разглеждане на проблемите, свързани с адаптацията към изменението на климата в цикъла на управление на проекти;
- Актуализиране на указанията за проектиране на водостоци и мостове по пътищата и железопътните линии.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от публичния сектор включват министерствата и техните органи, свързани със сектора. Частният сектор също играе важна роля, тъй като той предоставя услугите и извършва поддръжката на инфраструктурата. От ключово значение са потребителите и обществото като цяло, а неправителствените асоциации в транспортния сектор следва да работят активно с представителите на гражданското общество за защита на потребителите, за изграждане на партньорства и за повишаване на осведомеността. И не на последно място, местните и регионалните власти също ще играят важна роля.

Градска среда

Въздействие от изменението на климата

В градските райони очакваните въздействия от климатичните събития включват щети за сградите и градската инфраструктура, последици за здравето, застрашени основни услуги, вкл. доставка на храна и електричество, намалена достъпност на средата и воден стрес, както и увеличен финансов натиск върху общините за поддръжка на инфраструктурата и съоръженията и персонала за спешна помощ.

Големите градове ще бъдат по-уязвими по отношение на екстремните метеорологични явления, тъй като техните централни градски части обикновено са с по-голяма плътност, интензивен трафик, с по-малко зелени и отворени пространства и със стара инфраструктура с ограничен капацитет. Уязвимите групи, вкл. хората, които живеят под прага на бедността, в лоши жилища, бездомните, възрастните и болните хора, ще бъдат засегнати в по-голяма степен.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Укрепване на политиките и на правната рамка за включване на АИК

- Включване на АИК в регионалното и градското развитие (организиране на дискуссионен форум за политиката и стратегията за АИК; включване на АИК в политиките за регионално и градско развитие чрез преразглеждане на Закона за устройство на територията и на новата Национална жилищна стратегия)
- Преразглеждане и допълване на законодателството за транспониране на въпросите за АИК (включване на АИК в законодателството, свързано с регионалното и пространствено планиране; преразглеждане на инструменти като Националната концепция за пространствено развитие, схемите и планове за териториално развитие и ПУП)
- Технологии / строителство - прилагане на нови Еурокодове и технически норми в планирането, проектирането, строителните технологии и материали
- качеството чрез сертифициране за устойчиво строителство; стимулиране на творческия градски дизайн; насърчаване на зелени, интелигентни и иновативно планиране, проектиране и сертифициране на градове, сгради и технологии)

2. Изграждане на капацитет за адаптация

- Развитие на устойчиви институции, способни да осигуряват политика за АИК на всички равнища (организиране на хоризонтална координация между съответните органи; вертикална и хоризонтална координация между министерствата, свързани с АИК на градската среда и управлението на риска от бедствия;
- подобряване на сътрудничеството между националните, регионалните и местните власти; развиване на капацитет чрез преквалификация и допълнителна експертна заетост; предоставяне на насоки и методическа подкрепа на общините за разработване на местни стратегии за АИК)
- Развитие на институционалния, експертния и административния капацитет (изграждане на капацитет за управление на риска от бедствия и за реагиране при извънредни ситуации, осигуряване на модерно оборудване и финансова подкрепа; предоставяне на подходяща и актуализирана информация; осведоменост, ангажираност, познания и създаване на култура на АИК в обществото)

3. Разработване на финансови и социални политики и на политики за управление на риска

- Промяна на финансовите, социалните и застрахователните политики (пребразглеждане на финансовите инструменти и проектиране на нови; изследване на потенциала на фондовете на ЕС за АИК; планиране на държавния бюджет и финансова подкрепа за общините; преразглеждане на съществуващия фонд за управление на риска от бедствия с цел по-добра социална защита; разширяване на мерките за финансово приобщаване чрез адаптивни предпазни мрежи, резервни фондове за бедните и за най-необлагодетелстваните)

4. Подобряване на управлението на знанията, научните изследвания, образованието и комуникацията между заинтересованите страни

- Информация - гарантиране на институционално регулиран обмен на информация и данни съгласно задълженията по директивата на ЕС INSPIRE (създаване на общи стандарти за типа, структурата, обхвата и формата на метаданните и данните, хармонизирани с ЕС на ниво град; обмен на информация със страни от ЕС и международни институции; осигуряване на свободен достъп до данните)
- Научни изследвания - осигуряване на обща дългосрочна визия и цели в изследванията за АИК на градската среда чрез изменение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания (определяне на приоритетните научни теми; подкрепа на иновациите в строителството, технологиите и услугите чрез проучвания, финансирани от строителния бизнес)
- Образование - „обучение на обучаващи“ (организиране на образование и обучение на всички нива - от политиците до обществеността; създаване на съвместни мултидисциплинарни курсове за проектантите, [ландшафтни] архитекти, инженери, еколози, икономисти и др.; организиране на тематични докторски дисертации; разработване на платформа за отворено обучение за АИК)
- Партньорство - работа в партньорство и споделяне на знания (насърчаване на партньорствата, изграждане на мрежи и сътрудничество между различните възрастови, полови, етнически, професионални и социални групи; организиране на социална мрежа за подкрепа на уязвимите групи; осъществяване на публично-частни партньорства в подкрепа на управлението на риска от бедствия и Единната национална система за защита на гражданите; работа с медиите за популяризиране на системата за АИК)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Организиране на дискуссионен форум за постигане на съгласие за обща визия и общо разбиране по отношение на политиките и стратегията за АИК за градската среда (краткосрочен план);
- Включване на АИК в политиките за регионално и градско развитие (краткосрочен план);
- Включване на АИК в новата Национална жилищна стратегия (средносрочен план);
- Изграждане на способности за управление на риска от бедствия и реагиране при извънредни ситуации и осигуряване на достатъчно и модерно оборудване и финансова подкрепа (краткосрочен план);
- Създаване на общи стандарти за типа, структурата, обхвата и формата на метаданните и данните, хармонизирани с ЕС на ниво град (краткосрочен план);
- Определяне на приоритетните научни теми, свързани с града, откритите и зелените пространства, сградите, инфраструктурата, строителните материали и човешкото здраве и оценка на устойчивостта им (краткосрочен план);
- Организиране на подходящо образование и обучение на всички нива - от политиците до обществеността, въз основа на оценка на образователните потребности (краткосрочен план);

- Насърчаване на партньорствата, изграждането на мрежи и сътрудничеството между различните възрастови, полови, етнически, професионални и социални групи, включително тези в неравностойно положение (краткосрочен план).

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от общественения сектор включват министерствата и техните органи, свързани със сектора. Секторните професионални съюзи и асоциации, строителните и застрахователните компании и частните консултанти са други участници, които имат важна роля за успешното изпълнение на Плана за действие. Академичните среди и научно-изследователските институти също играят основна роля, заедно с гражданското общество и местните и регионалните власти и техните органи.

Води

Въздействие от изменението на климата

Очаква се изменението на климата да окаже значително въздействие върху хидрологията на реките в България, като прогнозите са за спад с около 10 процента за следващите 30 години. Възможно е да настъпят значителни промени в сезонното разпределение на оттока на реките, с увеличение през зимата и пролетта и спад през лятото и есента.

Рисковете и уязвимостта, свързани с водите, включват опасност от наводнения и суша. Рисковете от наводнения засягат цялата страна, докато рисковете от засушаване застрашават районите с прогнозиран недостиг на вода. Районите, които използват подпочвени води, са с по-нисък риск. Вероятни са по-високи рискове в районите, които използват повърхностни води и имат значителни туристически дейности. Черноморският район изглежда най-уязвим по отношение на риска от недостиг на вода.

Основните уязвимости по отношение на изменението на климата са системите за производство на водоелектрическите централи, водните услуги (водоснабдяване, канализация и мелиорация), състоянието и готовността на водната инфраструктура, както и готовността на операторите и населението, поради липса на предишен опит с наводнения и засушаване. Рисковете за инфраструктурата и услугите произтичат от щети, неправилна експлоатация и нискокачествени или недостатъчни услуги. Биологичното разнообразие е изложено на риск в резултат от наводненията и засушаванията

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в трите стратегически области са следните:

1. Подобряване на управлението за адаптация

- Адаптиране на правната рамка с оглед превръщането ѝ в инструмент за справяне с въздействието от изменението на климата (изясняване на ролите и отговорностите за адаптация към изменението на климата; синхронизиране на периодите на планиране между генералните ВиК планове и планове за управление на речните басейни и на риска от наводнения [ПУРБ и ПУРН]; въвеждане на икономически стимули за промяна на поведението)

2. Укрепване на базата от знания и осведомеността

- Максимално използване на научноизследователски и образователни институции (осигуряване на средства за изследвания в областта на адаптацията към изменението на климата и прилагане на иновации в областта; осигуряване на научноизследователска подкрепа за Басейновите дирекции чрез рамкови споразумения недостатъчни услуги. Биологичното разнообразие е изложено на риск в резултат от наводненията и засушаванията.
- Подобряване на осведомеността, образованието и обучението (подготовка и разпространение на брошури и видео материали, свързани с адаптацията към изменението на климата; включване на адаптацията към изменението на климата в учебните програми за начално и средно образование; подготовка и провеждане на обучения за държавната администрация и ВиК операторите)
- Подобряване на мониторинга и гъвкавостта (разширяване и надграждане на мрежите за мониторинг на валежите, водните ресурси и използването на водите, свързани с изменението на климата; създаване на динамична, обществено достъпна ГИС база данни)

3. Подобряване на управлението за адаптация на водната инфраструктура

- Адаптиране на проектирането и строителството (преглед и актуализиране на нормите за проектиране и строителство)
- Адаптиране на експлоатацията (разработване на методика и оценка на адаптивния капацитет на значими обекти от водната инфраструктура, включване на мерки за адаптация към изменението на климата в експлоатационните планове на инфраструктурата)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Изясняване на ролите и отговорностите по отношение на адаптацията към изменението на климата (краткосрочен план);
- Подготовка и разпространение на брошури и видео за адаптация към изменението на климата (краткосрочен план);
- Разширяване и надграждане на мрежите за мониторинг на валежите, водните ресурси и използването на водите, свързани с адаптацията към изменението на климата (средносрочен план);
- Създаване на динамична, обществено достъпна ГИС база данни (средносрочен план);

- Преглед и актуализиране на нормите за проектиране и строителство (краткосрочен план).

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от общественения сектор включват министерства и техните органи, свързани със сектора, както и басейновите дирекции. Държавният регулатор също е важна заинтересована страна. Академичните среди и научно-изследователските институти играят основна роля, заедно с гражданското общество и местните и регионалните власти и техните органи.

Изготвянето на ПИРО е съобразено с програмите от мерки в планове за управление на речните басейни и с програмите от мерки в планове за управление на риска от наводнения към басейновите дирекции, както и осигурява съгласуваност с всички други приложими планове и програми в областта на опазването на околната среда или адаптацията към изменението на климата, разработени на национално, областно или общинско ниво.

Територии в община Кочериново под природни заплахи и риск

ЧАСТ VII. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

За целите на наблюдението и оценката се изгражда система, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност. Описанието на тази система и на действията, които ще осигурят нейното ефективно функциониране, са част от структурата на ПИРО.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка. Особено внимание трябва да се отдели на организацията и методите

за изпълнението на плана и на програмата, прилагани от съответните органи и звена.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г. са посочени в матрица на индикаторите - **Приложение № 3**. За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана. При наличие на достатъчно информация и данни на периодична база могат да се определят и междинни стойности на индикаторите по ключови приоритети.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИР се имат предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021 -2027 г.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Индикаторите за наблюдение обхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни. За целите на плана се използват два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. По някои от приоритетите те се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за периода. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи - с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Типа индикатор, който се прилага към съответен приоритет или цел зависи от

конкретиката на формулираните цели, приоритети и мерки в ПИРО. Най-общо индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат - по отношение на целите. Въпреки това е възможно за даден приоритет да се формулира както индикатор за продукт, така и индикатор за резултат. Индикаторите за резултат се формулират само по отношение на целите. С индикаторите за продукт се измерват и постигането на мерките, но не е задължително да се формулират за всяка отделна мярка, дейност или проект - включването на индикатори по отношение на мерките зависи от конкретната ситуация.

В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО НА ОБЩИНА КОЧЕРИНОВО ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

Приоритет	Мярка	Дейност	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Целева стойност
Приоритет 1 Развитие на взаимосвързана и конкурентна икономика, чрез прилагане на интегриран подход при използването на ресурсите, насърчаване на инвестициите в селското стопанство и преработващата промишленост, развитие на туризма .	Мярка 1: Развитие на устойчиво селско стопанство	Модернизиране на производствените структури - фермерски стопанства и преработватели на селскостопанска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура	Брой подкрепени предприятия в аграрния сектор в т. ч. биоземеделие	Брой	ИСУН, Община Кочериново	3години	15
		Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологичното производство;	Брой подкрепени за разширяване МСП и привлечени инвестиции	Брой	ИСУН, Община Кочериново	3години	5
		Подкрепа на пчеларството и лозаро-винарския сектор;	МСП получаващи подкрепа за дегитализация на местната икономика	Брой	ИСУН, Община Кочериново	3години	3
		Насърчаване на биопроизводството чрез създаване на възможности за финансиране както в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП), така и чрез инструменти, които да подобрят достъпа им до финансов ресурс. на доходите на земеделските производители;	Брой предприятия с развитие на екологично чисти производства, модернизиране на стопанства, вкл. биоземеделие	Брой	ИСУН, Община Кочериново	3години	5
		Приоритетно инвестиране в	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни	Брой	ИСУН, Община Кочериново	3години	2

		подобряване на съществуващата хидромелиоративна инфраструктура за напояване, отводняване и защита от вредното въздействие на водите. системи, което ще позволи повишаване на конкурентоспособността на стопаните; Подкрепа за навлизане на цифровите технологии;	средства за трансформация МСП, инвестиращи в развитие на уменията Брой предприятия с технологична модернизация на местната икономика	Брой Брой	ИСУН, Община Кочериново ИСУН, Община Кочериново	3години 3години	
	Мярка 2: Създаване на общински туристически продукт	Разработване на общинска и обща стратегия със съседните общини за развитие на туризма. Промотиране на туризма; Използване и смесване на ИТ сектора с Туризма: Разработване на мобилни приложения, представящи туристическите услуги; Създаване на виртуални и онлайн турове на туристически обекти; Изграждане на Общински исторически музей и Археологически парк Бараково, Посетителски център в Кочериново	Брой разработени и маркирани туристически продукти Брой туристически обекти, които получават подпомагане Въведени нови мобилни приложения, представящи туристическите услуги	Брой Брой Брой	Община Кочериново Община Кочериново Община Кочериново	3години Ежегодно Ежегодно	1 3 1

		Изграждане на велопът Бараково - Стоб – Рилски манастир по старото трасе на теснолинейката.	Въведени нови виртуални и онлайн турове на туристически обекти	Брой	Община Кочериново	Ежегодно	1 2 2
		Разработване на Туристически продукт „По стъпките на Св.Иван Рилски" съвместно с общините Рила и Бобошево	Подкрепяна велосипедна инфраструктура	Брой	Община Кочериново	Ежегодно	
		Подкрепа за провеждане на събори, фестивали, културни събития и конкурси в различни направления.	Въведени нови туристически продукти и услуги и/или подходящо брендиране/ребрандиране на съществуващи такива	Брой	Община Кочериново	Ежегодно	2
					Община Кочериново	Ежегодно	1
					Община Кочериново	Ежегодно	15

	Мярка 3 : Стимулиране на иновациите	Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията; Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи.	Цифрови услуги и продукти, разработени за МСП	Брой	ИСУН, Община Кочериново	3години	3
Приоритет 2: Преодоляване на социалните различия, чрез приоритетно териториално развитие и подобряване на инфраструктурата .	Мярка 1 : Води и околна среда	Изграждане и реконструкция на вътрешната водопроводна и канализационна мрежа на населените места на община Кочериново.	Изградена водопроводна и канализационна мрежа	Км	Кюстендилска вода ЕООД, Община Кочериново	3години	15
		Комплексен проект за изграждане на инженерна инфраструктура на гр. Кочериново: Подобект: Изграждане на ПСОВ за гр. Кочериново и с. Бараково, в ПИ 02748.113.913 по КККР на с. Бараково, община Кочериново - Етап I,II; Подобект: Изграждане на канализация за гр. Кочериново - Етап I,II, III, IV и V	Реконструирана водопроводна и канализационна мрежа	Км	Кюстендилска вода ЕООД, Община Кочериново	3години	15
		Проектиране, строителство и авторски надзор на допълнителни водохващания с. Пороминово, с.Стоб и гр. Кочериново.	Брой изградени ПСОВ	Брой	Кюстендилска вода ЕООД, Община Кочериново	3години	3
		Проектиране, строителство и авторски надзор на допълнителни водохващания с. Пороминово, с.Стоб и гр. Кочериново.	Брой новоизградени водохващания Брой новоизградени или реконструирани резервоари за питейна вода	Брой Брой	Кюстендилска вода ЕООД, Община Кочериново	3години	3 3
		Проектиране, изпълнение на строителство и авторски надзор за обект: "Рекултивация на общинско депо за неопасни битови отпадъци, в землището на с. Бараково, община	Рекултивирани сметища Ликвидирани	Брой	РИОСВ, Община Кочериново	3години	1

		Кочериново	нерегламентирани сметища	Брой	РИОСВ, Община Кочериново	3години	10
		Превенция на природни рискове. Почистване коритата на реките;	Почистени корита на реки	метри		Ежегодно	2000
		„Прилагане на мерки за успешна адаптация към климатичните промени", в партньорство с община Благоевград, Симитли и Бобошево	Новопостроени или консолидирани защитни съоръжения по речни брегове и свлачища за защита на хора, активи и естествената околна среда	брой	Басейнова дирекция, Община Кочериново	Ежегодно	1

Мярка 2: Транспортна достъпност и свързаност	Реконструкция и рехабилитация на улична мрежа и съществуващи общински пътища, съоръжения и принадлежности към тях в община Кочериново	Рехабилитирана улична мрежа Дължина на реконструирани или модернизираните пътища	Км	Община Кочериново	Ежегодно	20
	Рехабилитация и модернизация и/или ремонт на системи за външно изкуствено осветление на територията на община Кочериново.	Населени места с модернизираните системи за външно изкуствено осветление	Км	Община Кочериново	Ежегодно	20
	Подобряване на обществените услуги на вътрешно-общинския и междуградския транспорт	Актуализирани и/или новоразкрити маршрути	Брой	Община Кочериново	Ежегодно	1
	Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти;		Брой	Община Кочериново	Ежегодно	3
				Община Кочериново	Ежегодно	5

	Мярка 3: Цифрова свързаност	Изграждане на безплатен високоскоростен безжичен Интернет достъп на обществени места WiFi4EU по Механизма за свързаност на ЕС	Брой обслужвани земеделски стопани от оптична високоскоростна инфраструктура	Брой	Община Кочериново	3 години	1
		Надграждане и поддръжка на оптичните високоскоростни инфраструктури, обслужващи земеделските стопани;	Свързана община към единната електронна съобщителна мрежа (EECM)	Брой	Община Кочериново	3 години	1
		Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (EECM) на държавната администрация на общините:				3 години	1
	Мярка 4: Съхраняване на природното богатство и подобряване на зелената система на общината. Създаване на условия за краткотраен отдих	Обновяване на Обществен градски парк в град Кочериново, Стоб и др.	Брой обновени паркове	Брой	Община Кочериново	3 години	3
		Изграждане и обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за Обществени потребности от Общинско значение.	Брой обновени обществени места	Брой	Община Кочериново	3 години	5
		Пилотни проекти за озеленяване и залесяване на територията на Общината в сътрудничество с НПО и граждански организации.	Линейно озеленяване-метри	Метри	Община Кочериново	3 години	3
			Залесяване - дка	Дка	Община Кочериново	3 години	15

Приоритет 3: Осигуряване на достъп до здравеопазване, социални грижи, обучение през целия живот, административни и културни услуги.	Мярка 1: Образование и обучение за подготовка на висококвалифициран и заети	Подобряване на качеството на изградената образователна инфраструктура, включително за осигуряване на задължителното предучилищно образование на децата от 4 години;	Брой институции с подобрена инфраструктура	Брой	Община Кочериново	3 години	1
		Основен ремонт на съществуващата детска градина гр. Кочериново.	Брой институции с подобрена среда	Брой	Община Кочериново	3 години	1
		Инвестиции в училищна и извънучилищна инфраструктура и оборудване;	Брой курсове за подобряване квалификацията на учители	Брой	ИСУН, Община Кочериново	Ежегодно	1
		Подобряване на възможностите за допълнителна и продължаваща квалификация на учителите, в т.ч. по професионалните направления.	Брой проекти за достъп до образование на учениците от специфични целеви групи	Брой	ИСУН, Община Кочериново	3 години	3
		Осигуряване на достъп до образование на учениците от специфични целеви групи.		Брой	ИСУН, Община Кочериново	Ежегодно	2
	Мярка 2: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги	Финансиране на нови условия за предлагане на услуги от общопрактикуващи лекари в населените места на общината;	Брой медицински и дентални практики с финансирана промяна на условията	Брой	Община Кочериново	Ежегодно	1
		Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ във всички населени места;	Създадени мобилни медицински екипи	Брой	Община Кочериново	Ежегодно	3

	Мярка 3: Подобряване и разширяване на социалните услуги	Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни;	Въведени услуги за резидентна грижа за възрастни;	Брой	ИСУН, Община Кочериново	Ежегодно	3
		Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания;	Въведени услуги за резидентна грижа за лица с увреждания	Брой	ИСУН, Община Кочериново	Ежегодно	3
		Развитие на услуги в общността, свързани с превенцията на изоставането на деца от групи в неравностойно положение;	Въведени услуги в общността, превенцията на изоставането на деца и подкрепа за децата в риск и техните семейства	Брой	ИСУН, Община Кочериново	Ежегодно	2
		Превенция и подкрепа за децата в риск и техните семейства.	Въведени услуги в общността, превенцията на изоставането на деца и подкрепа за децата в риск и техните семейства	Брой	ИСУН, Община Кочериново	Ежегодно	2
Приоритет №4 Създаване на подходяща институционална среда, чрез повишаване качеството на административно обслужване и подобряване на нормативната база на общината	Мярка 1: Подобряване качеството на достъп до административни услуги. .	Повишаване професионалните умения и квалификацията на работната сила с цел подобряване работата в общината. Актуализация на услугите предоставяни от общинска администрация;	Брой проведени курсове курсове за повишаване на професионалните умения	Брой	ИСУН, Община Кочериново	Ежегодно	2
		Мерки по енергийна ефективност и ремонт на централната сграда на Общинска администрация -гр. Кочериново. Изграждане на модерен център за административно обслужване на местните общности	Въведени мерки за енергийна ефективност	Брой	Община Кочериново	3 години	1
		Изграждане, ремонт и реконструкция на инфраструктурата извън и вътре в гробищните паркове, тяхното разширяване и изграждане на нови; Провеждане на консултации с представителите на всеки обществен, стопански сектор, населени места и подписване на	Ремонтирани и реконструирани гробищни паркове Проведени обществени консултации	Брой Брой	Община Кочериново Община Кочериново	Ежегодно Ежегодно	10 5

		споразумения за създаване на обществени консултативни съвети.					
ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ							
Приоритет	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Целева стойност		
Приоритет 1 Развитие на взаимосвързана и конкурентна икономика, чрез прилагане на интегриран подход при използването на ресурсите, насърчаване на инвестициите в селското стопанство и преработващата промишленост, развитие на туризма .	Служители на МСП, които са преминали продължаващо професионално образование и обучение (продължаващо ПОО) (по видове умения: технически, управленски, предприемачески, екологични, други)	Брой	ИСУН, Община Кочериново	Ежегодно	50		
	Работни места, създадени в подкрепяните структури	Брой	ИСУН, Община Кочериново	Ежегодно	50		
Приоритет 2: Преодоляване на социалните различия, чрез приоритетно териториално развитие и подобряване на инфраструктурата.	Жители, свързани към системи за пречистване на отпадъчни вода	Брой	Кюстендилска вода ЕООД, Община Кочериново	Ежегодно	30		
	Загуби на вода	%		Ежегодно			
	Ползватели на новоизградени, реконструирани или модернизирани пътища	Брой	АПИ, Община Кочериново	Ежегодно	1/2		
	Спестено време вследствие на подобрената пътна инфраструктура	часове	АПИ, Община Кочериново	Ежегодно			
	Годишен брой на пътниците, използващи обществения	Брой	Община Кочериново	3 години			

	транспорт				
	Извършена биологична рекултивация на общинското депо за битови отпадъци	Брой	Община Кочериново	3 години	1
	Брой изградени обществени зони за отдих и рекреация и зелени площи, включително физически елементи на средата и зелена инфраструктура	Брой	Община Кочериново	3 години	3
	Население с възможност да ползва нови спортни обекти и съоръжения	Брой	Община Кочериново	3 години	
Приоритет 3: Осигуряване на достъп до здравеопазване, социални грижи, обучение през целия живот, административни и културни услуги.	Годишен брой на лицата, които използват подкрепяните съоръжения за социални грижи	Брой	АСП, Община Кочериново	Ежегодно	
	Годишен брой на лицата, които използват подкрепяните здравни заведения	Брой	НЗОК, Община Кочериново	Ежегодно	
	Ползватели на подкрепяната културна Инфраструктура	Брой	Община Кочериново	Ежегодно	
	Жители, които имат достъп до нова или модернизирана зелена инфраструктура в градските райони	Брой	Община Кочериново	Ежегодно	

Приоритет №4 Създаване на подходяща институционална среда, чрез повишаване качеството на административно обслужване и подобряване на нормативната база на общината	Средно време за възлагане на обществени поръчки	Месеци	Община Кочериново	3 години	3
	Средно време за изпълнение на проект	Месеци	ИСУН, Община Кочериново	3 години	12
	Правни или административни пречки, които са преодолени или смекчени	Брой	Община Кочериново	3 години	5

